

Místopředseda vlády
a předseda Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity

Č.j.: 3455/02 - LRV

V Praze dne . ledna 2002

Výtisk č.

Pro schůzi vlády České republiky

Věc: Informace o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých těmito usneseními ke dni 31. prosince 2001 a návrh Koncepce romské integrace

Důvod předložení:

Materiál je předkládán
podle Plánu nelegislativních úkolů
vlády České republiky na 2. pololetí
2001

Obsah:

- I. Návrh usnesení vlády
- II. Předkládací zpráva
- III. Informace o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých těmito usneseními ke dni 31. prosince 2001
- IV. Návrh Koncepce romské integrace
- V. Vypořádání připomínek

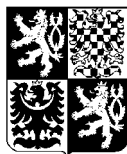
Předkládá:

JUDr. Pavel Rychetský
místopředseda vlády a předseda Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity

Spolupředkládá:

MUDr. Jan Jařab
zmocněnec vlády pro lidská práva

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

USNESENÍ

VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

ze dne 23. ledna 2002 č.87

k Informaci o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých těmito usneseními ke dni 31. prosince 2001
a k návrhu Koncepce romské integrace

V l á d a

I. b e r e n a v ě d o m í Informaci o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých těmito usneseními ke dni 31. prosince 2001 uvedenou v části III předloženého materiálu;

II. s c h v a l u j e Koncepti romské integrace uvedenou v části IV předloženého materiálu (dále jen „Koncepce“);

III. u k l á d á

1. členům vlády, aby v rámci své působnosti přijali vhodná opatření k zintenzivnění plnění úkolů týkajících se integrace romských komunit, uvedených v Koncepti, které ještě nebyly splněny, nebo jejichž plnění je průběžné, nebo učinili kroky, které realizaci těchto opatření podpoří,

2. místopředsedovi vlády a předsedovi Rady vlády České republiky pro záležitosti romské komunity předložit vládě do 28. února 2003

a) Informaci o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých těmito usneseními,

b) aktualizovanou Koncepti;

IV. v y z ý v á hejtmany, primátory hlavního města Prahy a měst Brna, Ostravy a Plzně, představitele Asociace krajů České republiky a Svazu měst a obcí České republiky k aktivní účasti na naplňování Koncepce.

Provedou:

členové vlády

Na vědomí:

hejtmani

Předseda vlády

Ing. Miloš Z e m a n , v. r.

Předkládací zpráva

Vláda uložila usnesením ze dne 25. června 2001 č. 651, o Plánu nelegislativních úkolů vlády na 2. pololetí 2001 a o Přehledu námětů pro Plán nelegislativních úkolů vlády na 1. pololetí 2002, místopředsedovi vlády a předsedovi Legislativní rady vlády, aby vládě podal do 31. prosince 2001 Informaci o plnění usnesení vlády týkající se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých těmito usneseními (dále jen „Informace“).

Informaci, která je obsažena v části III. předloženého materiálu, zpracoval na základě vyžádaných zpráv příslušných resortů zmocněnec vlády pro lidská práva. Předchozí informace o plnění usnesení týkajících se romských komunit byly vládě předloženy k 30. září 1998, 4. lednu 1999, 5. listopadu 1999, 24. květnu 2000 a 31. prosinci 2000.

Vláda svým usnesením ze dne 19. dubna 2000 č. 387, k rozvojovému programu komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně a zlepšení interetnických vztahů ve společnosti, schválila jako rozvojový program projekt komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně a souhlasila s poskytnutím státní podpory k realizaci tohoto projektu ve formě dotace městu Brnu ve výši 32,5 mil. Kč a s poskytnutím státní záruky k zajištění úvěru od Rozvojové banky Rady Evropy ve výši 32,5 mil. Kč. Tímto usnesením vláda dále uložila zmocněnci pro lidská práva a předsedovi Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity sledovat a vyhodnotit společenské důsledky uskutečnění projektu pro soužití většiny s romskou menšinou a předložit toto vyhodnocení vládě. Informace proto obsahuje v příloze č. 1 Průběžnou zprávu o rozvojovém programu komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně a zlepšení interetnických vztahů ve společnosti.

Vláda svým usnesením ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145 k Návrhu opatření k zintenzivnění implementace Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, vzala tato opatření na vědomí a uložila zmocněnci pro lidská práva a předsedovi Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity předložit vládě do 31. prosince 2001 přehled státem poskytovaných finančních prostředků na realizaci Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity. Informace proto obsahuje v příloze č. 2 vypracovaný přehled.

V Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, schválené usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599, je v části III. uvedeno, že příslušný orgán bude vládě průběžně navrhopvat aktualizaci Koncepce. Současně s Informací se proto předkládá vládě ke schválení Koncepce romské integrace (dále jen „Koncepce“). Předložená Koncepce vychází z koncepce schválené usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599. Aktualizuje ji však v těch bodech, kde již byla vývojem překonána (např. pasáže týkající se přípravy zákona o ochraně příslušníků národnostních menšin apod.). Současně Koncepce usiluje o větší přehlednost a sdělnost. Nemá být pouze instrukcí pro orgány státní správy, ale programovým dokumentem, který vláda předkládá celé společnosti.

Do Koncepce romské integrace byla zapracována i informace o možnostech dalšího rozvoje vyrovnávacích postupů. Úkol zahrnout do Informace též informaci o možnostech dalšího

rozvoje vyrovnávacích postupů uložila vláda zmocněnci vlády pro lidská práva svým usnesením ze dne 28. března 2001 č. 300, ke Zprávě o plnění úkolu 9.a) uloženého usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599, ke Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti. Zapracování této informace do Koncepce se však jeví jako účelnější, protože jde o programový dokument orientovaný do budoucnosti, zatímco Informace podává přehled plnění již konkrétních vládou uložených úkolů.

Koncepce romské integrace dále obsahuje v příloze č. 1 Zprávu zmocněnce vlády pro lidská práva o programech realizovaných za účasti Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity k uskutečňování romské integrace a v příloze č.2 Zprávu o výsledcích výzkumu k problematice holobytů ve vztahu k romské minoritě. Tento materiál zpracoval pro Ministerstvo pro místní rozvoj ČR Socioklub - sdružení pro podporu rozvoje teorie a praxe sociální politiky. Vzhledem k tomu, že tento materiál výrazným způsobem přispívá k poznání a analýze jednoho z nejvýznamnějších současných problémů, které se týkají sociálního vyloučení romských komunit, je předkládán vládě jako součást Koncepce.

Návrh usnesení vlády k Informaci o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých těmito usneseními ke dni 31. prosince 2001 a k návrhu Koncepce romské integrace neobsahuje žádné nové úkoly pro členy vlády s výjimkou místopředsedy vlády a předsedy Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity. Nové úkoly k naplňování romské integrace již uložila vláda usnesením ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145, k Návrhu opatření k zintenzivnění implementace Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti. Návrh usnesení však všem členům vlády ukládá, aby v mezích své působnosti přijali vhodná opatření k zintenzivnění plnění úkolů týkajících se integrace romských komunit, které ještě nebyly splněny nebo jejichž plnění je průběžné, nebo kroky, které realizaci těchto opatření podpoří. Dále se obrací na hejtmany krajských úřadů, primátora hlavního města Prahy a primátory Brna, Ostravy a Plzně, Asociaci krajů České republiky a Svaz měst a obcí s výzvou k aktivní účasti na naplňování Koncepce.

Předložený materiál byl projednán v mezíresortním připomínkovém řízení. Vyhodnocení připomínek je uvedeno v části V. předloženého materiálu.

Informace o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romských komunit a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých těmito usneseními ke dni 31. prosince 2001

V Plánu nelegislativních úkolů na druhé pololetí roku 2001 uložila bylo uloženo místopředsedovi vlády – předsedovi Legislativní rady vlády, aby jí podal do 31. prosince 2001 informace o plnění úkolů vyplývajících z usnesení vlády, které se týkají integrace romských komunit a o aktivním postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých těmito usneseními. Jde o tato usnesení:

1. usnesení ze dne 29. října 1997 č. 686, ke Zprávě o situaci romské komunity v České republice a o plnění úkolů týkajících se romských komunit;
2. usnesení ze dne 14. července 1999 č. 720, ke Zprávě o postupu státních orgánů při postihu trestných činů motivovaných rasizmem a xenofobií nebo páchaných příznivci extremistických skupin a o aktivitách extremistických uskupení na území České republiky v roce 1998;
3. usnesení ze dne 7. dubna 1999 č. 279, o Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti;
4. usnesení ze dne 28. července 1999 č. 789, k Návrhu usnesení o opatřeních proti hnutím směřujícím k potlačení práv a svobod občanů;
5. usnesení ze dne 22. září 1999 č. 978, o podpoře výstavby Vesničky Soužití v Ostravě-Muglinově;
6. usnesení ze dne 19. dubna 2000 č. 387, k rozvojovému programu komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně a zlepšení interetnických vztahů ve společnosti;
7. usnesení ze dne 14. června 2000 č. 599, ke Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti;
8. usnesení ze dne 11. října 2000 č. 994, k Návrhu opatření vlády, vedoucích k uspořádání celospolečenské a parlamentní debaty o dosažení nápravy vztahů mezi většinovou společností a romskou menšinou;
9. usnesení ze dne 28. března 2001 č. 300, ke Zprávě o plnění úkolu 9.a) uloženého usnesením vlády ze 14. června 2000 č. 599, ke Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti;
10. usnesení ze dne 25. července 2001 č. 781, o zřízení funkce koordinátora romských poradců při vyšších územních samosprávných celcích;
11. usnesení ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145, k Návrhu na opatření k zintenzivnění implementace Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti.

Informaci na základě vyžádaných zpráv příslušných resortů zpracoval zmocněnec vlády pro lidská práva – předseda Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity. Předchozí informace o plnění usnesení týkajících se romských komunit byly vládě předloženy k 30. září 1998, 4. lednu 1999, 5. listopadu 1999, 24. květnu 2000 a 31. prosinci 2000.

Je-li u úkolu uvedeno hodnocení „splněno“, nebude se k němu zpracovatel v další hodnotící zprávě (informaci pro vládu) vracet. Předkládaná informace je pracovní pomůckou pro všechny státní orgány, zabývající se romskou tematikou. Bude aktualizována jednou ročně, počínaje rokem 2003 vždy k 28. únoru.

0.1. Obsah

0.1. OBSAH	2
0.2. NĚKTERÉ V INFORMACI UŽÍVANÉ ZKRATKY	3
1.MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY	4
2.MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ	13
3. MINISTERSTVO VNITRA	19
4.MINISTERSTVO KULTURY	25
5.MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU	28
6. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ	30
7. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	31
8. MINISTERSTVO OBRANY	32
9.MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI	33
10. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ	39
11. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ	41
12. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ	43
13. MINISTERSTVO DOPRAVY A SPOJŮ	45
14. ZMOCNĚNEC PRO LIDSKÁ PRÁVA	45

0.2. Některé v informaci užívané zkratky

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
MV – Ministerstvo vnitra
MK – Ministerstvo kultury
MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu
MZe - Ministerstvo zemědělství
MŽP – Ministerstvo životního prostředí
MO – Ministerstvo obrany
MS – Ministerstvo spravedlnosti
MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj
MZV – Ministerstvo zahraničních věcí
MZd - Ministerstvo zdravotnictví
MDS – Ministerstvo dopravy a spojů
VS – Vězeňská služba
OkÚ, ObÚ – okresní, obvodní úřady
zLP – zmocněnec pro lidská práva
MrK – Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity

MŠ – mateřská škola
ZŠ – základní škola, základní školy
ZvŠ – zvláštní škola/y
ZUŠ – základní umělecká škola
SŠ – střední škola
SpgŠ a G – Střední pedagogická škola a gymnázium
VOŠ – vyšší odborná škola
UK – Univerzita Karlova
FF – Filozofická fakulta
PaedF – Pedagogická fakulta
MU – Masarykova univerzita v Brně
UP – Univerzita Palackého v Olomouci
UJEP – Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí na Labem
MRK - Muzeum romské kultury

ČOI – Česká obchodní inspekce
ČŠI – Česká školní inspekce
VÚP – Výzkumný ústav pedagogický
IPPP – Institut pedagogicko-psychologického poradenství
VÚOŠ - Výzkumného ústavu odborného školství (dále jen VÚOŠ)
AOP - Asociace občanských poraden

CERD – Výbor pro odstranění rasové diskriminace
TrZ – zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk 972)
TrŘ – zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

1. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

1.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženo:

1.1.1.

a) rozšiřovat síť přípravných tříd v systému základního vzdělání pro žáky z jazykově a sociokulturně znevýhodněného prostředí, termín – průběžně

Zřizování přípravných tříd je upraveno metodickým pokynem MŠMT ke zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele - asistenta učitele (Č.j.: 25 484/2000-22), který obsahuje nové skutečnosti, které se během pokusného ověřování přípravných tříd vyskytly - zejména možnost zřizovat přípravné třídy při mateřských školách rovnocenně se základními školami, původně povolovanou jen výjimečně. Metodický pokyn vychází z dosud platných právních předpisů, zároveň však využívá formulace návrhu školského zákona (např. název přípravných tříd, definici sociálního znevýhodnění). Jeho platnost se předpokládá do doby, kdy vstoupí v platnost nový školský zákon.

Ve školním roce 2000/2001 byly přípravné třídy v ZŠ - 63, ve ZvŠ - 40, MŠ - 7. V roce 2001 vynaložilo ministerstvo školství na provoz 110 přípravných tříd s 1364 dětmi 28 644 tis. Kč. (Normativ na jednoho žáka v přípravné třídě činí 21 000,- Kč). Ačkoli počet přípravných tříd roste, je objektivní potřeba větší. K dalšímu zřizování přípravných tříd viz také 1.6.1.

1.1.2. Romští vychovatelé/asistenti učitele

Ke dni podání této zprávy pracuje ve školách a školských zřízeních **230 vychovatelů-asistentů učitele**. Finanční prostředky na platy asistentů činily cca 20 mil. Kč. MŠMT poskytuje těmto asistentům systematickou dlouhodobou podporu, především zapojením do systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Finanční prostředky vynaložené na školení asistentů:

Pedagogické minimum v roce 2001 se konalo 20. - 29. března pro 25 účastníků a 3. až 12. listopadu pro 27 účastníků. Finanční náklady na tato školení v délce 10 dnů činí 600 000,- Kč. K dalšímu rozšiřování funkce vychovatel asistent učitele - viz také bod 1.6.2.

♦ *průběžně plněno*

1.1.3.

b) zajistit posílení informačních toků do všech stupňů škol ohledně dostupné odborné literatury k otázkám multikulturní společnosti a výchovy k toleranci, termín – průběžně

Do škol byly distribuovány publikace podle potřeb konkrétního regionu a dle druhu školy. Především byly dodány do regionů s výskytem rasismu, do přípravných tříd, učitelům v seminářích Letní školy tolerance a v seminářích pro učitele a romské pedagogické asistenty, dále do vybraných mateřských, zvláštních a základních škol, ve kterých pracují romští asistenti.

Finanční náklady na nákup a distribuci deseti publikací s romskou tematikou v roce 2000 činily 1 476,7 tis. Kč., v roce 2001 přesáhly částku 3 mil. Kč.

♦ *průběžně plněno*

1.1.4.

c) postupovat při udělování výjimek pro minimální počet žáků ve třídě i v případech tříd s dětmi z romských rodin stejně jako v případě národnostních tříd, termín – průběžně,

O uvedenou výjimku dosud požádaly jen tři ZŠ v mosteckém Chánově a Fakultní ZŠ na Havlíčkově nám. v Praze 3. Třináct ZŠ se přihlásilo k pokusnému ověřování projektu Romské děti v českých školách, jehož součástí je i snížení počtu žáků ve třídách.

♦ *průběžně plněno*

1.1.5.

e) připravit nové podklady pro testování dětí při zařazování dětí do ZvŠ a zohlednit v nich více specifickou předpokladů romských dětí a tím zamezit dosavadní praxi příliš častého zařazování romských dětí do ZvŠ bez podložených důvodů dokládajících jejich intelektové a vzdělávací předpoklady, plnění do 31. 12. 1997

V nových testech, které postupují i romské děti navržené na přecházení ze základní školy do školy zvláštní, jsou zohledněny specifické podmínky dětí z multikulturního prostředí. MŠMT prostřednictvím specializovaného resortního pracoviště, Institutu pedagogicko-psychologického poradenství, provedlo analýzu všech doposud používaných testů a realizovalo restandardizaci vybraného testu WISC-III-UK. Aplikace testů v praxi výrazně zlepšila diagnostiku všech dětí včetně romských, ale i dětí z jiného kulturního a sociálního prostředí. Porada vedení MŠMT v měsíci lednu 2001 schválila materiál předložený Institutem pedagogicko-psychologického poradenství a tím ukončila plnění tohoto úkolu.

♦ *splněno*

1.1.6.

f) zajistit podmínky (včetně finančních) pro realizaci experimentálního projektu stupňovitěho vzdělávání romských poradců a po jeho vyhodnocení společně s ministrem práce a sociálních věcí a ministrem vnitra, Výzkumným ústavem odborného školství v Praze a s řešitelem projektu vypracovat koncepci tohoto typu vzdělávání, původní termín plnění do 31. 12. 1997

MŠMT schválilo projekt experimentu dálkového studia se zaměřením na národní menšiny s počátkem 1. září 1998 na dobu pěti let. Řešitel projektu každoročně vyhodnocuje školní rok a zprávu zasílá ministerstvu. Projekt se uskutečňuje na Evangelické akademii – Vyšší odborné škole sociální v Praze 4 jako pětileté (dvojstupňové) dálkové studium romských asistentů (nižší, dvouletý stupeň studia) a romských poradců (vyšší, tříletý stupeň studia s maturitou), působících ve státní správě. Tč. jsou otevřeny dvě třídy – druhý a čtvrtý ročník.

♦ *průběžně plněno*

1.1.7.

i) zajistit nabídku dalšího vzdělávání v problematice národnostních a etnických menšin, a to v rámci systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, termín plnění: průběžně

Další vzdělávání s tímto zaměřením zajišťuje IPPP, který školí pracovníky pedagogicko-psychologických poraden, výchovné poradce škol a vybrané učitele škol s vyšším počtem romských

žáků. Nabídku dalšího vzdělávání učitelů k problematice národních menšin vytvářejí a školám nabízí krajská pedagogická centra.

♦ **průběžně plněno**

1.1.8.

k) ve spolupráci s představiteli romské komunity zajistit, aby hudebně, pohybově i jinak umělecky talentované romské děti byly zařazovány do ZUŠ a měly tak možnost rozvíjet svůj talent a předpoklady pro přijetí ke studiu na konzervatořích, termín plnění: průběžně

Od druhého pololetí školního roku 2000/2001 byla zřízena v Praze 6 pod záštitou Československé církve husitské Základní umělecká škola pro romské žáky. Škola bude finančně podporována ministerstvem školství po jejím zařazení do sítě uměleckých škol v ČR. Hudební škola má 40 žáků, personálně je zajištěna 5 pedagogy, 1 pedagog romské národnosti a 1 romský asistent.

♦ **průběžně plněno**

1.2. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministroví školství, mládeže a tělovýchovy uloženo, aby:

1.2.1.

2 a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů - termín neuveden, myšleno průběžně

O plnění tohoto úkolu MŠMT nepodalo zprávu. **MŠMT doplní informaci.**

♦ **nebylo možno vyhodnotit**

1.2.2.

2 b) zapracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu II / 2 a) tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

O plnění tohoto úkolu MŠMT nepodalo zprávu. **MŠMT doplní informaci.**

♦ **nebylo možno vyhodnotit**

1.2.3.

3. zajistil provedení změn výukových programů na ZŠ a SŠ tak, aby tyto programy obsahovaly výuku o Romech, jejich historii (včetně historie nacistického holocaustu), jejich kultuře a tradicích, termín neuveden, lze chápat průběžně

O plnění tohoto úkolu MŠMT nepodalo zprávu. **MŠMT doplní informaci.**

♦ **nebylo možno vyhodnotit**

1.3. Usnesením vlády ze dne 28. července 1999 č. 789 bylo ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženo, aby:

1.3.1.

a) do 31. října 1999 provedl rozbor osnov a obsahové náplně výuky předmětů občanská výchova a dějepis z hlediska problematiky národností, menšin a etnik a na základě tohoto rozboru učinil opatření, aby tato výuka odrážela nejen celou historii Čechů, ale i dějiny dalších společenství, která žila nebo žijí na českém území Němců, Židů, Slováků, Romů a dalších, aby věnovala větší pozornost novodobým světovým dějinám včetně zločinné podstaty nacistické ideologie a trvalého nebezpečí, které podobné ideologie představují, a aby informovala o současných tendencích k evropské integraci o příklonu k toleranci a pokroku v oblasti lidských práv,

Podle informace, kterou ministr poskytl 21. srpna 2000 odboru pro lidská práva Úřadu vlády, jsou tato témata v osnovách předmětů dějepis a občanská výchova (na ZŠ) a základy společenských věd (na gymnáziu) obsažena. (Viz také 1.3.2.)

Multikulturní výchova a vzdělávání jsou významnou součástí projektu Phare 1999 *Zlepšování vztahů mezi českou a romskou komunitou*, realizovaného o.p.s. Člověk v tísni od ledna 2001. (Program zpracoval MrK a vykonává nad jeho realizací dohled.) Na tento projekt naváže program Phare 2002, připravený MŠMT, jehož cílem je vytvoření nových multikulturních výukových programů pro všechny typy škol.

♦ *plněno*

1.3.2.

b) do Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice zařadil a do 31. prosince 2000 rozpracoval pro ZŠ a SŠ problematiku všech etnik, která žila nebo žijí na českém území a problematiku dodržování lidských práv s důrazem na aplikaci v praxi,

Ministerstvo školství

- připravuje rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání, ve kterých jsou výše uvedená témata zpracována v kapitolách:
 - Právo a spravedlnost
 - Řízení společnosti
 - Mezinárodní vztahy

První pracovní verze byla po vnitřním připomínkovém řízení zveřejněna na internetových stránkách MŠMT (<http://www.msmt.cz>).

- Připravuje novou koncepci maturitních zkoušek, která multikulturalitu zohledňuje.
- Podpořilo projekt specifických interaktivních výukových metod zaměřených na lidská práva a na multikulturalitu.

Projekt Občan (koordinuje Sdružení pro výchovu k občanství),

Kde končí Evropa a Ostrovy a křižovatky (Tereza - Sdružení pro ekologickou výchovu)

Zmizelí sousedé. (koordinuje Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea)

- Zřídilo Příkazem ministra školství č. 20 /1999 Poradní skupinu ministra pro národnostní školství.

- Vyžaduje při udělování akreditací na vzdělávací programy, aby pedagogická centra zařazovala problematiku novodobých dějin, národností a etnik do programů dalšího vzdělávání učitelů.
- Podporuje (i finančně) další vzdělávání učitelů dějepisu.
- Při udělování schvalovací doložky vyžaduje, aby v učebnicích byla zohledněna problematika národností a etnik (učebnice dějepisu, občanské výchovy a literární výchovy jsou posuzovány odborníky z Muzea romské kultury a z Židovského muzea).
- Vydalo informační materiál pro učitele Téma: Holocaust (a následně v září distribuovalo do všech základních a středních škol)
- Vyhlásilo ve spolupráci s Kanceláří prezidenta republiky literární soutěž „Holocaust - svědomí lidstva“ (soutěžní práce zaslalo 300 žáků, nejlepší práce budou vydány ve sborníku)
- Vybavuje školy publikacemi, videokazetami a dalšími materiály k tematice národností, etnik a multikulturní výchovy

♦ **průběžně plněno**

1.3.3.

c) trvale zabezpečoval pro pedagogy pracující v lokalitách s výskytem rasizmu a etnických konfliktů speciální výcvikové kurzy v komunikačních technikách orientované na prevenci řešení konfliktů, termín plnění: průběžně

- Prostřednictvím vzdělávací Společnosti pro řešení konfliktů zabezpečuje výcvikové kurzy v lokalitách, kde je předpoklad xenofobie a rasismu. Dle finančního rozpočtu resortu školství spolupráce pokračuje.
- MŠMT vyzvalo autory publikace „Konflikt, koření života - průvodce řešení konfliktů“, aby praktickou příručku pro učitele dopracovalo a připravilo k novému vydání. Pokud bude titul splňovat požadované náležitosti pro udělení schvalovací doložky, bude publikace zařazena do Seznamu učebnic s doložkou ministerstva školství.

♦ **průběžně plněno**

1.3.4.

d) přijal opatření, aby v pregraduální přípravě učitelů byla zařazena tematika multikulturní výchovy, výchovy k toleranci a proti rasizmu; termín neuveden, průběžně

Pedagogickým a filozofickým fakultám bylo dopisem (č.j. 11 918/2000-300) doporučeno zařazovat uvedenou tematiku do společného základu vzdělávacích programů fakult. K dopisu byl přiložen Metodický pokyn MŠMT k výchově k toleranci a proti projevům rasismu (č.j. 14 423/99 - 22). Některé PaedF přistoupily k vypisování přednášek, které se znalostí o Romech přímo dotýkají, nadále je však řadí mezi předměty volitelné či výběrové (např. kurzy vypisované centrem romistiky UJEP; také PaedF v Liberci pořádá pro studenty jednosemestrální kurz vzájemné tolerance Etnické a kulturní minority ve střední Evropě; PaedF UP organizuje semináře pro učitele občanské výchovy Multikulturalita, tolerance a odpovědnost.).

♦ **průběžně plněno**

1.4. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599/00 bylo ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženo:

1.4.1.

a) průběžně ve spolupráci se zLP zajišťovat při transformaci školství vzájemnou prostupnost ZvŠ a ZŠ,

MŠMT vydalo Metodický pokyn k přeřazení úspěšných žáků zvláštních škol do základních škol (č.j. 28 498/99-24). Dle pokynu mohou být žáci vřazeni do zvláštních škol pouze na základě odborného vyšetření v pedagogicko psychologické poradně a s písemným souhlasem rodičů.

K zajištění plynulého přechodu úspěšných žáků ze zvláštní školy do školy základní byl všem školským úřadům v ČR zaslán dopis (č.j. 10 433/99-24), ve kterém bylo školám doporučeno, aby při zařazování nových šestiletých žáků romského etnika do zvláštních škol postupovaly uvážlivě s akcentem na specifika především v oblasti testů školní zralosti. Bylo doporučeno do zvláštních škol zařazovat pouze ty děti romské komunity, které mají odborně prokázané mentální postižení, a umožnit rodičům mimořádně úspěšných romských žáků ve zvláštní škole s výborným prospěchem (průměru 1-1,5) požádat o rediagnostiku jejich dětí k přeřazení do základní školy, podmíněného vykonáním rozdílových zkoušek.

♦ ***průběžně plněno***

1.4.2.

b) průběžně zřizovat pro MŠ v oblastech vyšší koncentrace Romů místa romského koordinátora (asistenta), který bude provádět nábor a zajišťovat docházku dětí do těchto škol

Funkce romských asistentů je zřizována ve školách a školských zařízeních, tedy i v mateřských školách od roku 1998. Pokud na škole pracuje asistent, docházka romských dětí do mateřských škol se zlepšuje, ale mohla by být výrazně větší, kdyby pravidelná docházka do MŠ neměla za následek též ztrátu nároku na rodičovský příspěvek u matek dětí mladších 4 let.

♦ ***plněno průběžně***

1.4.3.

c) vytvořit předpoklady pro zřízení odborného pracoviště pro multikulturní výchovu (ústav, katedru, oddělení některého ústavu), termín plnění: 31. 12. 2000

Koncepci multikulturní výchovy komplexně pro oblast základního a středního vzdělávání zabezpečuje resortní pracoviště MŠMT - Výzkumný ústav pedagogický. V návaznosti na nový školský zákon a navazující restrukturalizaci úkolů je výše uvedená problematika trvalou součástí všech koncepčních záměrů a realizací resortu školství. Od roku 2002 bude zřízen Ústav pro výchovu k demokratickému občanství.

♦ ***částečně splněno***

1.4.4.

d) ve spolupráci s prvním místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí posoudit programy tzv. „otevřených škol“, programy s účastí rodičů na práci školy, společné programy školy pro rodiče a děti, včetně zapojení předškolních dětí, které se zkušebně realizují v některých školách v České republice a srovnání těchto programů s obdobnými programy realizovanými v zahraničí, termín plnění: 31. 10. 2000,

Dne 19.7.2001 se v prostorách detašovaného pracoviště MŠMT na Jarově konalo jednání odborné komise zástupců MrK a Ligy komunitních škol. Jednání se zúčastnilo 9 ředitelů škol, jejichž žáci jsou z větší části, či zcela romské děti a kteří se sdružili v občanském sdružení Liga komunitních škol. Představitelé Ligy formulovali doporučení řešení situace těchto škol.

V měsíci září se uskutečnilo druhé jednání pracovníků MŠMT a pracovníků kanceláře MrK se zástupci o.s. Liga komunitních škol. Ze závěrů tohoto jednání bude připraven metodický pokyn, který bude pro školy s převahou romských žáků systémovým opatřením pro předcházení ekonomických problémů škol s celodenním programem. Školy předložily Ministerstvu školství ekonomickou rozvahu a návrhy řešení jejich tíživé situace.

♦ **plněno průběžně**

1.4.5.

e) průběžně zařazovat výzkum romské problematiky mezi významné výzkumy resortu, zajišťovat systematický výzkum soužití etnik

V návrzích programů a témat, které mohou být řešeny v rámci výzkumu pro státní správu, podle zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů, je zařazeno téma:

„Názory pedagogů a žáků škol na Romy a možnosti tyto názory ovlivňovat prostřednictvím aktivit realizovaných školami a školskými zařízeními“.

V návrzích programů a témat, které by mohly být řešeny podle zákona č. 300/1992 Sb. o státní podpoře výzkumu a vývoje č. 300/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je zařazeno téma:

„Výzkum specifik vzdělávání dětí pocházejících z minoritních skupin populace na českém území - se zvláštním zřetelem na děti romské“.

♦ **vytvořeny předpoklady k průběžnému plnění**

1.4.6.

f) jako součást úkolu uloženého v bodě II/3 usnesení vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279, o koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, zajistit vydání metodického pokynu pro ředitele středních pedagogických škol, pedagogických center zřizovaných MŠMT a dalších vzdělávacích zařízení zřizovaných školskými úřady a vydání metodických publikací pro učitelky MŠ a vychovatele s cílem podpory vzdělávání v učitelských studijních oborech a dalšího vzdělávání učitelek MŠ a vychovatelů, a to se zaměřením na multikulturní výchovu a práci učitelek MŠ a vychovatelů s dětmi z etnických skupin, termín plnění: 31. 12. 2000

- Vydání metodického pokynu je připravováno odborem předškolního, základního a zájmového vzdělávání ve spolupráci s odborem středních škol, s Výzkumným ústavem národního školství a Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze.
- Metodická příručka pro učitelky MŠ a vychovatelky

Metodická příručka „Multikulturní výchova“ (překlad z angličtiny), kterou v rámci podpory aktivit romských sdružení zaměřených na činnost s dětmi a mládeží (projekt č. 34) připravuje VOŠ pedagogická a sociální, SPgŠ a G, Evropská 33, Praha 6. Příručka byla autory poskytnuta VOŠ, SPgŠ a G k využití.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní a základní vzdělávání obsahuje mj. i multikulturní výchovu dětí a žáků. Považujeme za vhodné postupovat systematicky a vydat metodickou

příručku, která by navazovala na již zmíněné rámcové programy a pomohla učitelům vytvářet školní vzdělávací programy zaměřené např. na vzdělávání dětí a žáků romského etnika, v souvislosti a návaznosti s těmito rámcovými programy.

♦ ***průběžně plněno***

1.5. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženo:

1.5.1.

a) aby shromáždil ve vybraných lokalitách poznatky učitelů základních, speciálních a středních škol, zvláště učitelů občanské výchovy a základů společenských věd, o dosavadních besedách a jiných akcích na téma soužití s Romy, o názorech žáků na toto soužití a představách učitelů o tom, jak je možno názory žáků ovlivnit, jakož i poznatky organizátorů uvedených besed a akcí a tyto poznatky ve spolupráci se zmocněncem vlády pro lidská práva do 31. března 2001 vyhodnotit,

Úkol plněn v rámci resortního výzkumu viz usnesení vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bod e).

♦ ***průběžně plněno***

1.5.2.

b) aby - vycházeje z vyhodnocení uvedeného v bodě III/1a tohoto usnesení (viz 1.5.1.) – připravil do 31. května 2001 ve spolupráci se zLP metodický materiál pro učitele k pořádání besed a dalších akcí s žáky o vztazích mezi většinovou společností a romskou menšinou a o možnostech jejich nápravy,

Metodický materiál pro učitele je připravován ve spolupráci s vybranými pedagogickými centry. Pedagogická centra ČR budou s uvedeným materiálem pracovat a zajišťovat další besedy s učiteli. **Vzorových besed u kulatého stolu o romské problematice s učiteli ve vybraných lokalitách** se zúčastnili pracovníci ministerstva školství a kanceláře MrK. Besedy se uskutečnily v lokalitách: Praha, Brno, Ostrava, Ústí nad Labem a České Budějovice.

♦ ***průběžně plněno, termín nedodržen***

1.5.3.

c) podporovat semináře, besedy a obdobné akce, týkající se soužití s romskou menšinou, pořádané ve školách, myšleno průběžně

Úkol byl plněn průběžně pracovníky MŠMT účastí na seminářích pro učitele viz výše.

♦ ***průběžně plněno***

1.5.4.

d) zajistit do 30. června 2001 školení nebo jinou formu předávání informací z oboru romistika učitelům mateřských, základních, speciálních a středních škol,

V roce 2001 se uskutečnily tyto semináře pro ředitele škol, učitele romských žáků a vychovatele-asistenty učitelů:

Seminář „Romové a sociální pedagogika“ se konal ve dnech 7. – 9. června ve spolupráci Muzea J.A. Komenského v Přerově a OS Hnutí-R spolupracujících škol. Druhá část semináře se konala

v Levoči. Ministerstvo školství Slovenské republiky přispělo finančně k úhradě nákladů účasti 45 učitelů a pedagogických asistentů z České republiky.

Seminář „Romové a sociální práce“ se koná ve dnech 14.-15. prosince ve spolupráci s Karlovou univerzitou v Praze, v budově detašovaného pracoviště MŠMT.

Ze seminářů jsou vydávány sborníky k dalšímu využití ve školách.

♦ **průběžně plněno**

1.5.5.

e) uložit pedagogickým centrům (přednostně v lokalitách s větším počtem Romů) do vzdělávacích programů pro učitele trvale a aktuálně zařazovat vzdělávací semináře o Romech nejen z hlediska kulturního, ale i zdravotního a sociálního, a tato centra vybavit odpovídajícími romskými periodiky, literaturou, filmy a videokazetami, které budou trvale k dispozici školám, a současně doporučit pedagogickým centrům, aby navázala spolupráci s místními romskými sdruženími a dalšími představiteli Romů, termín neuveden, pořádková lhůta je tedy 30 dnů – do 11. 11. 2000,

Krajská pedagogická centra jsou průběžně vybavována publikacemi, které jsou distribuovány do škol.

♦ **průběžně plněno**

1.5. 6. Stejným usnesením vláda ministru školství, mládeže a tělovýchovy doporučila, aby:

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou,

♦ **průběžně plněno**

Nad rámec úkolů uložených ministru školství, mládeže a tělovýchovy vládou zpracoval a dne 14. 12. 2000 schválil jím řízený resort:

Strategii pro zlepšení celkové situace vzdělávání romských dětí s Akčním plánem.

Materiál je zveřejněn na internetu www.msmt.cz.

1.6

Usnesením vlády ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145 bylo ministru školství, mládeže a tělovýchovy uloženo:

1.6.1.

a) průběžně zintenzivňovat podporu a propagaci zřizování přípravných tříd a funkce vychovatel-asistent učitele s cílem rozšířit tyto formy vyrovnávacích postupů systematicky tam, kde se u romských žáků projevují vzdělávací problémy a přípravné třídy a funkce vychovatel-asistent učitele dosud zřízeny nebyly, usilovat o to, aby funkce

vychovatel-asistent učitele byla ustavována také na úrovni druhého stupně základních škol, ve středních odborných učilištích a v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy

Úkol byl uložen 7.listopadu 2001; jde o úkol dlouhodobý. K přípravným třídám a k asistentům viz výše části 1.1.1. a 1.1.2.

♦ *plnění zatím nelze vyhodnotit*

1.6.2.

b) vybrat do 31. března 2002 ve spolupráci s Meziresortní komisí pro záležitosti romské komunity a odbornou skupinou MŠMT pro vzdělávání Romů pět škol pro zpracování projektu škol s celodenním programem, na jehož nevýukové části je účast žáků dobrovolná a iniciovat, aby zřizovatelé těchto škol projekt zpracovali a Meziresortní komise zprostředkovala následné jednání se zainteresovanými resorty o finančním a organizačním zabezpečení celostátní realizace projektu tak, aby mohl být projekt realizován od školního roku 2002/2003 - do 31. března 2001, dále průběžně

♦ *plnění zatím nelze vyhodnotit*

1.6.3

c) zpracovat a vládě do 31. března 2002 předložit zprávu o situaci ve školách s převahou žáků z odlišného sociokulturního prostředí s návrhem řešení

♦ *plnění zatím nelze vyhodnotit*

1.6.4.

d) zpracovat a vládě do 31. března 2002 předložit komplexní informaci o možnostech založení střední odborné školy s převažující orientací na romskou kulturu

♦ *plnění zatím nelze vyhodnotit*

2. Ministerstvo práce a sociálních věcí

2.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č.686 bylo ministru práce a sociálních věcí uloženo:

2.1.1.

b) kodifikovat práci romského asistenta a romského poradce v katalogu činností a katalogu povolání, termín 31. 12. 1997

Nařízení vlády, kterým se stanoví nový katalog prací, by mělo nabýt účinnosti 1. ledna 2002. V současné době však probíhá jednání o odložení účinnosti o jeden rok vzhledem k nedostatku prostředků na platy na jeho uplatnění. Bude-li však stávající právní předpis novelizován před

uplatněním nového katalogu, bude o tento druh práce doplněn.

V katalogu prací, podle kterého se budou zařazovat zaměstnanci územních samosprávných celků do platových tříd, se počítá s uvedením příkladů prací v rámci 16 platových tříd a včlenění povolání romského asistenta a romského poradce.

♦ **úkol (z objektivních důvodů) zatím nesplněn**

2.1.2.

d) dlouhodobě finančně zajišťovat rekvalifikační kurz sociálně-právní akademie pro pracovní funkce romský asistent a romský poradce podle projektu řešitele, termín plnění: průběžně

Správa služeb zaměstnanosti, ve spolupráci s úřady práce, zabezpečila v období let 1997 až 1999 tři rekvalifikační kurzy „Sociální pracovník pro práci s romským obyvatelstvem“, které absolvovalo 44 uchazečů o zaměstnání. Absolventi kurzů působí na MěÚ, školách, v protidrogových a poradenských centrech, dětských domovech apod.

V roce 2000 a 2001 SSZ kurzy nezabezpečovala z těchto důvodů: 1. pokles poptávky zaměstnavatelů po uvedených pracovních funkcích, 2. dostatečný počet absolventů středních škol sociálního zaměření, kteří jsou často příslušníky romské komunity a 3. dostatečná nabídka absolventů obdobných kurzů realizovaných různými romskými a proromskými organizacemi.

Správa služeb zaměstnanosti je připravena na zabezpečování dalších rekvalifikačních kurzů v případě požadavků trhu práce - poptávka zaměstnavatelů je průběžně monitorována.

Každoročně SSZ oslovuje úřady práce s nabídkou rekvalifikačního kursu pro pracovní funkce romský asistent a romský poradce, jejich naplňování v současné době je velmi obtížné, protože probíhá proces reformy státní správy, během které budou postupně rušeny okresní úřady (zatím hlavní odběratelé účastníků těchto kursů) a na straně druhé se postupně formulují nové samosprávné orgány, které řešení této problematiky zatím nepovažují za jednu z priorit své budoucí činnosti.

♦ **průběžně plněno**

2.1.3.

e) vypracovat systém motivace zaměstnavatelů k zaměstnávání obtížně zaměstnavatelných osob a osob romského původu, termín 31.12.1997

Orgány služeb zaměstnanosti průběžně motivují zaměstnavatele k zaměstnávání obtížně umísťitelných osob na trhu práce, mezi něž patří i příslušníci romské komunity, zejména prostřednictvím nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti. Jedná se především o společensky účelná místa, veřejně prospěšné práce, podporu zaměstnanecké rekvalifikace, hmotnou podporu na vytváření nových pracovních míst a rekvalifikaci zaměstnanců v rámci investičních pobídek. V souladu se stávající legislativou je možné poskytovat finanční výhody těm zaměstnavatelům, kteří poskytují nezaměstnaným osobám i stávajícím zaměstnancům kvalifikaci v podmínkách restrukturalizace. Všechny úřady práce každoročně zabezpečují a vyhodnocují tyto aktivity v souvislosti s potřebami trhu práce.

Tyto programy se už úspěšně podařilo realizovat v řadě okresů nebo při velkých stavebních zakázkách. Výsledky této politiky budou zpracovány ve zprávě Komise MPSV k realizaci opatření na podporu zaměstnanosti obtížně umísťitelných skupin na trhu práce.

V posledním roce se podařilo zabezpečit při některých typech veřejných prací, jejichž charakter odpovídal kvalifikační úrovni obtížně umísťitelných uchazečů o zaměstnání, aby v podmínkách zadání veřejných zakázek byly zvýhodněni zájemci o veřejné zakázky, které zaměstnávají obtížně umísťitelné uchazeče o zaměstnání. V současné době probíhají jednání s různými fondy o stanovení

a upřesnění podmínek při zadávání veřejných zakázek pro zvýšení zaměstnanosti pro tuto speciální skupinu.

Vedle snahy o zvýšení motivace u zaměstnavatelů pro zvýšení zaměstnanosti skupin obtížně umísťitelných, které jsou jako pracovní síla často nestabilní (např. vysoká nemocnost, neodpovídající pracovní návyky a pod.), jsou v připravovaném Národním plánu zaměstnanosti, zejména v opatřeních Směrnice č. 7, příloha I., připraveny postupy, které povedou ke zvýšení zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných a obtížně umísťitelných, a Směrnice č. 1 a 2, které jsou preventivního charakteru.

V souladu s Národním akčním plánem zaměstnanosti bude MPSV podporovat širší využití aktivačních opatření v politice zaměstnanosti zejména pro osoby dlouhodobě nezaměstnané a osoby, kterým hrozí nebezpečí dlouhodobé nezaměstnanosti, konkrétně se jedná o aktivity poskytované poradenskými službami a bilančně diagnostickými pracovišti. Důraz bude kladen na úzkou spolupráci mezi úřady práce, zaměstnavateli, územními státními a samosprávnými orgány při realizaci programů zaměřených na zvýšení zaměstnanosti a kvalifikace obtížně umísťitelných skupin na trhu práce, se zřetelem na příslušníky romských komunit."

♦ **úkol průběžně plněn, opatření však nejsou účinná**

2.1.4.

f) vytvářet podmínky na úrovni působnosti okresních úřadů v regionech s vyšší koncentrací nezaměstnaných osob romského původu pro přijímání pracovníků do funkce sociálních asistentů z řad romské komunity, který by pomáhal řešit danou problematiku, termín plnění: průběžně

Úkol v tomto znění nebyl s MPSV konzultován, v připomínkovém řízení byl jinak formulován. Úkol není podle MPSV splnitelný, neboť spojuje několik nesouvisejících aktivit; na tuto skutečnost MPSV při každé příležitosti upozorňovalo.

Vytvářet podmínky na úrovni působnosti okresních úřadů pro přijímání pracovníků do funkce sociálních asistentů není v kompetenci Správy služeb zaměstnanosti. Služby zaměstnanosti mohou dotovat společensky účelná místa, případně na základě žádosti zaměstnavatelů zabezpečovat na požadovanou funkci rekvalifikace. Úřady práce spolupracují s představiteli okresních úřadů ve všech okresech, v některých ve vzájemné spolupráci zabezpečovaly i výběr a přípravu sociálních pracovníků z řad nezaměstnaných příslušníků romské komunity, v některých případech se vytvářela i dotovaná místa.

Bude požádáno o zrušení tohoto úkolu.

♦ **nesplněno**

2.2. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru práce a sociálních věcí uloženo, aby:

2.2.1.

2 a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, termín myšlen průběžně

Do zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů je včleněna antidiskriminační klauzule. Tímto ustanovením jsou vytvořeny podmínky pro zamezení

diskriminaci v oblasti práva na zaměstnání. Přijetí komplexnější antidiskriminační legislativy (včetně skutečné vynutitelnosti dodržování zákona a možnosti pomoci obětem diskriminace) je spojeno s procesem harmonizace s právem EU; MPSV na harmonizaci pracuje.

♦ **plnění započato**

2.2.2.

2. b) zpracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu II. / 2. a) tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

Novela zákona č. 1/1991 Sb. o zaměstnanosti provedená zákonem č. 167/1999 Sb. včlenila do § 1 odstavec 1, 2 a další, které pod sankcí mají zabránit diskriminaci při přístupu k zaměstnání a při zprostředkování zaměstnání. V případě prokázané diskriminace lze postihnout zaměstnavatele, popřípadě i jinou osobu diskriminující při činnostech podle tohoto zákona až do výše 250.000,- Kč, opakovaně až do výše 1.000.000,- Kč.

♦ **plněno průběžně**

2.3. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo ministru práce a sociálních věcí uloženo:

2.3.1.

a) ve spolupráci s ministrem vnitra a se zLP zpracovat systém metodického vedení romských poradců okresních úřadů a asistentů při okresních úřadech, včetně koncepce jejich vzdělávání v oblasti veřejné správy a sociální práce, termín plnění: 30. 9. 2000,

MPSV zpracovalo materiál a předalo k připomínkám MV a zmocněnci vlády pro lidská práva v termínu. Učinilo tak s vědomím, že nejsou vyřešeny dvě podstatné otázky, totiž kdo bude garantovat praktickou realizaci výsledné koncepce a jakým způsobem bude celý systém metodického vedení financován. K vyřešení těchto otázek proto navrhlo a následně svolalo jednání na úrovni ředitelů odborů MPSV a MV a zástupce zmocněnce vlády pro lidská práva.

Toto jednání se uskutečnilo 16.10.2000 a byl zde dohodnut další postup při řešení těchto otázek a způsob dopracování materiálu. Garanci za tento úkol převzal zmocněnec pro lidská práva.

♦ **plněno průběžně**

2.3.2.

b) průběžně nadále zařazovat výzkum romské problematiky mezi významné výzkumné úkoly resortů o jednotlivých výzkumech informovat MrK,

V rámci připravovaného rozšíření Výzkumného záměru VÚPSV na léta 1999 – 2003 bude VÚPSV realizovat výzkumný projekt:

- Analýza příčin a mechanismu vzniku soustředění romských obyvatel (ghet) ve městech, problémů s tím souvisejících a návrhy na opatření
- Evaluace projektů zaměřených na snižování rizika sociálního vyloučení romské populace – Sociální faktory ovlivňující sociální integraci romské populace

V rámci účelové podpory výzkumu a vývoje byl ministerstvem podpořen výzkum Socioklubu „Komplexní analýza sociálně ekonomické situace romské populace v ČR s návrhy na opatření“. V rámci tohoto projektu budou v roce 2002 uskutečněny následující studie:

- Analýza faktorů ovlivňující společenskou integraci a sociální vzestup romských obyvatel s návrhy na opatření v oblasti sociální politiky
- Analýza a prognóza demografického vývoje romských obyvatel v ČR do roku 2020
- Komplexní analýza sociálně ekonomické situace romské populace v ČR s návrhy na opatření (1. etapa)

♦ **průběžně plněno**

2.3.3.

c) průběžně postupně upřesňovat, vymezovat a zveřejňovat pojem osob obtížně umístitelných na trhu práce - se zřetelem na příslušníky romské komunity - ve smyslu usnesení vlády ze dne 23. června 1999 č. 640, o opatřeních na podporu zaměstnanosti osob obtížně umístitelných na trhu práce (se zřetelem na příslušníky romské komunity), tak, aby definice této skupiny byla obecně známá,

V předkládací zprávě usnesení vlády ČR ze dne 23.června 1999 č. 640, o opatřeních na podporu zaměstnanosti osob obtížně umístitelných na trhu práce (se zřetelem na příslušníky romské komunity) je cílová skupina charakterizována následovně:

- a) dlouhodobá nezaměstnanost nebo její hrozba,
- b) nízká nebo žádná kvalifikační úroveň spojená často se zdravotním postižením,
- c) nízká sociální úroveň vyplývající často z odlišného sociokulturního prostředí.

Při výběru osob obtížně umístitelných na trhu práce se zřetelem na příslušníky romské komunity do programů politiky zaměstnanosti se doporučuje úzká spolupráce mezi úřady práce a poskytovateli sociálních dávek, vzdělávacími a bilančně diagnostickými pracovišti a zaměstnavateli. Pro zapojení osob z romského prostředí je lze využít i některé silné stránky romské komunity jako uznávání autorit (pozůstatek rodové soudržnosti), řemeslnou zručnost získanou zejména v tradičních romských řemeslech, skupinovou aktivitu, umění pružně se přizpůsobovat změnám, jakož i místní sociální rozvrstvení romských komunit.

♦ **průběžně plněno**

2.3.4.

d) ve spolupráci s Asociací občanských poraden posoudit, zda by součástí budoucí akreditace občanských poraden neměla být i schopnost účinně komunikovat s klienty, kteří jsou příslušníky minorit, zvláště romské, a navrhnout vhodný způsob zajištění této potřeby i s využitím romských asistentů, termín plnění: 31. 8. 2000

Úkol byl předmětem jednání MPSV a AOP v polovině srpna 2000. Následně zaslala ředitelka koordinačního centra AOP k této věci stanovisko projednané s předsedou AOP a těmi OP, které mají „romský projekt“ (Děčín a Plzeň). Ze stanoviska vyplývá, že OP musí dokázat jednat se všemi klienty, tedy i s romskými. AOP vydalo interní metodický pokyn poradnám, aby se ve zvýšené míře zabývaly činností vůči příslušníkům romské menšiny. Kromě toho v současné době probíhají ve

dvou uvedených poradnách pilotní projekty zaměřené na spolupráci s romskou menšinou. Projekty jsou součástí hledání optimálního způsobu spolupráce s romskou menšinou. Rozvoj této činnosti je však spojen i s otázkou budoucího financování. Proto se AOP rozhodla nechat konečné rozhodnutí o zařazení tohoto kritéria do akreditace na jednotlivých poradnách a jejich posouzení rozsahu potřeby této „specializace“. Toto rozhodnutí pak bude záviset na konkrétní podobě budoucího zákona o sociálních službách.

♦ ***splněno***

2.3.5.

e) průběžně informovat zLP o zřizování a situaci „domů na půl cesty“ jako sociální služby určené mladým lidem propuštěným ze školských zařízení po dosažení zletilosti

Úkol je plněn. Vládnímu zmocněnci pro lidská práva jsou průběžně v závislosti na vývoji situace v této oblasti zasílány aktualizované adresáře „domů na půl cesty“.

♦ ***průběžně plněno***

2.4. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru práce a sociálních věcí doporučeno, aby:

2.4.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou,

Úkol je plněn průběžně v souladu s výše uvedeným doporučením.

♦ ***průběžně plněno***

2.5. Usnesením vlády ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145 bylo ministru práce a sociálních věcí uloženo:

2.5.1

a) vypracovat do 31. prosince 2001 ve spolupráci se zmocněncem vlády pro lidská práva a předsedou Meziřesortní komise pro záležitosti romské komunity projekt terénní sociální práce v sociálně vyloučených romských komunitách s cílem jeho pilotního provedení v roce 2002 a následného zavedení do systému sociálních služeb v roce 2003 termín 31.12.2001,2002 a 2003

MPSV zpracovalo plán výše uvedeného pilotního projektu dle stanoveného harmonogramu. Jsou stanoveny cíle projektu, pracovní skupiny, časový harmonogram prací v roce 2002, včetně stanovení okruhů problémových situací a návrh pro evaluaci kvality vzdělávání terénních pracovníků. Příprava projektu je dokončena, je možné zahájit realizaci.

♦ ***průběžně plněno***

2.5.2

b) zvážit vypracování do 31. prosince 2001 návrhu zákona, který by měnil zákon č.

117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, v němž by bylo stanoveno, že návštěva mateřských škol dětmi ze znevýhodněného sociokulturního prostředí nebude mít za následek zánik nároku na rodičovský příspěvek,

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře byl od 1. října 2001 novelizován a doba umístění dětí do předškolních zařízení - aniž by to znamenalo ztrátu nároku na rodičovský příspěvek - byla obecně prodloužena ze 3 na 5 dnů v měsíci. Tím se částečně reaguje na požadavek tohoto úkolu a vytváří se vyšší tolerance v tomto směru. Obecné opuštění této podmínky by však bylo v zásadním rozporu se smyslem a cílem této dávky, kterým je zabezpečení celodenní osobní péče o děti. Samostatným problémem by byla i definice oprávněných osob, tj. vymezení dětí ze znevýhodněného sociokulturního prostředí.

♦ **splněno částečně**

2.5.3

c) předložit vládě do 30. června 2002 zprávu o výsledcích práce Komise ministra práce a sociálních věcí k realizaci opatření na podporu zaměstnanosti obtížně umísťitelných skupin na trhu práce se zřetelem na romskou komunitu

♦ **zatím nelze vyhodnotit**

2.5.4

c) sjednotit do 31. prosince 2001 praxi při uplatňování programu podpory romských žáků středních škol tak, aby nedocházelo k započítávání této podpory do celkových příjmů rodiče (rodičů) žáka při posuzování jejich sociální potřeby podle zákona č. 463/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů, a k poskytování dávek sociální péče na úhradu nákladů hrazených z prostředků programu

Úkol byl splněn a byly nalezeny způsoby jak vzniklou situaci řešit. MPSV aktuálně vydává komentář, který by měl sjednotit praxi při uplatňování programu podpory romských žáků středních v oblasti dávek sociální potřeby, tak aby cíl programu byl naplněn.

♦ **Splněno**

3. Ministerstvo vnitra

3.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č.686 bylo ministru vnitra uloženo:

3.1.1.

d) v přijímacím řízení uchazečů o práci v Policii České republiky důsledně zjišťovat sklony k předsudkům, zejména rasovým a uchazeče s náklonností k rasistickým projevům odmítat, termín plnění: průběžně

Tento úkol je splněn a je realizován průběžně. V případě prokázání tendencí k rasismu není uchazeč o práci v policii přijat. Přijímací řízení, které podstupují uchazeči o práci v Policii ČR, je kromě dosud používaných psychologických testů zaměřených na zjištění osobnostního profilu uchazeče a vyloučení uchazečů se sklony k rasismu, rozšířeno:

- o zkoumání charakterových vlastností, styků s kriminálním prostředím, možnosti výskytu nežádoucích projevů rasismu či xenofobie v místě bydliště uchazeče
- o korelaci vnějších znaků (oblečení, účes apod.) a odpovědí při psychologickém zkoumání osobnosti, tendencí a motivací.

Tento posun a rozšíření ověřování osobnostního profilu uchazeče o práci v Policii ČR je v souladu s trendem zemí Evropské unie, které akcentují zkoumání nežádoucích projevů v dosavadním životě uchazeče (realizace twinningového projektu PHARE CZ 98/IB/JH/02 „Komplexní systém řízení lidských zdrojů v rámci České policie, program profesního výcviku pro příslušníky policie a pracovníky MV“). Tento modul je ukončen. Metodika i obsah přijímací procedury (včetně přesně formulovaných otázek a posuzovací škály) jsou zpracovány a připraveny na schválení řídicím výborem PHARE.

♦ *průběžně plněno*

3.1.2.

e) zajistit maximální přístup romským uchazečům ke studiu na středních policejních školách, při splnění podmínek přijímacího řízení k Policii České republiky, pro tyto uchazeče zajistí kurs ke studiu na těchto školách, termín plnění: průběžně

Od roku 2000 jsou na Střední policejní škole MV v Brně realizovány jednoměsíční kurzy „Příprava občanů národnostních menšin k přijetí do služebního poměru příslušníků Policie ČR“. V roce 2001 se tyto kurzy uskutečnily v termínech 2. - 26. ledna a 9. července - 3. srpna. Z 33 přihlášených splnilo po absolvování kurzu podmínky přijetí k Policii ČR 9 uchazečů. Ti nastoupili v září 2001 do pětíměsíčního přípravného kurzu pro občany národnostních menšin.

Od roku 2000 do současnosti proběhly čtyři přípravné kurzy, které úspěšně absolvovalo 17 uchazečů. Další přípravný kurz, v pořadí již pátý, bude zahájen v lednu 2002.

Ministerstvo vnitra je schopno poskytnout romským uchazečům o práci v policii maximální pomoc pro splnění předepsaných požadavků nutných k přijetí. Ministerstvo vytvořilo specifický systém studia, který je možno rozdělit na nadstandardní (určen pro uchazeče z řad národnostních menšin) a navazující standardní.

♦ *průběžně plněno*

3.1.3.

f) provádět kontrolu, zda občanská sdružení nevyvíjejí činnost propagující rasovou nesnášenlivost, fašismus a národnostní nesnášenlivost, v kladném případě je vyzvat, aby od takovéto činnosti upustila, jestliže sdružení v takovéto činnosti pokračují, rozpustit je, termín plnění: průběžně,

Jedná se o úkol trvalého charakteru, který je průběžně plněn a začíná již ve fázi registrace občanských sdružení. Plnění úkolu je zabezpečeno opatřením MV stanovujícím povinnost Policie ČR průběžně poskytovat odboru všeobecné správy MV veškeré řádně zadokumentované poznatky o rozporu činnosti občanských sdružení se zákonem a dále v rámci Pokynu ministra vnitra č. 33/1999, který stanoví povinnost Úřadu vyšetřování pro ČR oznamovat průběžně odboru všeobecné správy MV zahájení a ukončení přípravného řízení ve věcech, kde se trestná činnost s prvky extremismu prokazovaná obviněným váže na jejich aktivity ve sdruženích registrovaných u Ministerstva vnitra.

V roce 2001 uplatnilo ministerstvo vnitra postup podle § 12 odst. 3 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, v případě Republikánské mládeže v souvislosti s jejím zveřejněným dokumentem nazvaným „Program Republikánské mládeže“.

Z důvodu šíření myšlenek, které směřují k potlačení rovnoprávnosti, práv a svobod občanů odmítlo v roce 2001 ministerstvo registraci Národní strany (opětovně) a změnu stanov Komunistické strany Československa.

♦ *průběžně plněno*

3.1.4.

g) uvolnit z Komplexního součinnostního programu prevence kriminality a prevence drogových závislostí na místní úrovni podle aktuálních potřeb finanční prostředky na doplňkové programy pro romskou komunitu, termín plnění: průběžně

Při ministerstvu vnitra je od roku 1993 zřízen meziresortní koordinační a metodický orgán - Republikový výbor pro prevenci kriminality. Jedním z praktických výsledků jeho práce je realizace „Programu prevence kriminality na místní úrovni“. Prostřednictvím tohoto programu je možné systémovým způsobem přistoupit ke zlepšení interetnických vztahů, k zlepšení nepříznivé sociální situace některých romských komunit a k pozitivní emancipaci jednotlivých Romů na lokální úrovni.

V rozmezí let 1996 až 2001 bylo z tohoto programu podpořeno 293 projektů směřujících k romské komunitě, a to celkovou částkou 28 147 000 Kč.

rok	počet podpořených projektů	výše přidělené dotace (Kč)
1996	9	565 000
1997	35	6 220 000
1998	65	7 816 000
1999	74	6 473 000
2000	82	4 793 000
2001	28	2 280 000
celkem	293	28 147 000

Podmínkou podpoření projektu v rámci KSP je finanční spoluúčast obce a aktivní participace Romů na realizaci projektů. Nejvíce projektů v letech 1996 - 2001 realizovaly nestátní neziskové organizace - 39 %, školy - 27 %, samospráva - 18 % a církevní a charitativní organizace - 9 %. Méně se již podílela státní správa, městská policie a sportovní kluby.

♦ *průběžně plněno*

3.2. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru vnitra uloženo, aby:

3.2.1.

2. a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, myšleno průběžně

Žádný z obecně závazných předpisů, jejichž gestorem je MV, neřeší speciálně problematiku integrace Romů, případně dalších etnických menšin do společnosti. Ministerstvo vnitra na základě usnesení vlády č. 279/1999 ke *Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti* dbá při přípravě právních předpisů na odstraňování

případných rozporů stávající právní úpravy s Listinou základních práv a svobod a s Mezinárodní úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace.

Prověrka právních předpisů v gesci Ministerstva vnitra, provedená na základě předchozích usnesení vlády k této problematice, ukázala, že stávající právní předpisy v dané oblasti regulace společenských vztahů, jejichž gestorem je MV, zaručují práva a svobody každého bez rozdílu a nejsou proto v rozporu s čl. 3 Listiny základních práv a svobod.

♦ *plněno průběžně*

3.2.2.

2. b) zapracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu II. 2. a) tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020

Sledováno, ale dosud neuplatněno.

♦ *plněno průběžně*

3.3. Usnesením vlády ze dne 28. července 1999 č. 789 bylo ministru vnitra uloženo, aby:

3.3.1.

a) do 31. října 1999 metodicky zabezpečil, aby se v trestním řízení při právním posuzování různých hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občanů a při jejich rozlišování usnadnilo dokazování, že skupina, v níž obviněný působí, patří k takovému hnutí, přičemž tyto kroky budou spočívat i ve využití poznatků ze znaleckých posudků a zadávání nových znaleckých posudků a odborných vyjádření

Úkol byl již splněn a na podporu jeho praktické realizace byly vydány nové interní akty řízení:

- Byl zrušen Rozkaz ministra vnitra č. 39 ze dne 13. června 1995. Nahradil jej Pokyn ministra vnitra č. 33 ze dne 30. dubna 1999 ke zvýšení postihu a prevence trestných činů a přestupků s rasistickým či jiným extremistickým podtextem.
- Byl zrušen Závazný pokyn policejního prezidenta č. 16/1995 a byl nahrazen Závazným pokynem policejního prezidenta č. 70 ze dne 23. června 1999, kterým se upravuje činnost příslušníků Policie České republiky na úseku boje proti extremistické kriminalitě.
- V rámci Úřadu vyšetřování pro ČR byl zrušen pokyn ředitele úřadu č. 2 ze dne 23. května 1995, který nahradil Pokyn ředitele úřadu č. 1 ze dne 1. června 1999, kterým se stanoví organizace vyšetřování rasově motivované trestné činnosti.

Tyto nové interní akty řízení, zabezpečující opatření k eliminaci extremistických postojů, zohlednily čtyřleté zkušenosti z práce na úseku extremistické kriminality, všestranně a systémově zabezpečily práci na problematice extremismu.

♦ *splněno*

3.3.2

c) zabezpečil, aby Policie České republiky formou metodických zaměstnání a seminářů zvyšovala odbornost svých příslušníků, s důrazem na příslušníky pořádkové policie, a

jejich schopnost rozpoznávat trestné činy a přestupky spáchané ke škodě jiného pro jeho národnost, rasu, původ, politické smýšlení nebo náboženské vyznání, a snižovala tak možnou bagatelizaci této kriminality při prvním kontaktu oběti s policií, a aby o plnění tohoto úkolu podal zprávu do 31. března 2000

Ministerstvo vnitra zpracovalo zprávu s názvem „Informace o konkrétních vzdělávacích akcích policistů za účelem odstraňování jejich rasistických a xenofobních předsudků“, kterou vláda vzala na vědomí na svém 23. zasedání dne 7. června 2000 (pod č. j. 672/00).

Problematika rasismu a xenofobie je zařazena do učebních osnov policejních škol všech stupňů od základní odborné přípravy až po vysokoškolské studium tak, aby frekventanti přicházeli do praxe vybaveni nejen dostatečnými teoretickými znalostmi, ale i jasnými postoji v této oblasti, vyznačujícími se odolností vůči rasistickým, národnostním a jiným předsudkům.

Ministerstvo vnitra se rovněž zabývalo analýzou vzdělávacích potřeb Policie ČR. Tato analýza potvrdila potřebu dalšího prohlubování výchovy k lidským právům v rámci odborné přípravy policistů a dalších orgánů činných v trestním řízení. To vedlo k návrhu na vytvoření profesního „Střediska pro výchovu k lidským právům MV“ při Střední policejní škole MV v Praze.

Další iniciativou v oblasti vzdělávání bylo uspořádání mezinárodního „Semináře k boji proti rasismu, xenofobii a extremismu a roli a metodám policie“ za účasti zemí V4 a Rakouska (13. - 14. března 2001).

V listopadu a prosinci 2001 proběhne čtyřdenní výcvik „Techniky a dovednosti zvládání odlišností“ určený učitelům Středních policejních škol MV. Předmětem výcviku jsou nové interaktivní metody výchovy k lidským právům, metody řešení interetnických konfliktů a diskuse se zástupci minorit žijících v Čechách. Velká část výcviku se věnuje otázce romské problematiky.

Ministerstvo vnitra ČR ve spolupráci s Velkou Británií uskutečnilo v roce 2000 - 2001 celkem 7 seminářů na téma „Policejní práce v oblasti ochrany národnostních menšin“. Cílem je poznat britské zkušenosti z práce v etnicky různorodé společnosti, posoudit význam těchto zkušeností pro situaci v České republice, rozvíjet úvahy o celostním přístupu vůči různorodosti kultur a rasismu a hledat cesty k vzájemnému porozumění a odstraňování předsudků.

Ministerstvo vnitra ČR ve spolupráci s Ministerstvem vnitra Velké Británie započalo s realizací projektu „Strategie pro práci policie v oblasti národnostních menšin“. V roce 2001 probíhaly přípravné fáze projektu.

♦ **splněno** podáním zprávy, k úkolu je však třeba se vracet, úkol je třeba chápat jako průběžný

3.4. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo ministru vnitra uloženo:

3.4.1.

c) ve spolupráci s 1. místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí zpracovat návrh na zřízení funkce koordinátora romských poradců při vyšších územně-samosprávních celcích, termín plnění: 31. 12. 2000,

Návrh byl ve spolupráci s MPSV zpracován a dne 30. dubna 2001 předložen k projednání vládě ČR. Pro rozpor Ministerstva financí a Ministerstva spravedlnosti nebyl návrh přijat a byl vrácen ministru vnitra k přepracování. Další verzi materiálu projednala vláda na svém zasedání dne 25. července 2001 a přijala k němu usnesení č. 781 o "Zřízení funkce koordinátora romských poradců při vyšších územních samosprávních celcích". Vláda doporučila hejtmanům krajů zřídit funkci koordinátora romských poradců v krajském úřadu se zahájením jejich činnosti od 1. ledna 2002. Zároveň rozhodla, že činnost koordinátorů romských poradců a činnost romských poradců bude od 1. ledna 2003 vymezena zákonem jako výkon přenesené působnosti krajů (14) a obcí s rozšířenou působností (192).

♦ **splněno**

3.4.2.

d) průběžně zařazovat výzkum romské problematiky mezi významné výzkumy resortu

Tématika romské komunity patří k vědeckovýzkumným prioritám MV a je součástí programu „Nejzávažnější bezpečnostní rizika“ vyhlášeného veřejnou soutěží. Na rok 2002 bohužel nebyl předložen žádný návrh s romskou problematikou. Ministerstvo vnitra přivítá žádost o grant s tímto zaměřením a s přihlédnutím k jeho kvalitě a k výši celkových finančních prostředků schválených na výzkum a vývoj se jej bude snažit podpořit.

♦ **průběžně plněno**

3.5. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru vnitra doporučeno, aby:

3.5.1

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, myšleno průběžně

Odbor legislativy, koordinace předpisů a kompatibility s právem ES, který je gestorem za legislativní oblast resortu vnitra, plní výše uvedený úkol průběžně. Jako příklad zohlednění dopadu romské problematiky do zpracovávaných zákonů lze uvést zpracování „Návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 129/2000 Sb., o krajích“ (§ 67, písm. e) a „Návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb., o obcích“ (§ 66 odst. 2). Tyto návrhy vymezují činnost koordinátorů a romských poradců v rámci přenesené působnosti. Postavení koordinátorů romských poradců při krajích vláda přijala usnesením ze dne 7. listopadu 2001 č. 1118 k „Návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů“.

♦ **průběžně plněno**

3.5.2. Usnesením vlády ze dne 25. července 2001 č. 781 bylo ministru vnitra uloženo:

II/1) projednat do 31. října 2001 ve spolupráci s 1. místopředsdou vlády a ministrem práce a sociálních věcí s představiteli krajů postup zřízení funkce koordinátora

Postup zřízení funkce koordinátora romských poradců byl projednán 8. listopadu 2001 na poradě ředitelů krajských úřadů. Současně jim byla předána vzorová náplň funkce koordinátora, kterou vypracovalo MPSV a doporučeno organizační zařazení koordinátora do sekretariátu ředitele krajského úřadu. Na základě tohoto usnesení byly pro rok 2002 vyčleněny finanční prostředky v kapitole Všeobecná pokladní správa na věcné a osobní výdaje související s prací koordinátora.

• **průběžně plněno**

II. 2) zahrnout do návrhů připravovaných zákonů zpracovaných v souvislosti se zrušením okresních úřadů, úpravu činností, kterými se realizuje integrace příslušníků romské komunity do společnosti, vykonávaných koordinátory a romskými poradci při okresních úřadech jako přenesenou působnost krajů a obcí s rozšířenou působností

Hlavním záměrem úkolu je vytvořit podmínky pro činnost koordinátora romských poradců při krajském úřadu, vytvořit podmínky pro činnost romských poradců na obcích s rozšířenou působností a tím zachovat a rozšířit vybudovanou síť romských poradců při okresních úřadech a magistrátech měst. Působnost koordinátorů romských poradců a romských poradců byly

ministerstvem vnitra zahrnuty do příslušných zákonů vypracovaných k realizaci reformy územní veřejné správy. Návrhy těchto zákonů vláda schválila na svém zasedání dne 7. listopadu 2001.

Právní úprava činnosti koordinátorů a poradců byla zahrnuta do „Návrhu zákona o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů“. Jedná se o část 67, v níž se doplňuje § 6, zákona č. 273/2001 Sb. o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, o nové odstavce 7 a 8. Postavení koordinátorů a poradců je upraveno v „Návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 129/2000 Sb. o krajích (krajské zřízení)“ (§ 67, písm. e) a v „Návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)“ (§ 66 odst. 2).

- ***průběžně plněno***

3.5.3..

<i>Další aktivity MV</i>

Poradní orgány

Pro zajištění úzkého kontaktu s terénem a k řešení naléhavých i koncepčních otázek byla ustavena pracovní skupina MrK při Ministerstvu vnitra. V roce 2001 se sešla třikrát a řešila problém lichvy v romské komunitě, možnou spolupráci ČR s Komisí pro rasovou rovnost ve Velké Británii, diskriminaci při vstupu Romů do restaurací a obdobných prostor, přijímání Romů k Policii ČR apod.

Ministerstvo vnitra se účastní na práci „Fóra dárců“, což je konzultační skupina složená ze zástupců dárců, kteří podporují romskou komunitu na lokální úrovni.

Publikační a analytická činnost

Ministerstvo vnitra každoročně zpracovává a předkládá vládě zprávu o extremistických projevech a trestné činnosti s rasovým motivem za kalendářní rok. „Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2000“ byla schválena usnesením vlády ze dne 12. září 2001 č. 903.

Další nové materiály:

„Stručná informace k prosazování zákonných možností postupu Ministerstva vnitra a Policie ČR vůči projevům rasismu a xenofobie“ (přijato usnesením vlády ze dne 21. května 2001 č. 498).

Preventivně informační skupiny Policie ČR

Významnou roli v podpoře a každodenním kontaktu se zástupci romských komunit hrají Preventivně informační skupiny Policie ČR, kterých je v současné době konstituováno 73. Součástí jejich práce je informování o nebezpečí rasisticky motivované trestné činnosti, zvyšování právního vědomí dětí i dospělých a pomoc při odstraňování předsudků mezi Romy a majoritou. Pomáhají zvyšovat důvěru etnik v práci a profesionalitu Policie ČR.

Aktuální vzdělávací akce pro romské poradce okresních úřadů

Ministerstvo vnitra ČR ve spolupráci s Radou Evropy pořádalo ve dnech 12. - 14. listopadu 2001 seminář pro romské poradce okresních úřadů a magistrátů měst. Na semináři byla prezentována politika Rady Evropy v ochraně národnostních menšin, aplikace a dodržování Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin a aktivity Evropské komise proti rasismu a intoleranci.

4. Ministerstvo kultury

4.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru kultury uloženo:

4.1.1.

<i>a) zohledňovat průběžně v rámci dotační politiky resortu vůči občanským sdružením</i>
--

příslušníků národnostních menšin specifické potřeby romských aktivit v oblasti osvětové, kulturní a kulturně vzdělávací, periodických i neperiodických publikací, přijímání a šíření informací ve veřejnoprávních médiích, termín plnění: průběžně,

V roce 2001 bylo v rámci konkurzu poskytnuto romským a proromským občanským sdružením 2 270 000,- Kč. Prostřednictvím Ministerstva kultury ČR byly poskytnuty dotace z programu na podporu integrace romské komunity v celkovém objemu 3 808 000,- Kč.

Z dalších grantových programů byly podpořeny např. tyto další projekty: Rozvoj čtenářství romských dětí (15 000,- Kč), účast romských souborů na Romském festivalu v Utrechtu (20 000,- Kč), přehlídka romských divadelních souborů AMALIPE (30 000,- Kč), koncert Idy Kellarové v rámci Českých dnů v Moskvě (70 000,- Kč - celý projekt), etnografická výstava Romové v Polsku (20 000,- Kč).

Přehled dotací na romské aktivity ve vztahu k celkové dotaci na aktivity národnostních menšin žijících v ČR

Poskytnutá dotace (v tis. Kč)

<u>rok</u>	<u>1997</u>	<u>1998</u>	<u>1999</u>	<u>2000</u>	<u>2001</u>
nár. menšiny celkem	9111	10056	8977	9620	8200
<i>nár. menšiny bez MrK**</i>				8693	
romská nář. menšina	2676	2895	2632	2455	2270
<i>(dotace z MrK)</i>					3808
z dotace pro nář.menš.	29 %	29%	29%	28%	28%

* čísla nejsou konečná

** Meziřesortní komise pro záležitosti romské komunity

Problematika národnostního tisku byla přenesena z MK ČR na MF ČR.

♦ ***průběžně plněno***

4.1.2.

b) zajistit odbornou spolupráci při budování Muzea romské kultury v Brně a dle rozpočtových možností se průběžně podílet na finančním zajištění jeho činnosti, termín plnění: průběžně

Odborná spolupráce muzeí zřizovaných MK při budování Muzea romské kultury probíhá již delší čas. Zejména se jedná o spolupráci s Moravským zemským muzeem v Brně. Moravské zemské muzeum poskytuje také metodickou pomoc a konzultace při počítačovém zpracování sbírek v programu DEMUS. Vzhledem k tomu, že se muzeum přestěhovalo do nových prostor, je pro něj cenná i pomoc na úseku bezpečnosti práce, požární ochrany apod. Metodickou i faktickou pomoc poskytuje také Technické muzeum Brno, a to na úseku konzervace a restaurování sbírkových předmětů.

Systematická několikaletá spolupráce probíhá i se Státním památníkem Terezín při dokumentaci a prezentaci holocaustu.

V roce 2001 byla Muzeu romské kultury poskytnuta dotace ve výši: 1 600 000,- Kč.

♦ *průběžně plněno*

4.2. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru kultury uloženo, aby:

4.2.1.

2. a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, myšleno průběžně

Požadavky na zamezení rasové (případně jiné) diskriminaci se do právních předpisů v gesci MK promítají zejména do oblasti hromadných informačních prostředků. Taková úprava se přímo objevuje v ustanoveních zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, a o změně dalších zákonů, kde konkrétního vyjádření nalézá především v zákazu vysílat pořady podněcující k nenávisti nebo násilí proti skupině obyvatelstva, určené na základě rasy, pohlaví, náboženství atd.

Z nově přijatých předpisů je třeba zmínit zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (tzv. knihovní zákon), který k veřejným knihovnickým a informačním službám zaručuje rovný přístup všem bez rozdílu (viz § 2a písm. a) a § 8 odst. 1).

♦ *plněno průběžně*

4.2.2.

2. b) zapracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu 2. a tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

Všechny aktivity, které jsou realizovány s podporou Ministerstva kultury ČR, vedou ke kultivaci osobnosti, rozšíření jejího obzoru, což v konečném efektu přispívá i k eliminaci sledovaných negativních společenských jevů, k nimž patří i různé formy diskriminace a znevýhodnění. K tomuto cíli směřují nejen projekty z oblasti kultury národnostních menšin, ale i ostatní, které jsou MK ČR vyhlašovány. Velká většina uvedených aktivit není určena pouze pro úzké skupiny lidí, ale je otevřena široké veřejnosti. Kontakt s uměleckými aktivitami, např. tělesně postižených, Romů apod., nesporně vede k většímu pochopení jejich problémů, způsobu života a myšlení, a tím k větší toleranci vůči nim.

♦ *plněno průběžně*

4.2.3.

4. učinil kroky k podpoře a popularizaci romské kultury, myšleno průběžně

Ministr kultury aktivně přispívá k popularizaci romské kultury. Převzal záštitu nad řadou akcí a často se jich osobně zúčastní - např. romská encyklopedie „Amare Roma“, každoroční světový romský festival KHAMORO, festivaly Romská píseň v Rožnově pod Radhoštěm. Nemenší podporu ministra mají i akce multietnické, na nichž jsou vždy zastoupeni i Romové. V roce 2001 to byl pořad Domovina v rámci 56. ročníků Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici, který pořádá organizace zřizovaná Ministerstvem kultury - Ústav lidové kultury ve Strážnici. V rámci vyhodnocení programu porotou byla na tomto festivalu oceněna titulem „laureát festivalu“ paní Olga Fečová, vedoucí souboru Čavorikani Luma. Pod záštitou ministra kultury se koná každoročně mezinárodní folklorní festival „Praha - srdce národů“.

- ***plněno průběžně***

4.3. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo ministru kultury uloženo:

4.3.1.

průběžně informovat vládu o postupech v souvislosti s plněním úkolu podle bodu II/4 usnesení vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279, o koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, a které dále činí k podpoře a popularizaci romské kultury

Vláda je pravidelně informována - viz podrobné informace ke Zprávě o situaci romské komunity v České republice. Viz také 4.2.3.

♦ *průběžně plněno*

4.4. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru kultury uloženo:

4.4.1.

2) průběžně podporovat tvorbu o romské menšině a její kultuře, jazyce a minulosti a podílet se na kulturních aktivitách vyplývajících z této tvorby,

Kulturu národnostních menšin s jejími specifiky a potřebami pojímá MK ČR komplexně, včetně romského etnika. V rámci samostatného „Programu podpory aktivit národnostních a etnických menšin“ je postavena rovnoprávně vedle ostatních národnostních menšin žijících na území ČR. Postoj Ministerstva kultury ČR k romské komunitě je definován i v jeho „Strategii účinnější státní podpory kultury“, který schválila vláda v roce 1999 (a aktualizovala v roce 2001): "Jakkoli bude zachován rovný přístup ministerstva vůči všem etnickým skupinám, bude zvýšená pozornost věnována romské menšině". Základním principem přístupu ministerstva k romské minoritě je vytvořit prostor, v němž by romští občané, představovaní většinou občanskými sdruženími, sami uplatnili své kulturní zájmy a potřeby. Na základě tohoto principu je každoročně vyhlašován „Konkurs na podporu kultury národnostních menšin žijících v České republice“.

♦ *průběžně plněno*

4.4.2. Týmž usnesením vláda ministru kultury doporučila, aby:

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, průběžně

♦ *průběžně plněno*

5. Ministerstvo průmyslu a obchodu

5.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru průmyslu a obchodu uloženo:

5.1.1.

a) ve spolupráci s ČOI důsledně dbát na dodržování zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v platném znění, zejména § 6 s využitím možnosti ukládání pokut pro ty

podnikatele, kteří odmítají obsluhovat občany jen kvůli jejich příslušnosti k romské menšině, termín plnění: průběžně,

Česká obchodní inspekce (dále jen ČOI) věnuje problematice rasové diskriminace soustavnou pozornost. Jedná se o problematiku velice citlivou, a to i z hlediska provádění vlastní kontrolní činnosti. V řadě případů lze totiž jen obtížně namodelovat danou situaci, a to i za přítomnosti romských inspektorek. V současné době jsou u ČOI zaměstnány dvě romské inspektorky, a to v Ústí nad Labem a v Ostravě.

Převážná většina kontrol vychází z podání občanů a občanských iniciativ. Problematice rasové diskriminace se věnují též četné další kontroly vždy jako součást celkové prověrky na obchodních provozovnách. Při kontrolách se často účastní i zástupci romských občanských iniciativ. Využívána je i spolupráce Policie ČR a živnostenských úřadů. Zjištění jsou evidována v celkové databázi, na jejímž základě se provádějí i opakované kontroly provozoven, na které bylo směřováno podání. Nejznámějším případem byl písemný zákaz vstupu Romům v Břeclavi do hotelu Terežka počátkem 90. let. Od té doby nebyla takováto forma hrubé diskriminace zjištěna.

Časovou řadu podání obsahuje následující tabulka:

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Počet udání na rasovou diskriminaci	11	11	16	21	12	18
Potvrzeno jako částečně oprávněné	0	0	0	1	0	0
Potvrzeno jako oprávněné	1	0	3	1	1	2

Počty všech kontrol, provedených v roce 2001 inspektory - příslušníky národnostních menšin:

	Kontroly celkem	Samostatně	Ve dvojici
Romská inspektorka Ústí nad Labem	262	9	253
Romská inspektorka Ostrava	223	106	117
Slovenská inspektorka Tábor	170	19	151
Slovenská inspektorka Karlovy Vary	111	6	105

Rozdílnost v četnosti kontrol je způsobena jednak jejich zaměřením a jednak specifiky jednotlivých inspektorátů. Obě slovenské inspektorky jsou zařazeny do sekce technické kontroly, která je časově náročnější. Inspekce poskytla zLP podrobný přehled všech řešených případů za rok 2001. Inspekce dále zpracovala a poskytla zLP informace o vybraných případech z minulých let, které byly potvrzeny jako částečně či plně oprávněné.

♦ *průběžně plněno*

5.1.2.

b) rozšířit podporu projektů zaměřených na zaměstnávání obtížně zaměstnatelných osob v rámci Podpory malého a středního podnikání z dosavadní formy omezené na doplňkový program Speciál, termín plnění: průběžně

Dne 11. 12. 2000 schválila vláda ČR usnesením č. 1257 Programy podpory malého a středního podnikání na období 2001 - 2004. V podmínkách programů nejsou vytvářeny specifické podmínky pro zaměstnávání určitých skupin obyvatelstva. Jsou přístupné malým a středním podnikatelům se sídlem na území České republiky bez jakéhokoliv národnostního omezení.

Také na období 2001 - 2004 byl schválen program Speciál, který vytváří podmínky pro zaměstnávání občanů z problémových skupin. Tento program je koncipovaný jako doplňkový program k programům podpory malého a středního podnikání, jmenovitě k programům Záruka, Kredit, Trh, Start, Kooperace, Region, Vesnice, Regenerace, Preference, Provoz, Hranice a Regiozáruka. To znamená, že ke všem projektům, které získají podporu z uvedených programů, lze na každého nově přijatého zaměstnance z problémových skupin obyvatelstva poskytnout dotaci z programu Speciál. Program Speciál umožňuje poskytnout podnikatelským subjektům dotaci na každého nově přijatého zaměstnance z problémových skupin obyvatelstva ve výši 4 000,- Kč za každý jím prokazatelně odpracovaný měsíc.

Statistické údaje programu Speciál

	1997	1998	1999	2000	k 30.9.2001
Počet podpor	11	12	18	34	25
Objem v mil. Kč	0,8	3,2	11,3	29,4	23,6
Počet vytvořených prac. míst	18	68	142	161	x

x) údaje nejsou dosud k dispozici

♦ průběžně plněno

5.2. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru průmyslu a obchodu doporučeno, aby:

5.2.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízeníchodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, průběžně

Lze konstatovat, že v rámci ministerstva jsou všechny materiály, týkající se dané problematiky, posuzovány věcně příslušnými útvary a úkol je takto průběžně plněn.

♦ průběžně plněno

6. Ministerstvo zemědělství

6.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru zemědělství uloženo:

6.1.1.

ve spolupráci s ministrem práce a sociálních věcí, s představiteli romských organizací nacházet možnosti pro využití firem zaměstnávajících romské občany při zadávání zakázek v rámci působnosti jejich resortů (týkajících se např. údržby vodních toků v rámci Státní meliorační správy a Lesů České republiky), termín plnění: průběžně

Celý systém zaměstnanosti romské populace je na Ministerstvu zemědělství řešen komplexně až do nejnižších organizačních článků, tj. zemědělských agentur působících v jednotlivých okresech, státních podniků a rozpočtových a příspěvkových organizací resortu.

I pro rok 2001 platí doporučení Ministerstva zemědělství, aby organizace tohoto resortu podle svého zaměření a možností při dodržování všech ustanovení zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů, využívaly § 49 tohoto zákona a u vhodných zakázek oslovovaly k podání nabídek romské firmy nebo firmy zaměstnávající pracovníky romské národnosti. Tato forma zaměstnávání romských spoluobčanů se uplatňuje především na úseku vodního a lesního hospodářství. V takto nastaveném trendu hodlá Ministerstvo zemědělství pokračovat i v příštím období.

Největším problémem, který neumožňuje větší zapojení romských firem, je zpravidla nesplnění technických a odborných předpokladů, které jsou pro zadávání veřejných zakázek s finanční účastí státu vyžadovány, neboť tyto firmy většinou postrádají živnostenská oprávnění a autorizované techniky pro provádění staveb a proto nemohou být nositeli náročnějších zakázek. Přesto lze konstatovat, že firmy zaměstnávající Romy se na realizaci prací při opravě a údržbě zejména drobných vodních toků podílely i v roce 2001.

Většinu takových zakázek realizovaly tyto firmy pro Zemědělskou vodohospodářskou zpravu, státní podnik Lesů České republiky a pro závod Rokycany státního podniku Povodí Vltavy.

Celkem bylo ve veřejných soutěžích z počtu 46 oslovených romských podnikatelů vybráno 23 k plnění zakázek. U zakázek malého rozsahu podle § 49 zákona o zadávání veřejných zakázek, bylo romským firmám zadáno dalších 31 akcí v celkové hodnotě cca 6,5 mil. Kč. Velice se osvědčila spolupráce např. s firmou Giňo v Rokycanech, výborné zkušenosti jsou s pracovní skupinou Romů provádějících zemní práce pro společnost Ingos Praha.

- **průběžně plněno**

6. 2. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru zemědělství doporučeno, aby:

6.2.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, termín plnění: průběžně

Materiály připravované na Ministerstvu zemědělství či zde hodnocené v rámci meziresortního připomínkového řízení jsou vždy posuzovány rovněž z hlediska soužití většinové společnosti s romskou menšinou s ohledem na vládní koncepci integrace Romů.

- ♦ **plněno**

7. Ministerstvo životního prostředí

7.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru životního prostředí uloženo:

7.1.1.

ve spolupráci s ministrem práce a sociálních věcí, s představiteli romských organizací nacházet možnosti pro využití firem zaměstnávajících romské občany při zadávání zakázek v rámci působnosti jejich resortů (týkajících se např. údržby vodních toků v rámci Státní meliorační správy a Lesů České republiky), termín plnění: průběžně

Ministerstvo nezaslalo informace o plnění.

♦ **plnění nelze vyhodnotit**

7.2. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru životního prostředí doporučeno, aby:

7.2.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, průběžně

Ministerstvo nezaslalo informace o plnění.

♦ **plnění nelze vyhodnotit**

8. Ministerstvo obrany

8.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru obrany uloženo, aby:

8.1.1.

b) v rámci základní prezenční služby přispívat ke získání / zvýšení profesní kvalifikace příslušníků romské komunity, termín plnění: průběžně

Úkol je průběžně plněn. Především u skupin nízké kvalifikovaných vojáků považuje armáda plnění tohoto úkolu za důležité. Zejména v těch případech, kdy jde o profese styčné s civilními spojené s obsluhou moderní techniky (automobilní, ženijní, spojovací atd.) a nebo službami logistickými (příprava stravy, zásobování, opravárenství atd.).

♦ **průběžně plněno**

8.2. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru obrany uloženo, aby:

8.2.1.

2. a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, průběžně

MO se podařilo výše požadované podmínky vytvořit. Činilo tak paralelně se snahou o eliminaci šikany, kterou považuje za jeden z nejzvrůdnějších a nejškodlivějších sociálně patologických jevů, bohužel pořád ještě dosti silně rozšířených.

♦ **průběžně plněno**

8.2.2.

2. b) zapracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu II / 2. a) tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

MO nepovažuje „vyrovnávací akce“ v řízeném resortu za potřebné. Pokud se ovšem někde, tj. mimo hranice resortu obrany, taková nutnost objeví, je MO ochotno a připraveno na ni podle svých dispozic a vládních intencí adekvátně reagovat.

♦ **úkol sledován**

8.3. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo ministru obrany uloženo, aby:

8.3.1.

při provádění náboru do Armády České republiky věnovat zvýšenou pozornost náboru mladých romských mužů a žen, termín plnění: průběžně,

MO učinilo několik veřejných nabídek, tlumočených speciálně na romských fórech, bez viditelných úspěchů a většinou i bez ohlasu (např. v MrK, při seminářích konaných v prostorách Parlamentu ČR nebo prostřednictvím o.p.s. Rovné šance, založené paní poslankyní Orgoníkovou).

Nicméně MO bude hledat účinnější prostředky propagace i živé práce, neboť na rekrutaci adeptů z romské komunity je opravdu zainteresováno. O příslušníky národnostních menšin včetně romské má Armáda ČR vnitřní zájem už z důvodu vyváženosti mezi dobrovolnickou a nedobrovolnickou sloužící částí tohoto etnika.

♦ **průběžně plněno**

8.4. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru obrany doporučeno, aby:

8.4.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, termín plnění: průběžně

Ministerstvo nepodalo zprávu o plnění tohoto úkolu

♦ **nelze vyhodnotit**

9. Ministerstvo spravedlnosti

9.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru spravedlnosti uloženo:

9.1.1.

sledovat stav trestné činnosti s rasovým kontextem a pravidelně informovat vládu o vývoji této trestné činnosti, termín plnění: průběžně

Tento úkol Ministerstvo spravedlnosti průběžně plní ve spolupráci s Ministerstvem vnitra. Pravidelně předkládá Ministerstvu vnitra podklady pro zpracování Zprávy o problematice extremismu na území ČR uvádějící počty pravomocně odsouzených osob za jednotlivé trestné činy s rasovým kontextem.

♦ **průběžně plněno**

9.2. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru spravedlnosti uloženo, aby:

9.2.1.

2._a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, termín plnění: průběžně

V současné době Parlament ČR projednává Ministerstvem spravedlnosti vypracovaný návrh novely zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, (sněmovní tisk 972) – dále jen

„trestní zákon“, ve kterém se skutkové podstaty trestných činů násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 196 a 197a), hanobení národa, rasy a přesvědčení (§ 198) a trestného činu podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování práv a svobod (§ 198a), ublížení na zdraví (§ 221 i a 222), vraždy (§ 219) rozšiřují tak, aby poskytovaly trestněprávní ochranu též před závažnými útoky motivovanými nenávistí k určité etnické skupině. Toto doplnění je v souladu s požadavkem obsaženým ve Směrnici Rady 2000/43/ES ze dne 29.6.2000, kterou se provádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasový nebo etnický původ.

MS vypracovalo rovněž návrh novelizace zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, do níž bylo zařazeno ustanovení § 26 odst. 3, podle něž ve věcech ochrany před diskriminací na základě rasového nebo etnického původu se účastník občanského soudního řízení může dát zastupovat i právnickou osobou, jejímž posláním je ochrana před takovou diskriminací.

Ustanovení § 133a zákona č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se touto novelizací navrhuje doplnit v tom smyslu, že skutečnosti tvrzené o tom, že účastník řízení byl diskriminován na základě svého rasového nebo etnického původu, bude mít soud v pracovních věcech za prokázané, pokud v řízení nevyjde najevo opak. Totéž se bude vztahovat na řízení ve věcech zdravotní a sociální péče, přístupu ke vzdělání a odborné přípravě, přístupu k veřejným zakázkám, členství v organizacích zaměstnanců nebo zaměstnavatelů a členství v profesních a zájmových sdruženích a při prodeji zboží v obchodě nebo poskytování služeb. I v tomto případě jde o implementaci Směrnice 2000/43/ES. Návrh byl schválen vládou a byl předložen Poslanecké sněmovně, která jej však vrátila vládě k dopracování.

♦ *průběžně plněno*

9.2.2.

2. b) zapracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu II / 2. a tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

Ministerstvo nezaslalo informace o plnění.

♦ *plnění nelze vyhodnotit*

9.3. Usnesením vlády ze dne 14. července 1999 č. 720 bylo ministru spravedlnosti uloženo:

9.3.1.

7) průběžně sledovat vyřizování trestních věcí s extremistickým podtextem soudy z hlediska rychlosti a plynulosti trestního řízení a pokud bude v rámci prověrky zjištěno závažnější pochybení v rozhodování soudů, posoudit návrh na využití práva podat mimořádný opravný prostředek – stížnost pro porušení zákona

Uložený úkol Ministerstvo spravedlnosti plní průběžně tak, že zasílá vládě ČR informaci za běžný kalendářní rok. Naposledy tak poskytlo informaci za rok 2000.

Nutno však konstatovat, že dohledovou činnost směřující k podání stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného stíhaného pro trestné činy s rasovým kontextem, významnou měrou ovlivnilo nedávné rozhodnutí Ústavního soudu, které zrušilo ustanovení § 272 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“), ve znění pozdějších předpisů, čímž ministru spravedlnosti odebralo možnost podat stížnost pro porušení zákona v případech, kdy byl porušen zákon v neprospěch pachatele těchto trestných činů, včetně toho, že jim byl případně uložen nepřiměřeně mírný trest. Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. však

zavedla institut dovolání, který dává nejvyššímu státnímu zástupci možnost použít tohoto nového mimořádného opravného prostředku v případech, kdy pravomocná rozhodnutí soudů spočívala na nesprávném právním posouzení skutku ve prospěch pachatele, kdy byl uložen trest pod trestní sazbou stanovenou v trestním zákoně, případně tam, kde bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí. Zmíněnou novelou trestního řádu získává nejvyšší státní zástupce ještě další významné oprávnění využitelné k ovlivnění trestního stíhání trestných činů s rasovým podtextem. Ustanovení § 174a citovaného zákona mu totiž dává možnost do dvou měsíců od právní moci rušit nezákonná rozhodnutí nižších státních zástupců o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci. Tam, kde by postup části policejních orgánů a v návaznosti i státních zástupců nevedl k náležitému zjišťování trestné činnosti s rasistickým prvkem a k spravedlivému potrestání jejich pachatelů, může mít tato nová pravomoc nejvyššího státního zástupce zásadní význam.

Po zmíněné novele trestního řádu a zejména po nedávném rozhodnutí Ústavního soudu nebude však mít Ministerstvo spravedlnosti k dispozici žádný výrazný přímý právní nástroj, kterým by mohlo ovlivnit zákonnost průběhu trestního stíhání v těchto kauzách, ani jejich výsledek.

♦ *průběžně plněno*

9.4. Usnesením vlády ze dne 28. července 1999 č. 789 bylo ministru spravedlnosti uloženo:

9.4.1.

a) aby zabezpečil součinnost probačních pracovníků na přípravě resocializačního programu uvedeného v bodě 4 tohoto usnesení, a aby po vypracování tohoto programu s ním seznámil soudce prostřednictvím předsedů a místopředsedů soudů jako orgánů státní správy a všechny probační pracovníky cestou metodického pokynu, termín neuveden – pořádková lhůta 30 dnů

Probační a mediační služba ČR začala působit od 1.1.2001, kdy nabyl účinnosti zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě. Vzhledem k poměrně krátké době existence služby není v současné době prozatím k dispozici probační resocializační program s přímým zaměřením na pachatele rasisticky motivovaných trestných činů. Podle statistických údajů týkajících se probační a mediační činnosti za období leden-srpen 2001 lze uvést, že z celkového počtu službou evidovaných případů (celkem 17 068) tvoří případy s určitým rasistickým podtextem velmi nízké číslo - 53, tj. 0.3 % všech evidovaných případů. V kvantitativních rozměrech je sice tento počet případů malý, nicméně možné efektivní dopady práce PMS s tímto typem klientů se mohou do integrity, zejména regionální komunity, promítnout velmi intenzívně. Každý jednotlivý trestný čin tohoto typu může mít na život společnosti a etnických minorit dalekosáhlé negativní důsledky. Prevence a intervence PMS v podobě zprostředkování řešení jednotlivých konfliktů i ohnisek jejich možného vzniku na regionální úrovni by měla být jedna z klíčových oblastí činnosti středisek PMS a rovněž služby jako celku.

Skutečnost, že PMS prozatím zpracovávala tak nízký počet případů výše uvedeného typu, může být vysvětlena jednak samotnou trestněprávní praxí a jednak skutečností, že se PMS i z takto malého počtu případů dostane jen mizivá část. Přitom lze předpokládat, že část pachatelů rasisticky motivovaných trestných činů by byla vhodná k intenzivnější formě práce v podobě probačního dohledu doplněného např. jeho účastí na programu zaměřeného na zvládnutí nejrůznějších konfliktů motivovaných rasistickým pohledem a chováním pachatele vůči okolí nebo osobám v jeho blízkosti. Probační činnosti úředníka nebo PMS s tímto okruhem pachatelů by mohla být také vhodně doplňována mediačními aktivitami, které by mohly vést k vyřešení konkrétního konfliktu mezi pachatelem a obětí, který spácháním trestného činu buď vznikl nebo mu již v nějaké podobě předcházel.

K situaci v oblasti práce s pachateli rasisticky motivovaných trestných činů v době před vznikem PMS, tj. v době, kdy u jednotlivých okresních (obvodních) a krajských (městských) soudů působili probační úředníci, můžeme sdělit, že v této době vzhledem k nevyjasněnosti oblastí působnosti a konkrétní odborné náplně jejich činnosti nevyvíjeli tito úředníci v uvedené oblasti žádné vlastní iniciativy. Proto bod 3. a) usnesení vlády ze dne 28. července 1999 č. 789 nebyl v praxi de facto realizován, zejména kvůli neexistenci PMS, která by se tímto tématem mohla systematicky zabývat.

V současné době si PMS uvědomuje potřebnost vytvoření určitých postupů a způsobů práce s pachateli rasisticky motivovaných trestných činů. Proto v souladu s usnesením vlády č. 903/2001 ředitelství PMS zpracovává návrh koncepce probačních a mediačních aktivit v rámci řešení problémů spojeného s extremismem, jejíž součástí by měly být i konkrétní návrhy na vytváření takto specificky orientovaných programů. Na tvorbě tohoto materiálu bude ředitelství PMS spolupracovat se zmocněncem vlády ČR pro lidská práva, Ministerstvem práce asociálních věcí a Ministerstvem vnitra.

Další oblastí možných aktivit, do které se problematika potlačování extremismu promítne, je organizování vlastních společných vzdělávacích programů (přednášky, semináře apod.). Tyto aktivity budou v příštím roce koncipovány jako jednooborové (určené pro úředníky a asistenty PMS) i jako víceoborové (pro soudce, státní zástupce, úředníky PMS a asistenty). Tyto vzdělávací programy se stanou součástí koncepce dalšího vzdělávání úředníků a asistentů PMS na rok 2002, které ředitelství PMS dopracovává a do konce roku 2001 předloží ke schválení ministru spravedlnosti.

Státní zástupci postupují i nadále podle pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce poř.č. 3/1995 ze dne 15.5.1995, kterým se upravují podrobnosti postupu státních zastupitelství při postihu trestných činů motivovaných národnostní a rasovou nesnášenlivostí, popř. zaměřených na jiné občany pro jejich politické přesvědčení nebo náboženské vyznání.

V současné době je zpracovávána novela výše uvedeného pokynu obecné povahy, která jednak reaguje na novelu trestního řádu účinnou od 1.1.2002, tj. ukládá povinnost zkoumat, zda v konkrétní trestní věci není na místě podání dovolání nejvyšším státním zástupcem a jednak ukládá státním zástupcům další povinnosti v souvislosti s trestním stíháním pro předmětné trestné činy, a to obligatorní účast státního zástupce při úkonu, kdy v průběhu prověřování je prováděn jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon výslech svědka za účasti soudce (§ 158a trestního řádu), zvýrazňuje povinnost státního zástupce věnovat pozornost prokázání pohnutky jednání pachatele a ukládá povinnost přezkoumat veškerá rozhodnutí a opatření policejního orgánu vydaná podle § 159a trestního řádu. Tato novela pokynu obecné povahy nabude účinnosti rovněž 1.1.2002.

♦ *průběžně plněno*

9.4.2.

c) aby státní zastupitelství v případech osob obžalovaných z trestných činů motivovaných rasovou, národnostní, politickou nebo náboženskou nesnášenlivostí důkladně zkoumalo možnost podání podnětu ke stížnosti pro porušení zákona, pokud soud pravomocně nevyhoví obžalobě, a využívalo poznatků ze znaleckých posudků, případně zadávalo nové znalecké posudky a odborná vyjádření, v trestních věcech s těmi obviněnými, kteří mohou být na základě důkazů považováni za příslušníky hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod občanů, myšleno průběžně

Trestným činům rasově motivovaným je vždy věnována samostatná část Zvláštní zprávy o činnosti státního zastupitelství za uplynulý rok. Ze zprávy o činnosti za rok 2000 je možno uvést, že pokud jde o trestné činy spáchané z rasových, národnostních nebo jiných nenávislných pohnutek, projevil se v roce 2000 ve srovnání s rokem 1999 pokles celkového počtu stíhaných a žalovaných osob pro tyto trestné činy, a to o 7,7 % (stíhané osoby) a o 11,5 % (žalované osoby). Na tomto poklesu se však podílel výlučně pokles stíhaných osob v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci.

V obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze byla v podstatě zachována úroveň roku 1999. V této souvislosti je třeba konstatovat, že Nejvyšší státní zastupitelství nemá k dispozici statistické údaje, které by se týkaly výlučně romských komunit.

V roce 2000 vzrostl počet stíhaných a žalovaných osob pouze u trestných činů podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občanů podle § 260 TrZ, hanobení národa, rasy a přesvědčení podle § 198 TrZ a podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezení jejich práv a svobod podle § 198a TrZ. U ostatních trestných činů došlo naopak k poklesu počtu stíhaných i žalovaných osob.

V případě trestného činu podle § 260 TrZ byl v rámci celé ČR zaznamenán nárůst o 51,9 % u stíhaných osob a o 81,1 % u žalovaných osob, přičemž u státních zastupitelství v obvodu Vrchního státního zastupitelství v Praze došlo k nárůstu o 92,1 % u stíhaných osob a o 154,2 % u žalovaných osob. Obdobná situace byla v roce 2000 i u trestného činu podle § 198 TrZ.

Ze statistických údajů lze dovodit, že trestné činy spáchané z národnostní, rasové nebo jiné nenávistné pohnutky se vyskytují v různých regionech velmi nerovnoměrně. Nejvýrazněji je zastoupen Severomoravský kraj, hl.m. Praha a Severočeský kraj.

Nejvyšší státní zastupitelství nad rámec úkolů, které vyplývají z pokynu obecné povahy č. 3/1995, sleduje většinu závažnějších trestných věcí, týkajících se podezření ze spáchání trestné činnosti motivované rasovou nebo národnostní nesnášenlivostí nebo spáchané příslušníky extremistických skupin, přičemž většina takto sledovaných věcí se týká příslušníků romské komunity. Zahájení sledování takových věcí je iniciováno zejména informacemi ze sdělovacích prostředků a poznatků získaných ze situačních zpráv Policie ČR.

Státní zástupce odboru trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství JUDr. Stanislav Potoczek je pravidelně členem pracovních skupin, které jsou vytvářeny k řešení předmětné problematiky odborem bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra, zejména pracovní skupiny ke zpracování každoroční Zprávy o problematice extremismu na území ČR. Tato zpráva je předkládána vládě ČR a předchází ji připomínkové řízení, přičemž jedním z připomínkových míst je i Nejvyšší státní zastupitelství.

♦ *průběžně plněno*

9.5. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo ministru spravedlnosti uloženo:

9.5.1.

a) v součinnosti s ministrem vnitra a zLP vypracovat a vládě předložit analýzu právního stavu trestněprávní a přestupkové ochrany fyzických a právnických osob před rasisticky motivovanými útoky, včetně projevů rasové diskriminace všech forem, termín plnění: 31. 12. 2001

Dopisem ministra spravedlnosti ze dne 14.7.2000 bylo Institutu pro kriminologii a sociální prevenci uloženo vypracovat analýzu právního stavu trestněprávní a přestupkové ochrany fyzických a právnických osob před rasisticky motivovanými útoky, včetně projevů rasové diskriminace všech forem.

K zajištění tohoto úkolu byl v IKSP jmenován tým, složený jak z právníků, tak z dalších odborníků, kteří mají zkušenosti z oblasti romské problematiky. Vedením týmu byla pověřena Dr. Markéta Štěchová, CSc. Kromě toho je úkol řešen i ve spolupráci s externími odborníky a zejména resorty uvedenými na těchto úkolech v usnesení vlády.

Analýza byla 30.11.2001 předložena ministru spravedlnosti k dalšímu opatření. Následně bude vypracována rovněž obsáhlejší závěrečná zpráva určená pro prezentaci v edici IKSP, pro publikační činnost a semináře pro odborníky.

♦ *průběžně plněno*

9.5.2

b) ve spolupráci se zLP připravit interaktivní semináře pro vybrané soudce a státní zástupce s tematikou postihu rasisticky motivovaných trestných činů, včetně možností využití alternativních trestů ve spolupráci s probačními úředníky, termín plnění: 31. 8. 2000

Ministerstvo spravedlnosti prostřednictvím Institutu pro další vzdělávání soudců a státních zástupců se danou problematikou průběžně zabývá a zařazuje ji průběžně do řady vzdělávacích akcí. Dne 14.12.2001 proběhne specializovaný seminář pro soudce, státní zástupce a úředníky Probační a mediační služby k problematice romské populace.

♦ *splněno*

9.5.3.

c) ministři spravedlnosti a vnitra v součinnosti se zLP a ve spolupráci s místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí vypracovat a vládě předložit analýzu trestního práva a přestupkového práva, včetně metodických pokynů, a analýzu postupů při zajišťování odstranění rasové diskriminace a zajišťování integrace Romů a dalších menšin a etnických skupin do společnosti, včetně pravomocí jednotlivých institucí a vyhodnocení účinnosti práce těchto institucí, termín plnění: 31. 12. 2001

Dopisem ministra spravedlnosti ze dne 14.7.2000 bylo Institutu pro kriminologii a sociální prevenci uloženo vypracovat analýzu trestního práva a přestupkového práva, včetně metodických pokynů, a analýzu postupů při zjišťování odstraňování rasové diskriminace a zajišťování integrace Romů a dalších menšin do společnosti, včetně pravomocí jednotlivých institucí a vyhodnocení účinnosti práce těchto institucí.

K zajištění tohoto úkolu byl v IKSP jmenován tým, složený jak z právníků, tak z dalších odborníků, kteří mají zkušenosti z oblasti romské problematiky. Vedením týmu byla pověřena Dr. Markéta Štěchová, CSc.

V roce 2001 probíhal především sběr materiálů a údajů. V současné době se zpracovává syntéza získaných poznatků. Analýza byla 30.11.2001 předložena ministru spravedlnosti k dalšímu opatření. Následně bude vypracována rovněž obsáhlejší závěrečná zpráva určená pro prezentaci v edici IKSP, pro publikační činnost a semináře pro odborníky.

♦ *průběžně plněno*

9.6. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru spravedlnosti doporučeno, aby:

9.6.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, průběžně

Ministerstvo spravedlnosti nemá poznatky, že by doporučení, aby zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, nebylo respektováno.

♦ *průběžně plněno*

10. Ministerstvo pro místní rozvoj

10.1. Usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 bylo ministru pro místní rozvoj uloženo:

10.1.1.

b) podporovat projekty programů bydlení, na uskutečňování těchto projektů a na rozhodování o přidělení postavených bytů se mají podílet místní romské organizace a firmy, termín plnění: průběžně

MMR navrhuje tento úkol zrušit - Program podpory výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury, v rámci něhož bylo možno v dřívějších letech poskytovat finanční pomoc i na projekty bydlení pro romskou komunitu, nebyl v roce 2001 nově vyhlášen a tudíž nebyly přijímány nové žádosti. Uvedený Program bude utlumován s tím, že těžiště řešení problematiky bydlení osob se zvláštními potřebami v oblasti bydlení, mezi které část romské komunity patří, bude přeneseno na nový Program výstavby podporovaných bytů. Řešení prostřednictvím stávajícího Programu podpory výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury nepovažuje MMR za vhodné i z toho důvodu, že Ministerstvo pro místní rozvoj nemá možnost ovlivňovat výběr budoucích nájemníků, který probíhá podle kritérií stanovených obcemi jako vlastníky nájemních bytů.

♦ *průběžně plněno*

10.2. Usnesením vlády ze dne ze dne 22. září 1999 č. 978 bylo ministru pro místní rozvoj uloženo:

10.2.1.

- 1. poskytnout v rámci rozpočtové kapitoly MMR finanční prostředky ve výši 16 500 tis. Kč na podporu záměru na výstavbu Vesničky Soužití v Ostravě – Muglinově, a to Diecézní charitě ostravsko-opavské jako účelovou dotaci na realizaci uvedeného záměru, termín neuveden, pořádková lhůta 30 dnů*
- 2. sledovat ve spolupráci s vládním zLP výstavbu Vesničky soužití a informovat o této výstavbě vládu do 31. ledna 2000*

Dotace byla vyplacena v lednu 2001 v uvedené výši na účet Diecézní charity ostravsko-opavské.

♦ *splněno*

10.3. Usnesením vlády ze dne 19. dubna 2000 č. 387 bylo ministru pro místní rozvoj uloženo:

10.3.1.

- 2. zajistit spolufinancování projektu podle bodu III.2 usnesení, ve kterém vyslovila souhlas s poskytnutím státní podpory k realizaci projektu komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně ve formě dotace městu Brnu na spolufinancování projektu ve výši 32,5 mil. Kč z rozpočtové kapitoly Ministerstva pro místní rozvoj v letech 2000 a 2001, a to 12,5 mil. Kč v roce 2000 a 20 mil. Kč v roce 2001.*

Dotace byla poskytnuta v uvedené výši.

♦ *splněno*

10.4. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo ministru pro místní rozvoj uloženo:

10.4.1.

a) průběžně ve spolupráci s 1. místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí zpracovat v souladu s Konceptí bytové politiky s využitím zahraničních zkušeností koncepci podpory levného bydlení pro rodiny ze znevýhodňujícího sociokulturního prostředí,

MMR navrhuje úkol vypustit jako splněný. Program výstavby podporovaných bytů zpracovaný v návaznosti na Konceptí bytové politiky je připraven, přičemž na jeho přípravě se zástupci MPSV podíleli. Jinou věcí je zahájení jeho realizace, které je podmíněno uvolněním finančních prostředků ze státního rozpočtu. V návrhu státního rozpočtu na rok 2002 zatím požadované finanční prostředky vyčleněny nejsou.

• *průběžně plněno*

10.4.2.

b) zajistit vyhodnocení celookresních šetření bydlení sociálně slabých Romů, ve kterém přednostové okresních úřadů označí místa vysoké koncentrace Romů se sociálními, bytovými a dalšími problémy, včetně popisu vzniku těchto koncentrací, a to na základě metodiky zpracované zLP a ministry vnitra, pro místní rozvoj a 1. místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí, termín 31.12.2000

Z celkového počtu 72 okresů, které byly MrK vyzvány ke zjištění údajů, dva okresy nedodaly vyplněný dotazník (okres Mladá Boleslav a Karlovy Vary), čtyři okresy nenašly ve své lokalitě žádnou komunitu, která by odpovídala zadání podle metodického listu, a 67 zbývajících okresů dodalo celkem 404 vyplněné dotazníky. Celkem bylo vyplněno 404 dotazníků. 313 vyplnili romští poradci tj. v 55 okresech, v 10 okresech provedli šetření jiní pracovníci sociálního odboru. MMR výsledky výzkumu zpracovalo a předalo je s podrobným komentářem zLP.

♦ *splněno*

10.4.3.

c) průběžně podporovat v rámci Programu podpory výstavby nájemních bytů a technické infrastruktury projekty bydlení pro Romy v případě řešení potřeb bydlení romských rodin doporučit při výběrovém řízení jako jednu z podmínek, že firma zaměstná před zahájením výstavby romské nezaměstnané, a to přednostně budoucí uživatele bytů,

MMR navrhuje tento úkol zrušit ze stejných důvodů jako v případě úkolu z usnesení č. 686/97.

10.4.4.

d) průběžně spolupracovat s 1. místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí a s Meziřesortní komisí pro záležitosti romské komunity při metodickém vedení romských poradců za účelem napomoci minimalizovat dopady znevýhodňujícího sociokulturního prostředí v otázkách bydlení,

Úkol je průběžně plněn, poslední školení romských poradců plánované na 19. října 2001 v Brně bylo odvoláno pro nedostatek zájmu ze strany romských poradců.

♦ *průběžně plněno*

e) průběžně zařazovat výzkum romské problematiky mezi významné výzkumy resortu,

MMR zadalo v roce 2001 Socioklubu (sdružení pro podporu rozvoje teorie a praxe sociální politiky) Výzkum k problematice holobytů ve vztahu k romské minoritě, a na nějž byla poskytnuta dotace ve výši 500 000,- Kč z položky Podpora projektů Integrace romské komunity Kapitoly Všeobecná pokladní správa. Zpráva o výsledcích tohoto výzkumu je přiložena v předkládaném materiálu. Na základě této zprávy bude mj. připravena publikace určená pro zainteresovanou veřejnost, obsahující jak ucelenou informaci o procesech územní segregace v oblasti bydlení ze širších souvislostí, tak návody a doporučení pro praktické využití, pro vzdělávání sociálních pracovníků, funkcionářů nestátních subjektů, zastupitelů místních samospráv a další. Zpráva o výzkumu (viz. příloha č.2, části IV.) také formuluje určitá východiska pro koncepci nápravných a ochranných opatření a nabízí k diskusi některé možnosti řešení.

♦ ***průběžně plněno***

10.5. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru pro místní rozvoj doporučeno, aby:

10.5.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, průběžně

♦ ***průběžně plněno***

11. Ministerstvo zahraničních věcí

11. 1. Usnesením vlády ze dne 14. července 1999 č. 720 bylo ministru zahraničních věcí uloženo:

11.1.1.

6) V rámci jednání na mezinárodní úrovni zajišťovat dostatečnou informovanost zahraničních partnerů o opatřeních přijímaných vládou, MV a Policií ČR k postihu rasově, národnostně či jinak extremisticky motivované trestné činnosti a o snaze eliminovat veškeré projevy rasové diskriminace ve společnosti, průběžně

MZV pro účely zajištění dostatečné informovanosti zahraničních partnerů vypracovalo souhrnné informační materiály. Souhrnná informace o situaci romské komunity vypracovaná a distribuovaná na všechny zastupitelské úřady ČR v březnu 2001 shrnuje všechna opatření vlády ve vztahu k romské komunitě, včetně opatření přijatých za účelem eliminace projevů rasismu, intolerance a nesnášenlivosti. Zkrácená verze v překladu do angličtiny byla v rámci bilaterálních i multilaterálních kontaktů předáváno zahraničním partnerům přímo či prostřednictvím zastupitelských úřadů ČR. Tento materiál MZV průběžně aktualizuje, celková revize probíhá dvakrát do roka, nová verze materiálu je vypracována k 20. listopadu 2001.

Relevantní informace byly zahraničním partnerům poskytnuty také v rámci mezinárodních organizací.

- Ve dnech 7. - 8. 5. 2001 byla před Výborem proti mučení projednávána 2. periodická zpráva ČR o plnění Úmluvy OSN proti mučení, jinému krutému, ponižujícímu nebo nelidskému zacházení nebo

trestání (CAT) a ve dnech 11. - 12. července 2001 se konala před Výborem OSN pro lidská práva obhajoba úvodní zprávy ČR o plnění závazků plynoucích z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (ICCPR). V rámci obou těchto jednání delegace ČR informovala o aktuálním přístupu ČR k problematice rasismu a extremismu a o postavení romské komunity v ČR.

- V rámci příprav i v průběhu zasedání Světové konference OSN proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související intoleranci (WCAR), která se uskutečnila ve dnech 31. 8. - 8. 9. 2001 v jihoafrickém Durbanu, kladla delegace ČR mj. důraz na přijetí konkrétních opatření ve vztahu k romské problematice, zvláště pak v oblasti školství (přijímání asistentů učitelů, zřizování přípravných ročníků) a objektivního zobrazení problematiky v médiích.

- V rámci OBSE spolupracuje ČR s oběma mechanismy, které se zabývají problematikou extremismu, rasismu, nesnášenlivosti a intolerance, tedy s Vysokým komisařem pro národnostní menšiny a podílí se na aktivitách tzv. Kontaktního místa pro záležitosti Romů a Sinti. Činnost Kontaktního místa v letech 1999, 2000 a 2001 podpořila ČR finančními příspěvky každoročně ve výši 10 tisíc USD, uskutečnila se řada schůzek a konzultací, zejména k problematice europeizace romské problematiky.

- Ve dnech 10. - 13. září 2001 se v Bukurešti uskutečnila Konference OBSE „Rovné příležitosti pro Romy a Sinti: proměna slov ve skutečnost“, kterou zorganizovalo rumunské předsednictví OBSE ve spolupráci s Kontaktním místem pro záležitosti Romů a Sinti. Přestože její závěrečná doporučení nemají bezprostřední dopad na politiku zúčastněných zemí OBSE, široká účast, především ze strany romských politiků a organizací, byla naprosto bezprecedentní.

- V rámci implementační schůzky OBSE k lidské dimenzi konané dne 17. - 27. září 2001 ve Varšavě delegace ČR aktivně prezentovala vládní aktivity související s problematikou rasismu a extremismu.

- Poskytování dalších informací na mezinárodním fóru ohledně boje proti rasismu a extremismu zajišťovala z pozice členky Výboru expertů pro záležitosti Romů Rady Evropy v první polovině roku 2001 poslankyně Monika Horáková. Po jejím odstoupení byl na tuto pozici v říjnu 2001 jmenován výkonný místopředseda MrK Roman Křištof.

♦ *průběžně plněno*

11.2. Usnesením vlády ze dne č. 994/00 bylo ministroví zahraničních věcí doporučeno, aby:

11.2.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, průběžně

V souladu s Koncepcí MZV ve vztahu k romské problematice, schválenou ministrem dne 23. ledna 2001, bylo zřízeno místo koordinátora romské problematiky MZV, který byl jmenován k 1. 7. 2001. Koordinátor se v relevantních případech vyjadřuje ke zpracovávaným a připomínkovaným materiálům z hlediska romské problematiky, včetně jejich vnitropolitických a mezinárodních aspektů.

průběžně plněno

Shrnutí ostatních aktivit Ministerstva zahraničních věcí ve vztahu k romské problematice

Jak bylo zmíněno výše, dne 23. ledna 2001 byla schválena *Koncepce Ministerstva zahraničních věcí ve vztahu k romské problematice*. K cílům koncepce patří důraz na dostatečné informování zahraničních partnerů o stavu politiky ČR ve vztahu k Romům, na řešení této problematiky v celoevropském měřítku, na přístup k řešení nikoli výhradně z hlediska lidskoprávního a především

důraz na spolupodílení se na procesu romské emancipace, čímž se ČR otevírá možnost ovlivnit vnímání romské problematiky v ČR mezinárodním společenstvím.

Za účelem dosahování cílů koncepce došlo i k jejímu institucionálnímu zabezpečení zřízením místa koordinátora romské problematiky MZV a jeho jmenováním k 1. 7. 2001. Kromě koordinátora bude v průběhu listopadu 2001 na MZV obnoveno působení romského poradce, tj. příslušníka romské menšiny, který bude podléhat vedení romského koordinátora a spolupracovat s ním za účelem udržování kontaktů se vznikající romskou reprezentací a zprostředkování jejích stanovisek MZV.

Dne 4. dubna 2001 došlo mezi MZV a Mezinárodní romskou unií (IRU) k uzavření Memoranda o porozumění a spolupráci. Účelem této politické dohody je konstatování existence shody zájmů, názorů a cílů v řadě otázek mezinárodní politiky a vyjádření nezbytnosti se zabývat vývojovými procesy jako je romská politická emancipace. Ke konkrétním formám spolupráce patří např. dialog na vysoké úrovni, tvorba koncepce zahraniční politiky MZV ve vztahu k romské problematice a její uplatňování, výměna informací pro přípravu účasti na mezinárodních zasedáních se vztahem k romské problematice a společný výzkum..

Po dohodě s ODIHR/OBSE je realizován půlroční sekondment českého experta JUDr. Jana Pecháčka do této struktury, s nástupem od 5. listopadu 2001.

12. Ministerstvo zdravotnictví

12. 1. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru zdravotnictví uloženo, aby:

12.1.1.

2_a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, průběžně

♦ průběžně sledováno

12.1.2.

2._b) zapracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu 2. a tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

MZdrav. nepodalo informaci o plnění tohoto úkolu.

♦ plnění nelze vyhodnotit

12.2. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo ministru zdravotnictví doporučeno, aby:

12.2.1.

zpracovatelé materiálů předkládaných v rámci resortu i vnějšího připomínkového řízení hodnotili tyto materiály i z hlediska jejich dopadů na vztahy mezi většinovou společností a romskou menšinou, průběžně

♦ průběžně plněno

12.3.

Ministerstvo zdravotnictví podpořilo grantem IGA MZ řešení projektu „Determinanty zdraví romské populace v ČR“, jehož závěrečná zpráva bude ještě oponována a hodnocena tak, že konečný výsledek bude znám v polovině roku 2002. Dále byly v rámci Národního programu zdraví ČR ve výběrovém řízení projektů schváleny a doporučeny k realizaci v roce 2001 tři projekty týkající se problematiky romské komunity, jejichž hlavními cíli je zvýšit úroveň znalostí a informací romské komunity o nejdůležitějších onemocněních, zvýšit povědomí matek o povinném očkování dětí, zlepšit úroveň hygienických návyků v rodině a zlepšit jednotlivé prvky zdravého životního stylu, především stravovací zvyklosti a trávení volného času dětí.

Celková dotace poskytnutá v roce 2001 na tyto programy a na grantovou studii činila 1 742 000 Kč.

13. Ministerstvo dopravy a spojů

13. 1. Usnesením vlády ze dne 7. dubna 1999 č. 279 bylo ministru dopravy a spojů uloženo, aby:

13.1.1.

2. a) vytvářel podmínky zamezující rasové (případně i jiné) diskriminaci a v případě potřeby předložil vládě návrhy novel příslušných zákonů, průběžně

V rámci přípravy právních předpisů dbá odbor legislativy MDS na to, aby nedošlo k porušení práv a svobod menšin stanovených Ústavou a Listinou základních práv a svobod.

♦ ***průběžně plněno***

13.1.2.

2. b) zapracoval do návrhu novel předkládaných podle bodu II / 2. a tohoto usnesení ustanovení, která poskytnou právní možnost k uskutečňování vyrovnávacích akcí za účelem odstranění možného znevýhodnění příslušníků romské komunity, a to za účelem odstranění takového znevýhodnění do 31. 12. 2020,

V souvislosti s přijetím Evropské charty regionálních či menšinových jazyků analyzoval odbor legislativy MDS předpisy v gesci MDS s důrazem na ochranu a právo užívat menšinové jazyky v úředním styku. Dospěl k závěru, že není nezbytné novelizovat tyto právní předpisy, a že postačí organizační opatření v rámci resortu. V tomto směru bylo také informováno Ministerstvo zahraničních věcí.

♦ ***průběžně plněno***

14. Zmocněnec pro lidská práva

14.1. Usnesením vlády ze dne 19. dubna 2000 č. 387 bylo zLP uloženo:

sledovat a vyhodnotit společenské důsledky uskutečnění projektu pro soužití většiny s romskou menšinou a předložit toto vyhodnocení vládě - termín neurčen, nutné chápat v návaznosti na realizaci projektu

Uložený úkol se vztahuje k realizaci komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně. Projekt (resp. jeho stavební fáze) zatím nebyl ukončen. Informace jsou obsaženy v příloze č. 1 předloženého materiálu.

♦ ***průběžně plněno***

14.2. Usnesením vlády ze dne 14. června 2000 č. 599 bylo zLP uloženo:

14.2.1.

v součinnosti s členy vlády předložit návrh věcného záměru právní úpravy vyrovnávacích postupů, směřujících k odstranění znevýhodnění romské menšiny, jež vzniklo odlišným historickým vývojem, termín plnění: 31. 3. 2001

Zmocněnec vlády pro lidská práva předložil vládě Zprávu o plnění úkolu uloženého tímto usnesením ve stanoveném termínu. Vláda k této zprávě přijala usnesení ze dne 28. března 2001 č. 300. (Viz také bod 14.3.)

♦ *splněno*

14.2.2.

průběžně evidovat výzkumné úkoly resortů, i ostatních institucí v oblasti romské problematiky, včetně jejich anotací tak, aby nedocházelo k duplicitě zadávaných úkolů, ale naopak k využívání a přehledu již získaných výsledků,

ZLP se dne 17. října 2000 a opětovně 17. října 2001 obrátil na členy vlády, aby ho informovali o plnění usnesení 559/2000, tedy i úkolů, ve kterých jim vláda uložila zařazovat výzkum romské problematiky mezi významné výzkumy resortu a zajišťovat systematický výzkum soužití etnik. Na základě odpovědí, které se staly podklady pro tuto informaci, založil ZLP evidenci výzkumných úkolů, která je dále doplněna o výzkumy vysokých škol, muzeí a výzkumných pracovišť.

♦ *průběžně plněno*

14.3. Usnesením vlády ze dne 28. března 2001 č. 300 bylo zmocnění vlády pro lidská práva uloženo:

aby do informace o plnění usnesení vlády týkajících se romských komunit a o postupu při uskutečňování opatření přijatých v těchto usneseních, která bude vládě předložena do 31. prosince 2001, zahrnul též informaci o možnostech dalšího rozvoje vyrovnávacích postupů.

Zásadním, a v jistém smyslu prvotním a nezbytným krokem k uplatnění vyrovnávacích postupů je odstranění diskriminace. ZLP vypracoval Zprávu o možnostech opatření k odstranění diskriminace, kterou místopředseda vlády a předseda Legislativní rady vlády rozeslal 4.12.2001 do připomínkového řízení. Bude-li tato Zpráva schválena vládou, bude na jejím základě zpracován věcný záměr návrhu zákona o ochraně před diskriminací, jenž bude implementovat směrnici č. 2000/43/ES, kterou se provádí zásada rovného zacházení mezi osobami bez ohledu na jejich rasový nebo etnický původ.

Poznatky o možnostech dalšího rozvoje vyrovnávacích postupů jsou zapracovány do aktualizované Koncepce romské integrace.

♦ *splněno*

14.4. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo zLP uloženo:

14.4.1.

a) zajišťovat ve spolupráci s ministrem školství, mládeže a tělovýchovy distribuci státem subvencovaných romských časopisů do veřejných knihoven, krajských pedagogických center a škol s větším počtem romských žáků a studentů tak, aby byly přístupné širokému okruhu zájemců o tuto tematiku, průběžně

ZLP - předseda Rady pro národnosti se podílí na tomto úkolu především zpracováním návrhu na státní (vládní) podporu romského tisku.

♦ *průběžně plněno*

14.4.2. Usnesením vlády ze dne 11. října 2000 č. 994 bylo zLP doporučeno, aby:

2. Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity vytvořila do 31. prosince 2000 ve spolupráci s Radou vlády České republiky pro lidská práva mediální pracovní skupinu, do níž budou přizváni vedle určených členů komise ze státní správy, romských členů komise a nezávislých expertů, i zástupci veřejnoprávních médií a představitel Syndikátu novinářů a která bude posuzovat na požádání občanů nebo právnických osob etickou úroveň mediálního či publicistického zpracování témat týkajících se Romů, příslušníků dalších menšin a cizinců, jakož i interetnických vztahů.

Dne 6. prosince 2000 přijala Rada vlády pro lidská práva jednomyslně usnesení o zřízení pracovní skupiny pro sdělovací prostředky (jako ad hoc pracovní orgán Rady podle čl. IV, bod 4 statutu). Usnesením Rady byla stanovena i zaměření činnosti této skupiny. Pracovní skupina má 7 členů; převažují v ní nezávislí žurnalisté, kteří se věnují problematice lidských práv a romskému tématu. Tajemníkem pracovní skupiny je zLP. Činnost skupiny však zatím nepřinesla výraznější výsledky; výroční zpráva bude předložena Radě 14. 2. 2002.

♦ *průběžně plněno*

14.5. Usnesením vlády ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145 bylo zmocnění vlády pro lidská práva a předsedovi Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity uloženo:

14.5.1.

a) začlenit do 31. prosince 2001 projekt terénní sociální práce a projekt škol s celodenním programem do Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti

Do nově zpracované Koncepce romské integrace, která je předkládána současně s tímto materiálem, byly tyto programy zapracovány.

♦ *splněno*

14.5.2

b) předložit vládě do 31. prosince 2001, jako součást zprávy o plnění usnesení vlády z 29. října 1997 č. 686, ke Zprávě o situaci romské komunity v České republice a k současné situaci v romské komunitě, a v navazujících usnesení vlády, přehled státem poskytovaných finančních prostředků na realizaci Koncepce politiky vlády vůči

Informace o finančních prostředcích poskytovaných jednotlivými resorty (MŠMT, MK) je zapracována do textu této informace. Přehled státem poskytovaných předků je obsažen v příloze č. 2 části IV.

♦ *bude doplněno*

15. Závěr:

Jak plyne z předložené zprávy, je většina úkolů průběžně plněna. Zásadnější potíže s plněním úkolů se objevují tam, kde se příslušný resort s úkolem neztotožňuje, protože ho považuje za špatně formulovaný a/nebo nerealizovatelný. Zmocněnec vlády pro lidská práva jako zpracovatel materiálu proto v příštím roce bude jednat s příslušnými resorty o těchto úkolech s tím, že současně s příští zprávou předloží vládě návrh na zrušení některých úkolů, resp. jejich nahrazení úkoly jinak formulovanými.

Koncepce romské integrace

1. Základní východiska

1.1 Vláda přistupuje k řešení romských záležitostí ze tří pohledů – z perspektivy lidských práv, z perspektivy národnostní a z širší perspektivy sociokulturní. Tyto přístupy nejsou v rozporu, nýbrž se vzájemně doplňují. Redukce romské problematiky na kterýkoli z nich by byla nežádoucím zkreslením. Vyváženému pojetí, které bere v úvahu všechna tři hlediska, odpovídá i struktura poradních orgánů vlády.

1.2. První z těchto perspektiv vyplývá z nutnosti zajistit, aby všichni občané České republiky, tedy i Romové, mohli v plné míře a bez jakékoli diskriminace užívat všech individuálních práv zaručených jim Ústavou, Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech, jimiž je Česká republika vázána. Z hlediska lidských práv se romskou problematikou zabývá Rada vlády ČR pro lidská práva¹ jako poradní orgán vlády, který sleduje vnitrostátní dodržování přijatých a ratifikovaných smluv o lidských právech, připravuje (v součinnosti s Ministerstvem zahraničních věcí České republiky) zprávy o plnění závazků plynoucích z těchto smluv a navrhuje vládě či jednotlivým jejím členům koncepční kroky směřující k posílení ochrany lidských práv. Z jednotlivých výborů Rady pro lidská práva se problémům lidských práv Romů věnuje zejména Výbor pro odstranění všech forem rasové diskriminace, který připravuje antidiskriminační opatření na úrovni právní úpravy i aplikace. V menší míře se romských záležitostí týká i práce dalších výborů Rady pro lidská práva, například Výboru pro práva sociální, hospodářská a kulturní.

1.3. Druhá perspektiva, národnostní, se opírá o specifická práva příslušníků národnostních menšin, jak jsou definována v Hlavě III. Listiny základních práv a svobod, Rámcové úmluvě o ochraně národnostních menšin, a to včetně práv kolektivních. Tato specifická práva jsou konkrétně upravena zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Národnostní menšina je v § 2 odst. 1 tohoto zákona vymezena znaky subjektivními („projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem...“) i objektivními („společenství občanů České republiky..., kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi“). Rovněž jednotlivá práva garantovaná zákonem i výše uvedenou Rámcovou úmluvou úzce souvisejí s kulturou, jazykem a subjektivně pociťovanou kolektivní identitou (právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny, právo na užívání tohoto jazyka v úředním styku a před soudy, na rozšiřování a přijímání informace v tomto jazyce, právo na uchování a rozvoj vlastní kultury, aj.). Česká republika uznává Romy jako národnostní menšinu, která má své zástupce v Radě vlády pro národnostní menšiny,² poradním orgánu vlády pro záležitosti národnostních menšin, a může tak vyvíjet „úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury“, jak uvádí ustanovení § 2 odst. 1 uvedeného zákona. V tomto směru se na Romy vztahují stejná práva jako na kteroukoli jinou národnostní menšinu žijící v České republice.

¹ Dále jen Rada pro lidská práva (zřízena usnesením vlády ze dne 9. prosince 1998 č. 809)

² Rada byla zřízena v souladu s § 6 odst. 3 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů.

1.4. Třetí perspektiva, sociokulturní, vychází z širšího pojetí „romské komunity“ obsaženého v důvodové zprávě k usnesení vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 ke Zprávě o situaci romské komunity v České republice a k současné situaci v romské komunitě. O tuto perspektivu se opírá činnost třetího z poradních orgánů vlády, Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity³. Pojem „romská komunita“ se s pojmem „romská národnostní menšina“ překrývá jen částečně. Zatímco definičním znakem příslušníka romské národnostní menšiny je aktivní vůle být za příslušníka menšiny považován a společně s ostatními rozvíjet jazyk a kulturu, příslušníkem romské komunity je *de facto* každý, koho majorita jako příslušníka této sociálně a etnicky definované skupiny identifikuje. Mnozí z těchto příslušníků romských komunit se ve sčítáních lidu nehlásí k romské národnosti a neprojevují aktivní vůli rozvíjet vlastní jazyk a kulturu. Vědomí své odlišnosti čerpají spíše ze svého postavení ve společnosti, tj. z toho, že jsou majoritní společností odmítáni a marginalizováni. Vzhledem ke své tíživé sociální situaci se mnozí Romové otázkou své příslušnosti k národnostní menšině ani nezabývají; přitom však právě tato kategorie sociálně marginalizovaných Romů musí být adresátem státní politiky, jež bude řešit záležitosti spíše sociální (v oblasti zaměstnanosti, sociální péče a bydlení) než úzce národnostní (rozvoj kultury, jazyka, národnostního školství). V souladu s výše uvedenou definicí je i skutečnost, že se příslušníky romské komunity za určitých okolností stávají též osoby neromského původu, které se do romského prostředí začlenily a trvale v něm žijí. Přesnější než pojem „romská komunita“ se přitom jeví použití termínu v množném čísle, „romské komunity“. Předmětem politiky vlády jsou totiž i jednotlivé komunity definované jak lokálně, tak rozdílným původem (např. komunita olašských Romů).

1.5. Přes základní rozdělení přístupu k romským záležitostem na lidskoprávní, národnostní a sociokulturní je pochopitelné, že v řadě oblastí se nejméně dvě z těchto perspektiv prolínají. Např. v otázkách školství či zaměstnanosti se řešení sociálních problémů spojuje s obecnou ochranou lidských práv, zejména s ochranou před diskriminací. Samo pojetí integrace příslušníků romských komunit jako politiky vlády pak spojuje dva imperativy, překonání sociálního vylučování a snahu o zachování romské kulturní identity. Integraci příslušníků romských komunit do české společnosti a zabránění jejich dalšímu sociálnímu vylučování považuje vláda za naléhavý úkol, který se musí odrazit ve vládní politice.

1.6. Podmínkou začlenění Romů do české společnosti není ztráta romské identity, kultury a jazyka. Integrací je zde myšleno ***plnohodnotné začlenění Romů do společnosti při zachování většiny kulturních specifík a odlišností, které je charakterizují a které si přejí zachovávat***, pokud tyto odlišnosti nejsou v rozporu se zákony České republiky. Do multikulturní společnosti se lze plnohodnotně integrovat při zachování vlastního kulturního dědictví. Proto je základním postojem vlády při její politice vůči příslušníkům romských komunit respekt k romství, jeho tradicím a kultuře.

1.7. Listina základních práv a svobod zakazuje všechny způsoby nátlaku směřující k odnárodnování, ke ztrátě vlastní kultury a jazyka, a to včetně způsobů nepřímých. Integrací je proto nutno odlišit od asimilace, tedy odnárodnění a plného kulturního přizpůsobení Romů majoritní společnosti. Každý jednotlivec se sice může pro asimilaci rozhodnout, ale taková volba musí být svobodná; nikomu v ní nelze bránit, avšak nesmí k ní být ani nucen. I když také asimilační cesta může vést k plnohodnotnému občanství, je vláda přesvědčena, že by bylo kulturní ztrátou pro celou společnost, kdyby se asimilace stala pro všechny Romy řešením. Případná kolektivní asimilace Romů by vždy musela vyvolávat podezření, že je

³ Statut Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity schválen usnesením vlády č. 1371 ze dne 19. prosince 2001 (dříve Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity).

způsobena neochotou či neschopností majoritní společnosti přijmout Romy při zachování jejich kulturní identity.

1.8. Koncepce romské integrace je plně slučitelná s procesem emancipace, tj. nalézání a upevňování vlastní kulturní identity, který se mezi Romy již rozvíjí. Je přesvědčena, že čím více se budou Romové cítit Romy, tím budou svobodnějšími a odpovědnějšími občany. Svými opatřeními bude vláda sledovat, aby emancipačnímu úsilí Romů nebyly ve společnosti kladeny překážky a aby bylo naopak podporováno (podobně jako úsilí jiných emancipujících se skupin). Emancipace jako taková je ovšem výsledkem svobodného rozhodnutí Romů samotných, nikoli výsledkem politiky vlády.

1.9. Vláda uznává také evropský rozměr romské emancipace. Respektuje i politický názor, že ti Romové, kteří se považují za příslušníky evropského (či světového) romského národa, mají právo být takto přijímáni. Sdílení tohoto politického názoru se ovšem nekryje s definicí romských komunit a patrně ani s tím, kteří Romové se hlásí k romské národnosti a/nebo projevují vůli být považováni za příslušníky romské národnostní menšiny.

1.10. Ve snaze dosáhnout bezproblémového soužití mezi majoritní společností a romskými komunitami přijímá vláda takovou koncepci, jež směřuje k nápravě křivd spojených se staletými diskriminací a škod způsobených před rokem 1989 politikou vynucované asimilace. Současně je vláda připravena čerpat ze všech pozitivních zkušeností, které byly v minulosti získány, a využít je při naplňování vládního programu. Hlavním cílem je dosažení bezkonfliktního soužití příslušníků romských komunit s ostatní společností. Jako dílčí cíle je vytýčeno šest priorit:

- a) odstranění vnějších překážek, které brání začlenění příslušníků romských komunit do společnosti, tedy především odstranění všech forem diskriminace jednotlivců i celých skupin vymezených rasou, barvou pleti, národností, jazykem, příslušností k národu či etnické skupině (viz kap. 3.);
- b) pomoc při odstraňování vnitřních překážek, které brání začlenění příslušníků romských komunit do společnosti, tedy především odstranění handicapu ve vzdělání a kvalifikaci (viz kap. 4.);
- c) sociální povznesení příslušníků romských komunit, tedy především snížení nezaměstnanosti, zlepšení bytové situace a následně zdravotní situace (viz kap. 4.);
- d) zajištění rozvoje romské kultury a romského jazyka (viz kap. 5.);
- e) vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků, v němž příslušnost ke skupině vymezené rasou, barvou pleti, národností, jazykem či příslušností k národu není důvodem k odlišnému posuzování jednotlivce (viz kap. 6.);
- f) zajištění bezpečnosti příslušníků romských komunit (viz kap. 7.).

1.11. *Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti* (dále jen „Koncepce“), v níž jsou tyto priority obsaženy, přijala vláda svým usnesením č. 599 ze dne 14. června 2000. Součástí přijaté Koncepce je povinnost její každoroční aktualizace. Předkládaná aktualizace k 31. prosinci 2001 odráží vývoj situace od doby schválení Koncepce, tj. především dopady územněsprávní reformy a zkušenosti s rozvojem jednotlivých programů. Nemění se však ani základní orientace na integraci

příslušníků romských komunit při zachování jejich kulturní identity, ani výše zmíněné priority.

2. Institucionální zajištění romské integrace

2.1. Na integraci příslušníků romských komunit se významně podílejí dva výše uvedené poradní orgány vlády – Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity a Rada vlády ČR pro národnostní menšiny. Na jednotlivých ministerstvech dále působí speciální odborné orgány, zejména pracovní komise ministra práce a sociálních věcí. Součástí institucionálního zajištění na lokální úrovni jsou romští poradci a asistenti při okresních úřadech. V počátečních fázích je funkce koordinátora romských poradců na nově vzniklých krajských úřadech. V širším slova smyslu patří k institucionálnímu zajištění i další romští profesionálové zaměstnávaní státem či samosprávou, tj. vychovatelé-asistenti učitele a romští terénní pracovníci, jejichž úloha je popsána v kapitole 4 tohoto materiálu (Vyrovnávací postupy). ***Budoucí forma institucionálního zajištění integrace romských komunit bude s největší pravděpodobností souviset i s realizací směrnice Evropské unie 2000/43/ES (viz 3.7.).***

2.2. Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity

2.2.1. Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity (do 19. prosince 2001 Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity – dále jen „Meziresortní komise“), jakožto poradní, iniciativní a koordinační orgán vlády pro otázky spojené s postavením Romů v české společnosti, byla zřízena usnesením vlády ze dne 17. září 1997 č. 581. Předsedou Meziresortní komise vláda jmenovala člena vlády, ministra bez portfeje. Členy byli dále ustanoveni: výkonný místopředseda, náměstci dvanácti ministrů a šest představitelů romských komunit. Kancelář Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity byla zřízena na Úřadu vlády České republiky a skládala se z výkonného místopředsedy a dalších dvou pracovníků.

2.2.2. Usnesením vlády ČR ze dne 29. října 1997 č. 686 ke Zprávě o situaci romské komunity v České republice a k současné situaci v romské komunitě (tzv. Bratinkově zprávě) uložila vláda resortním ministrům, ministru bez portfeje a přednostům okresních úřadů úkoly, které vedly zejména k

- ustavení romských poradců a asistentů při okresních úřadech,
- vytvoření nových podkladů pro testování dětí vedoucí k případnému zařazování do zvláštních škol,
- zajištění mzdových nákladů pro romské pedagogické asistenty ve státním rozpočtu (nyní vychovatele – asistenty učitele).

2.2.3. Usnesením vlády ze dne 9. září 1998 č. 580 byl předsedou Meziresortní komise jmenován zmocněnec vlády pro lidská práva. Dalším usnesením vlády ze dne 18. listopadu 1998 č. 756 byl zvýšen stav romských členů na dvanáct, takže bylo dosaženo parity mezi zástupci státní správy a zástupci romských komunit. V průběhu roku 2000 byl stav kanceláře Meziresortní komise zvýšen na šest stálých pracovníků.

2.2.4. V letech 2000/2001 se Meziresortní komise věnovala především tvorbě a administraci dotačních programů položky Podpora projektů romské integrace kapitoly Všeobecná pokladní správa státního rozpočtu na rok 2000, resp. 2001. Z těchto dotačních programů vynikly dva, program terénní sociální práce a program podpory romských žáků středních škol, jejichž další rozvoj patří k prioritám Rady vlády ČR. Oba tyto programy jsou administrovány přímo kanceláří Rady vlády ČR. Naproti tomu programy věnující se podpoře nevládních aktivit na lokální a celostátní úrovni narážely při svém uskutečňování na administrativní obtíže na jednotlivých ministerstvech, což nutně vede Meziresortní komisi k jejich omezení. Vzhledem k územněsprávní reformě a platným rozpočtovým pravidlům⁴ se ostatně ukazuje podpora projektů lokálního charakteru z úrovně ústředních orgánů státní správy jako prakticky neschůdná. Podpora projektům celostátního charakteru by měla být zachována v míře odpovídající možnosti jejich administrace z jednotlivých ministerstev.

2.2.5. Usnesení vlády ze dne 3. ledna 2001 č. 14 k Rozboru poradních a pracovních orgánů vlády a návrhu na jejich systémové řešení vedlo ke změně statutu Meziresortní komise a její přeměně na stálý poradní orgán: Radu vlády České republiky pro záležitosti romské komunity. Předsedou Rady vlády ČR se opět stává člen vlády, prvním místopředsedou zmocněnec vlády pro lidská práva a druhým místopředsedou jeden z romských členů této rady. Počet členů za státní správu (především náměstků ministrů) se zvyšuje na čtrnáct, stejně jako počet odborných zástupců romských komunit. Zástupci romských komunit jsou přitom poprvé jmenováni podle krajského principu, takže reprezentují třináct krajů České republiky a hlavní město Prahu.

2.2.6. Vzhledem k tomu, že se neprosadil záměr zřídit „Úřad pro etnickou rovnost“, původně navrhovaný jako součást Koncepce, zůstává Rada vlády ČR pro nejbližší období hlavní formou institucionálního zajištění pro záležitosti romských komunit a jejich integraci. Do budoucna se proto jeví jako nezbytné dále posilovat kancelář Rady vlády ČR o odborné pracovníky, z nichž někteří budou v roli mediátorů působit při řešení problémů soužití majoritní společnosti a romských komunit.

2.3. Rada vlády pro národnostní menšiny

2.3.1. Dnešní Rada vlády pro národnostní menšiny byla zřízena v souladu s § 6 odst. 3 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Statut Rady vlády pro národnostní menšiny, schválený usnesením vlády ze dne 10. října 2001 č. 1034, o zřízení Rady vlády pro národnostní menšiny, mj. stanoví, že členy této Rady jsou vedle zástupců orgánů veřejné moci zástupci jedenácti národnostních menšin. Podobně jako slovenská a polská menšina mají i Romové v Radě vlády pro národnostní menšiny tři zástupce.

2.3.2. Jedním z klíčových úkolů Rady vlády pro národnostní menšiny je příprava "Nařízení vlády o poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin". Zmocnění k vydání tohoto nařízení vyplývá z uvedeného zákona č. 273/2001 Sb. Jeho cílem je systémové zajištění dotační politiky státu se zaměřením na vytváření podmínek pro naplňování práv národnostních menšin. Nařízení se týká podpory uchování, rozvoje a prezentace kultur národnostních menšin, rozšiřování a přijímání informací v jazycích národnostních menšin (mj. vydávání národnostního tisku), vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy a zvláště podpory integrace romských

⁴ Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

komunit. Konkrétně ve vztahu k Romům jde nejen o zajištění standardních dotačních programů národnostních menšin, ale i o podporu programu vyrovnávání podmínek romských komunit v oblasti vzdělávací a sociální s důrazem na zamezení společenského vylučování romských komunit a zajištění spoluúčasti Romů při zavádění integračních programů, vytváření důvěry, porozumění a tolerance ve společnosti, poznání historie a tradic romské kultury, zlepšení komunikace mezi majoritní společností a romskými komunitami.

2.4. Odborné orgány jednotlivých ministerstev

2.4.1. Komise ministra práce a sociálních věcí k realizaci opatření na podporu zaměstnanosti obtížně umístitelných skupin na trhu práce se zřetelem na příslušníky romské komunity (dále jen „Komise ministra práce a sociálních věcí“) vznikla příkazem ministra práce a sociálních věcí č. 4/1998. Komise zabezpečuje jako poradní orgán ministra především plnění úkolů usnesení vlády ze dne 23. června 1999 č. 640, Národního plánu zaměstnanosti, a dalších usnesení vlády k této problematice. Usnesením vlády ČR ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145⁵ byl ministru práce a sociálních věcí uložen úkol předložit vládě do 30. června 2002 zprávu o výsledcích práce Komise ministra práce a sociálních věcí k realizaci opatření na podporu zaměstnanosti obtížně umístitelných skupin na trhu práce se zřetelem na romskou komunitu. Výsledky této zprávy budou využity při příští aktualizaci Koncepce romské integrace.

2.4.2. Potřeby kulturních aktivit národnostních menšin realizuje v působnosti Ministerstva kultury Poradní sbor pro otázky národnostní kultury. Členy poradního sboru jsou zástupci národnostních menšin, včetně zástupce romské menšiny. Tento poradní sbor plní mj. funkci výběrové dotační komise na projekty národnostních menšin.

2.4.3. V oblasti vzdělávání dětí a mládeže příslušníků národnostních menšin působí Poradní skupina pro otázky národnostního školství, která je poradním orgánem ministra školství, mládeže a tělovýchovy. Členem této poradní skupiny je rovněž zástupce romské menšiny. Hlavním cílem poradní skupiny je zajišťovat koordinaci postupů v oblasti vzdělávání národnostních menšin na základních a středních školách.

2.4.4. Bezpečnosti Romů a dalších ohrožených skupin se věnuje zmocněnec ministra vnitra pro národnostní menšiny.

2.5. Romští poradci a asistenti při okresních úřadech, krajsí koordinátoři

2.5.1. Romští poradci a asistenti byli ustaveni na okresních úřadech podle usnesení vlády ze dne 29. října 1997 č. 686, ke Zprávě o situaci romské komunity v České republice a k současné situaci v romské komunitě. Již k 1. lednu 1999 bylo romskými poradci obsazeno všech 81 okresů České republiky, přičemž asi polovinu těchto poradců tvořili příslušníci romské komunity. Romští poradci vykonávají svou funkci dílem v kanceláři přednosty, dílem na sociálních odborech okresních úřadů, i když původním záměrem bylo, aby působili výlučně v kancelářích přednostů. Metodickým vedením romských poradců a asistentů při okresních úřadech je pověřena Rada vlády ČR.

2.5.2. Ačkoli instituce romských poradců nemohla splnit veškerá (často přehnaná) očekávání ze strany romských komunit, státní správy i samosprávy, lze po čtyřech letech jejich působení konstatovat, že se nová instituce osvědčila. Romští poradci, příslušníci romských komunit, si osvojili dovednosti potřebné pro práci ve státní správě, přispěli k řešení mnoha palčivých

⁵ Usnesení k Návrhu opatření k zintenzivnění implementace Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti.

místních problémů a stali se významnými mediátory ve vztahu mezi romskými komunitami. Bylo by velkou ztrátou, kdyby zkušenosti získané romskými poradci a asistenty na těchto úřadech byly ztraceny při předpokládaném zániku okresních úřadů. V roce 2002, tedy v rozhodujícím období územněsprávní reformy, má být v obou komorách Parlamentu ČR projednán vládní návrh novely zákona o obcích⁶, s předpokládanou účinností od 1. ledna 2003, kdy mají okresní úřady zaniknout. Je žádoucí, aby v uvedeném období provedly ústřední orgány státní správy (zejména Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo vnitra) v rámci své působnosti takové kroky, které zaručí jednotné metodické vedení, jednotnou náplň práce a napomohou zajištění postavení stávajících poradců a asistentů okresních úřadů na nástupných úřadech zastupitelstev (zvláště pak u obcí třetího stupně) a místech pověřených státní správou.

2.5.3. Usnesením vlády ze dne 25. července 2001 č. 781, o zřízení funkce koordinátora romských poradců při vyšších územních samosprávných celcích uložila vláda ministru financí zajistit v rozpočtové kapitole státního rozpočtu Všeobecná pokladní správa pro rok 2002 rezervu na neinvestiční dotace pro kraje⁷ v souvislosti se zahájením činnosti koordinátorů. Tyto prostředky lze v průběhu roku 2002 podle požadavku hejtmanů postupně poskytovat. Dále pak bylo ministru financí též uloženo respektovat při přípravě státního rozpočtu na rok 2003 potřeby související s funkcí koordinátora. Ze strany vlády tak byly zajištěny finanční prostředky pro to, aby koordinátoři mohli svou funkci vykonávat. ***Je žádoucí, aby kraje tyto koordinátory skutečně jmenovaly a aby se jimi stali příslušníci romských komunit.***

2.6. Výbory pro národnostní menšiny

Výbory pro národnostní menšiny byly dosud ustaveny na úrovni obcí zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, na úrovni krajů zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a hlavního města Prahy zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k postupu územněsprávní reformy může jejich činnost v dalším období postupně nabývat na významu, a to i ve vztahu k řešení problémů souvisejících s integrací romských komunit.

3. Antidiskriminační opatření

3.1. Vláda považuje úsilí o odstranění rasové diskriminace ve všech oblastech života za nezbytnou součást snahy o vybudování právního řádu demokratické společnosti, založeného na důsledném dodržování lidských práv. Toto úsilí se pochopitelně netýká jen diskriminace Romů, ale vůbec diskriminace příslušníků národnostních menšin, migrantů, azylantů a dalších cizích státních příslušníků pod jurisdikcí České republiky. Pojem „rasový“ přitom v souladu s Úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace označuje jakoukoli diskriminaci na základě barvy pleti, etnického původu či národnosti. Diskriminace vůči Romům je tedy nepochybně rasovou diskriminací, což je potvrzeno i judikátem Nejvyššího soudu České republiky.

⁶ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 128/2000., o obcích (obecní zřízení), ve znění zákona č. 273/2001 Sb. a zákona č. 320/2001 Sb.

⁷ Ve výši 4 680 tis. Kč.

3.2. Romové jsou jen jednou ze skupin, jež mohou být vystaveny rasové diskriminaci, a samy rasové důvody jsou jen jedním z důvodů možné diskriminace (vedle diskriminace z důvodu pohlaví, zdravotního postižení, vyznání, věku či sexuální orientace). Vláda nicméně považuje za nesporné, že právě Romové jsou velmi častým terčem diskriminačního jednání. Stále přetrvává diskriminace Romů v přístupu k zaměstnání, k bydlení, ve službách i v dalších oblastech života. Je přitom zřejmé, že jen malá část této diskriminace je účinně postihována. Vláda si uvědomuje, že tento stav je předmětem kritiky jak ze strany příslušníků romských komunit, tak ze strany jednotlivých mechanismů mezinárodních smluv o lidských právech, tj. především Výboru pro odstranění rasové diskriminace (dále jen „CERD“) a Výboru pro lidská práva⁸. Za významnou považuje vláda i kritiku ze strany Evropské komise proti rasismu a intoleranci (dále jen „ECRI“) a Poradního výboru pro Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin, které patří mezi orgány Rady Evropy. V souvislosti s přípravou na vstup do Evropské unie je závažné, že se o trvající diskriminaci Romů a potřebě přijmout nové nástroje proti této diskriminaci zmiňují nejen výše uvedené výbory při Organizaci spojených národů a Radě Evropy, ale také Evropská komise ve své pravidelné hodnotící zprávě.

3.3. Ačkoli se s problémem rasové diskriminace potýkají i země, které vytvořily poměrně účinné nástroje k jejímu potírání, je zřejmé, že v České republice takové nástroje dosud v dostatečné míře vytvořeny nebyly. Nezbytnou podmínkou vzniku takových nástrojů je přitom uznání toho, že problém existuje a je považován za závažný. Česká republika přistupuje k této záležitosti otevřeně a konstruktivně. Ve svých zprávách o plnění závazků plynoucích z Úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace (2000), Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (2000) a Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin (1999) konstatuje existenci problému rasové diskriminace, zaměřené zejména proti Romům. Uznává přitom, že i když lze diskriminaci považovat za problém společnosti jako celku, musí být vytvoření účinných nástrojů k ochraně před tímto jevem předmětem aktivní politiky státu.

3.4. K účinné ochraně před diskriminací nestačí rovnost plynoucí z Ústavy České republiky, zákaz diskriminace obsažený v Listině základních práv a svobod ani skutečnost, že Česká republika přijala Úmluvu o odstranění všech forem rasové diskriminace jako úmluvu o lidských právech ve smyslu článku 10 Ústavy České republiky, tj. jako úmluvu bezprostředně vykonatelnou, která má přednost před zákonem. Praxe ukazuje, že reálná ochrana před diskriminací je velmi malá, jsou-li antidiskriminační klauzule roztroušeny jen v některých zákonech, a to převážně bez konkrétních definic a sankcí. Je proto potřeba **komplexní právní úpravy** hmotněprávní (včetně definic různých forem diskriminace) i procesněprávní, která poskytne stěžovatelům reálnou možnost ochrany, včetně možnosti získat zadostiučinění.

3.5. Právě k takové komplexní právní úpravě směřují doporučení CERD z roku 2000, vyslovená na základě druhé periodické zprávy České republiky o plnění závazků plynoucích z Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace. Na základě těchto doporučení přijala vláda usnesení ze dne 26. února 2001 č. 198, které uložilo místopředsedovi vlády a zmocněnci vlády pro lidská práva podat zprávu o možnostech přijmout opatření proti diskriminaci a k zajištění přiměřeného zajištění jejím obětem. Realizace takové úpravy může jít buď cestou vzájemně provázané novelizace řady právních předpisů upravujících jednotlivé

⁸ Jde o mechanismy Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace a Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.

oblasti, anebo cestou přijetí jednoho souhrnného zákona. Členské a kandidátské země Evropské unie se v poslední době stále častěji přiklánějí k druhé možnosti.

3.6. Nutnost přijetí komplexních nástrojů ochrany proti diskriminaci je spojena též se začleněním směrnice Evropské unie ze dne 29. června 2000 (2000/43/ES), provádějící zásadu rovného zacházení s osobami bez ohledu na rasový nebo etnický původ. Přijetí opatření plynoucích z této směrnice je pro Českou republiku jako kandidáta členství v Evropské unii povinné, s termínem do poloviny roku 2003. Směrnice zahrnuje definice přímé a nepřímé diskriminace, obtěžování, a návodu k diskriminaci. Její působnost zahrnuje oblast přístupu k zaměstnání, samostatné výdělečné činnosti, přístup k odbornému poradenství, odbornému vzdělávání, rekvalifikaci, pracovní podmínky včetně propouštění a odměňování, členství a účast v organizacích pracovníků nebo zaměstnavatelů, v profesních samosprávných organizacích včetně výhod poskytovaných těmito organizacemi, oblast sociální ochrany včetně sociálního zabezpečení a zdravotní péče, sociální výhody, vzdělání a přístup ke zboží a službám včetně bydlení. Směrnice dále zavádí pojem pronásledování, jímž je míněno nepříznivé zacházení nebo následky, které jsou reakcí na žalobu nebo zahájení řízení s cílem domoci se dodržování zásady rovného zacházení. Zavádí též tzv. přechod důkazního břemene⁹.

3.7. Z nutnosti začlenění směrnice 2000/43/ES plynou i důsledky týkající se institucionálního zajištění ochrany před diskriminací. Podle čl. 13 této směrnice totiž členské státy ustanoví nezávislý „orgán nebo orgány pro prosazování rovného zacházení se všemi osobami bez diskriminace z důvodu rasového nebo etnického původu“. Tento orgán (orgány) může být součástí již existujících institucí pověřených ochranou lidských práv. Členské státy však musí zajistit, aby pravomoci těchto orgánů zahrnovaly poskytování nezávislé pomoci obětem diskriminace při podávání jejich žalob proti diskriminaci, od základního poradenství přes mediaci až po zastupování obětí před soudem či jiným orgánem. Kromě toho by měl příslušný orgán provádět i výzkumy v oblasti diskriminace a zveřejňovat nezávislé zprávy. Vláda se připravuje na realizaci této směrnice ve spolupráci s experty z Evropské unie¹⁰.

3.8. K posílení možnosti ochrany Romů i jiných skupin před rasovou diskriminací přispěje také nová právní úprava ***bezplatné právní pomoci***, kterou připravuje Rada pro lidská práva. Ještě před její realizací se mohou při asistenci obětem diskriminace ve větší míře než dosud uplatnit občanské poradny, které si zaslouží státní podporu. Připravuje se mj. propojení činnosti některých poraden s již rozvíjeným programem terénní sociální práce (viz 2.6.1.).

4. Vyrovnávací postupy

4.1. Kromě trvalého úsilí o odstranění rasové diskriminace, tj. o zajištění rovného zacházení, je nutno rozvíjet i vyrovnávací postupy¹¹ zaměřené na osoby, které jsou ve znevýhodněné situaci z různých sociálních a historicky podmíněných důvodů, přičemž toto vymezení není omezeno jen na příslušnost k romské komunitě. Ani důsledná ochrana proti

⁹ Tento požadavek směrnice 2000/43/ES je realizován v návrhu novelizace občanského soudního řádu.

¹⁰ Jde o projekt PHARE 2000, v němž je hlavním partnerem České republiky Velká Británie. Projekt je realizován v časovém rozmezí duben 2001 – červen 2002.

¹¹ Synonymem jsou „vyrovnávací akce“, „pozitivní akce“ či „afirmativní akce“ (z anglického „affirmative action“).

diskriminaci, jejíž dosažení je samo o sobě dlouhodobým procesem, totiž nestačí k odstranění dlouhodobého, po generace utvářeného znevýhodnění. Zastavit společenský propad romských komunit lze pouze vyrovnávacími postupy, jež budou sledovat jako hlavní cíl integraci romských komunit a získání ekonomické soběstačnosti jejich členů. Z cíle vyrovnávacích postupů vyplývají i vhodné prostředky, jimiž jsou především **aktivita vedoucí ke zvýšení vzdělanostní úrovně a profesní kvalifikace**.

4.2. Při vyrovnávacích postupech **nejde vládou cestou kvót**, které by určovaly počty Romů v určitých zaměstnáních nebo mezi přijatými uchazeči o studium, ale cestou cílené asistence, která umožní těmto osobám překonat znevýhodnění a vyrovnat se s požadavky na ně kladenými. Vláda přistupuje k vyrovnávacím postupům s perspektivou dosáhnout cílů s nimi spojovaných do roku 2020.

4.3. Vyrovnávací postupy směřující k překonání historicky vzniklého znevýhodnění některých skupin jsou výslovně povoleny jak Mezinárodní úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace a Rámcovou úmluvou o ochraně národnostních menšin, tak i směrnicí Evropské unie 2000/43/ES, která je přímo doporučuje. Z dikce těchto předpisů vyplývá, že taková opatření nelze považovat za diskriminaci, a to ani za tzv. diskriminaci pozitivní. Vláda proto označuje taková opatření důsledně jako vyrovnávací postupy, ne jako pozitivní diskriminaci.

4.4. Vyrovnávací postupy ve vzdělávání

4.4.1. V oblasti vzdělávání Romů je cílem vyrovnávacích postupů zásadní změna dosavadní situace, kdy značný počet romských dětí dosahuje jen nejnižšího možného stupně vzdělání. Stav, kdy je mnoho romských dětí nadále zařazováno do zvláštních škol, považuje vláda za neudržitelný. K nápravě přitom nestačí pouze zrušení zvláštních škol připravovaným školským zákonem. Taková legislativní změna je sice žádoucí, ale sama o sobě nezaručuje, že se vyhlídky těchto dětí na dosažení přiměřeného vzdělání zásadně změní. K překonání sociokulturního handicapu potřebují tyto děti cílenou asistenci. Jednou z forem této cílené asistence je vytváření přípravných tříd pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí (dále jen „přípravné třídy“). Další možností je využívání vychovatelů–asistentů učitele¹² (dříve označovaných jako „romští pedagogičtí asistenti“), kteří jsou sami v převážné většině příslušníky romské komunity. Vychovatel – asistent učitele v souladu s pokyny pedagoga pomáhá žákům s aklimatizací a usnadňuje komunikaci pedagoga s žáky, jejich rodiči a případně celou romskou komunitou.

4.4.2. Přípravné třídy i vychovatelé–asistenti učitele by měli působit všude tam, kde špatné výsledky romských dětí na potřebu této asistence ukazují. Ačkoli počet přípravných tříd i vychovatelů průběžně roste¹³, je objektivní potřeba zjevně daleko větší. Dosud na mnoha místech či dokonce v celých okresech nebyly zřízeny přípravné třídy ani vytvořeny funkce vychovatelů z důvodu neinformovanosti či nezájmu vedení či zřizovatelů škol. Funkce vychovatele–asistenta učitele by navíc měla být zřizována nejen v nultých či prvních ročnících, ale i ve vyšších třídách základních škol. Jako vhodné se jeví i její rozšíření do

¹² První „romské pedagogické asistenty“ zavedly nevládní organizace Nová škola a Společenství Romů na Moravě. Od 1. září 1997 do 30. června 2000 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zavádění vychovatelů–asistentů učitele, jakož i vytváření přípravných tříd, experimentálně ověřovalo. Po vyhodnocení experimentu jako úspěšného jsou tyto třídy a funkce zřizovány na základě Metodického pokynu MŠMT č.j. 25484/200-22.

¹³ K 31. prosinci 2001 jich je asi 230.

dalších stupňů škol, zejména do odborných učilišť, ale též do institucí ústavní a ochranné výchovy.

4.4.3. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v naprosté většině již není zřizovatelem škol a nemůže tedy jako v minulosti uplatňovat přímé metody jejich řízení. Není však přípustné, aby stát ponechal zavádění vyrovnávacích postupů ve vzdělávání pouze na zřizovateli, neboť mu zůstává odpovědnost za plnění závazků plynoucích z mezinárodních smluv o lidských právech¹⁴. Ministerstvo může využít řadu nepřímých motivačních nástrojů. Významnou roli v dalším rozšiřování počtu škol, které využijí možnosti ustanovení funkce vychovatele-asistenta učitele a zřízení přípravného ročníku, hraje zprostředkování motivujících informací. Ministerstvo může též napomoci šíření praktických zkušeností s využitím těchto postupů prostřednictvím vzdělávací nabídky Pedagogických center a Institutu pedagogicko-psychologického poradenství. Vláda proto usnesením ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145 uložila ministru školství, mládeže a tělovýchovy *průběžně zintenzivňovat podporu a propagaci zřizování přípravných tříd a funkce vychovatel-asistent učitele s cílem rozšířit tyto formy vyrovnávacích postupů systematicky tam, kde se u romských žáků projevují vzdělávací problémy a přípravné třídy a funkce vychovatel-asistent učitele dosud zřízeny nebyly*. Systémově se však jeví jako nezbytné, aby mělo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy k dispozici dostatek přímých (finančních) motivačních nástrojů, totiž oddělených prostředků vyčleněných právě na přípravné ročníky a vychovatele-asistenty učitelů, které by mohlo zřizovatelům škol nabízet.

4.4.4. Potřeba vyrovnávacích postupů v oblasti vzdělávání je ovšem vyvolána nejen sociokulturním handicapem romských dětí (nedostatky ve strukturaci pojmů, ve vyučovacím jazyce a v pojetí kázně jako důsledek odlišné rodinné výchovy), ale i nepružností vzdělávacího systému, který není připraven na projevy kulturní odlišnosti. Vláda proto sice považuje v současné situaci za nezbytné zvýšit nabídku přípravných tříd, ale z dlouhodobé perspektivy je nutné směřovat i k větší připravenosti škol samotných. Cílem je taková transformace základní školy, aby byla schopna si poradit se všemi dětmi, ať již přijdou do školy jakkoli připravené či nepřipravené, zatímco školy podobné dnešním zvláštním školám by zůstaly vyhrazeny jen dětem s mentálním postižením v pravém slova smyslu. Cestou k tomuto cíli je individualizace přístupu k dětem v základní škole, k níž by měl přispět nižší počet žáků ve třídách a zejména speciální příprava učitelů.

4.4.5. Součástí speciální přípravy učitelů by kromě obecné multikulturní výchovy (viz 6.2.) mělo být i povinné minimum znalostí o romské komunitě, romském jazyce a kultuře a o zvláštěnostech komunikace s romskými rodiči. To se týká jak začínajících učitelů, kteří by velkou část těchto informací měli získat již při studiu na pedagogické fakultě, tak učitelů, kteří učí po delší dobu, ale kteří se s romskými dětmi setkávali dosud jen sporadicky. Pokud možno ještě před nástupem dítěte do školy by měli být romským poradcem nebo vychovatelem-asistentem učitele seznámeni se situací rodiny, z níž dítě pochází. Učitele, kteří mají ve třídě více romských dětí nebo „dětí ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí se specifickými vzdělávacími a výchovnými potřebami“, lze i ekonomicky motivovat.

4.4.6. K vyrovnávacím postupům v romském vzdělávání nepatří vytváření odděleného romského školství, jakým je národnostní školství polské; Romové rovněž zřizování takového

¹⁴ Neuspokojivý stav romského vzdělání se týká mj. závazků plynoucích z Úmluvy o právech dítěte, Mezinárodního paktu o právech sociálních, hospodářských a kulturních, jakož i Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace, a bývá pravidelně předmětem kritiky příslušných výborů.

národnostního školství vesměs nepožadují. Je však nutno vzít v úvahu již existující školy s převahou žáků z odlišného sociokulturního prostředí (nepřesně označované jako tzv. komunitní školy), do nichž spádově, ale i z důvodu odporu majoritní společnosti chodí převážně romské děti¹⁵. Cílem státní politiky jistě není uměle zvyšovat počet takových škol, což by mohlo být považováno za podporu segregačních tendencí. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy však musí usilovat alespoň o to, aby za situace, kdy už vzdělávací segregace fakticky nastala, mohly tyto školy poskytnout romským dětem plnohodnotné vzdělání a přispět k jejich integraci do společnosti. Proto vláda uložila ministru školství, mládeže a tělovýchovy¹⁶ úkol vedoucí ke zpracování projektu škol s celodenním programem, na jehož nevýukové části je účast dobrovolná. Školy tohoto typu by měly mít možnost využít např. trvalé výjimky z počtu žáků ve třídách a školních družinách, vyššího finančního ohodnocení učitelů, prostředků k realizaci celodenního bezplatného programu pro své žáky, poskytování bezplatných svačin apod. Na těchto školách je rovněž možno alespoň v přípravných a prvních třídách používat romštinu jako pomocný vyučovací jazyk a její znalost u učitelů vzít v úvahu při jejich osobním finančním hodnocení.

4.4.7. Zásadních změn je nutno dosáhnout také v předškolní výchově v mateřských školách, kterou dosud navštěvuje velmi nízký počet romských dětí. V důsledku toho vysoké procento dětí nastupuje školní docházku nepřipraveno, což má velmi negativní vliv na jejich další úspěšnost. Dílčím řešením by byla taková legislativní opatření, jež by umožnila dětem ze sociálně slabých rodin navštěvovat mateřskou školu, aniž by jim tím vznikaly přímé nebo nepřímé náklady. Jednou z možností je např. novelizace zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, tak, aby docházka do mateřské školy neměla za následek zánik nároku na rodičovský příspěvek¹⁷. Zásadnějším řešením systémového charakteru by bylo zavedení povinné docházky do mateřských škol v posledním roce před nástupem do školy, jak je tomu v mnoha srovnatelných zemích (např. v Maďarsku). K prioritám další koncepční práce musí patřit vytvoření ***programu včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí***. Jeho součástí by byly různé typy motivačních opatření od bezplatné docházky přes poskytování pomůcek a stravování až po celodenní vzdělávací a výchovný program otevřený pro žáky mateřských škol, jejich sourozence i rodiče.

4.4.8. Pokud jde o transformaci zvláštních škol na školy základní, navrhuje se vytvoření tříd s vyučovacím programem základní školy přímo ve zvláštních školách a postupné přerazování schopnějších dětí do tohoto programu. Tento postup umožní využít schopností speciálních pedagogů zvláštních škol (především individuální přístup k žákům), přičemž děti z jedné rodiny zůstanou v jedné škole, i když jedno bude vyučováno v programu zvláštní školy a druhé v programu základní školy. Je rovněž možné, aby dítě absolvovalo část předmětů podle programu základní školy (popř. národní školy) a část podle programu zvláštní školy. Pokud mají školy jednoho zřizovatele, je možno sloučit školu základní se školou zvláštní a transformaci provést uvnitř takto nově vzniklé školy. Pokud je nemají, je žádoucí usilovat o jejich sjednocení příslušným předpisem.

¹⁵ Takové školy jsou např. v Chanově (Most), v Předlicích (Ústí nad Labem), v Ostravě-Přívoze a v dalších místech.

¹⁶ Bod II. 1 b) usnesení vlády ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145.

¹⁷ Vláda v bodě II. 2 b) usnesení ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145 uložila ministru práce a sociálních věcí zvážit zpracování návrhu novely uvedeného zákona.

4.4.9. Pro romské žáky, kteří dnes navštěvují zvláštní školy, lze připravit na základě doporučení pedagogicko-psychologických poraden individuální programy, včetně doučování. Dále je pro ně nutno v rostoucí míře zřizovat vyrovnávací třídy, jejichž cílem je, aby mohli pokračovat ve vzdělávání v některém programu základní, obecné nebo národní školy.

4.4.9. Součástí překonávání vzdělanostního handicapu je i vzdělávání dospělých, kteří v důsledku sociokulturního znevýhodnění v minulosti absolvovali pouze zvláštní školu a cesta k dalšímu vzdělání se jim tím uzavřela. Pro tyto dospělé již byly vytvořeny kurzy k doplnění základního vzdělání, které však potřebují nejen aktivnější propagaci; žádoucí je také větší orientace těchto kurzů na dovednosti prakticky uplatnitelné na trhu práce.

4.4.10. Další prioritou je i potřeba umožnit romským studentům, včetně sociálně slabých, v rostoucím počtu dosažení středoškolského a vysokoškolského vzdělání. Program podpory romských žáků středních škol, který patří k prioritám Rady vlády ČR (viz 3.2.4.), má jednoznačně vyrovnávací (afirmativní) charakter. Jeho cílem je prostřednictvím finanční podpory (úhrada školného na soukromých školách, cestovného, stravného, školních pomůcek) umožnit romským žákům středních škol pokračovat či zahájit studium, kterého by se jinak ze sociálních důvodů museli vzdát. Program se velice úspěšně rozvíjí, takže se každoročně navrhuje jeho další rozšíření¹⁸. K zajištění růstu tohoto programu je nezbytně nutné zabránit tomu, aby byla tato podpora započítávána do celkových příjmů rodičů žáka při posuzování sociální potřeby, jak se občas stávalo¹⁹.

4.5. Vyrovnávací postupy v zaměstnávání

4.5.1. V oblasti zaměstnávání jsou příkladem vyrovnávacích postupů kvalifikační a rekvalifikační kurzy. Jde zejména o získání nezbytných znalostí a dovedností, které vyrovnávají handicap v přístupu k zaměstnání ve státní správě nebo k služebnímu poměru v ozbrojených a bezpečnostních silách státu. Jsou to dovednosti, které jsou v majoritní populaci obecně rozšířené, ale u Romů však nejsou obvyklé²⁰. Do této oblasti patří i rekvalifikační kurzy pro romské asistenty a poradce se zaměřením na práci ve státních nebo samosprávných orgánech. Konkrétním příkladem kurzů určených specificky Romům, respektive příslušníkům národnostních menšin, jsou také kurzy připravující Romy pro práci v policii, které se realizují již od roku 1999. Obdobné kurzy se chystají i pro práci Romů ve Vězeňské službě. V budoucnu by měly být využity i možnosti přípravy pro práci v armádě, kde vytváří systém vojenského internátního školství vytváří vhodné podmínky pro studium a zvyšování kvalifikace mužů ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí. Vhodný je i rozvoj kurzů pro ženy v dovednostech uplatnitelných při vedení domácnosti.

¹⁸ Celkem bylo v roce 2000 podpořeno asi 900 studentů, v roce 2001 již 1531 studentů.

¹⁹ Vláda v této souvislosti uložila ministru práce a sociálních věcí svým usnesením ze dne 7. listopadu 2001 č.1145 v bodě II.2.d) *sjednotit do 31. prosince 2001 praxi při uplatňování programu podpory romských žáků středních škol tak, aby nedocházelo k započítávání této podpory do celkových příjmů rodiče (rodičů) žáka při posuzování jejich sociální potřeby podle zákona č.463/1991 Sb., o sociální potřeby, ve znění pozdějších předpisů, a k poskytování dávek sociální péče na úhradu nákladů hrazených z prostředků programu.*

²⁰ Například znalost plavání, která je podmínkou přijetí k policii a jiným bezpečnostním službám, ale mezi Romy není rozšířená.

4.5.2. Komise ministra práce a sociálních věcí při úsilí o řešení problému vysoké nezaměstnanosti Romů vychází z etnicky neutrální definice „osoby obtížně umístitelné na trhu práce“. Příjemci této pomoci jsou sice v mnoha případech Romové, nelze je však ve statistikách odlišit od jiných kategorií obtížně umístitelných osob. Mají-li vyrovnávací akce pomoci konkrétně romské menšině, bude patrně nutno je co nejpřesněji zacílit. Služby zaměstnanosti proto upřesňují definici zvláště obtížně umístitelných na trhu práce tak, aby zohledňovala i odlišné sociokulturní prostředí. ***Rozvoj adresných programů směřujících k překonání nezaměstnanosti příslušníků romských komunit by se měl stát jednou z priorit další strategie romské integrace.*** Konkretizace „adresného přístupu“ bude předmětem další spolupráce mezi Ministerstvem práce a sociálních věcí a Radou vlády ČR pro záležitosti romské komunity.

4.5.3. Dalším využitelným vyrovnávacím postupem je zvýhodňování subjektů zaměstnávajících Romy (resp. „osoby obtížně umístitelné na trhu práce“). Nepodařilo se však dosud dosáhnout meziresortní shody o náležitosti takového zvýhodňování, natož pak o jeho formě. V úvahu přichází několik možností:

- daňové zvýhodnění, tedy možnost odepsat z daňového základu fixní částku za zaměstnání každé takové osoby,
- přímé zvýhodnění poskytnutím fixní částky na každého zaměstnaného z výše vymezené skupiny koncem každého kalendářního roku,
- zvýhodnění firem při zadávání veřejných zakázek, zaměstnají-li přesně stanovené procento Romů, obdobně firmám, jež zaměstnávají osoby se změněnou pracovní schopností.

4.5.4. Složitým odborným i politickým problémem je také stanovení poměru životního minima a minimální mzdy. Cestou k romské zaměstnanosti je však postupné zvyšování ceny práce, tedy i minimální mzdy, a nikoliv snižování sociálních dávek. (I tento postup je ovšem limitován tím, že při zvyšování minimální mzdy se mohou zejména nekvalifikovaní zaměstnanci stát pro zaměstnavatele příliš nákladnými.) Cílem musí být, aby se každému živiteli, bez ohledu na počet dětí v rodině a bez ohledu na kvalifikaci, vyplatilo pracovat.

4.5.5. V dalším uplatňování Koncepce musí být nalezen konsensus o vhodném postupu mezi Ministerstvem práce a sociálních věcí a Radou vlády ČR pro záležitosti romské komunity, ***aby bylo možno romskou nezaměstnanost ovlivnit daleko radikálněji než dosud.*** Dlouhodobá nezaměstnanost totiž zpravidla vede ke společenskému propadu celých rodin, v nichž vyrůstá velký počet dětí. V takových rodinách se pak reprodukuje pasivní přístup k zajišťování vlastních potřeb a hrozí šíření společensky nebezpečných jevů, jako je majetková trestná činnost, prostituce, alkoholismus, užívání drog a hráčství.

4.6. Vyrovnávací postupy v sociální a zdravotní péči

4.6.1. Prosazovaná změna sociální politiky spočívá v přechodu od sociálních dávek k sociální pomoci s důrazem na práci s klienty přímo v romské komunitě. Vytvoření a realizaci programu Terénní sociální práce ve vyloučených romských komunitách za účasti nově vyškolených romských terénních pracovníků (streetworkerů), kteří působí v nejohroženějších romských komunitách, lze považovat za vyrovnávací postup v širším smyslu. Cílem práce terénního sociálního pracovníka je analyzovat sociální situaci romské rodiny a vhodnými prostředky s využitím metod sociální práce přispět k odstranění nežádoucích faktorů bránících jejich integraci do společnosti. Program by měl významně přispět i k žádoucí reorientaci

sociální práce od paternalistické koncepce, která používala sociální pracovníky jako prodlouženou ruku státu, k modernímu pojetí založenému na porozumění situaci klientů. V roce 2000 byli terénní pracovníci vytvořeni u okresních úřadů; v roce 2001 byli nově zaváděni převážně při samosprávách²¹. Rada vlády ČR plánuje další rozšíření tohoto programu. Ministerstvo práce a sociálních věcí má podle usnesení vlády ze 7. listopadu 2001 č. 1145 od roku 2003 ***zavést tento program do systému sociálních služeb.***

4.6.2. Specifickou skupinou adresátů sociální péče jsou mladí lidé propouštění po dovršení zletilosti z ústavní výchovy a pěstounské péče, mezi nimiž je mnoho Romů. Jestliže se po propuštění z ústavní péče či náhradní rodinné výchovy nemají kam vrátit, hrozí jim bezdomovectví, vznik závislosti na návykových látkách nebo prostituce; ve vysokém procentu se stávají oběťmi nebo pachateli trestné činnosti. Jedním z řešení jsou domy na půl cesty, které umožňují postupnou integraci těchto mladých lidí do normálního života. Tyto projekty, dosud vytvářené ve spolupráci obcí, Ministerstva pro místní rozvoj a Ministerstva práce a sociálních věcí, ***je nutno rozšířit, aby nabídka domů na půl cesty odpovídala skutečné potřebě a počtu propouštěných.***

4.6.3. Specifický přístup k příslušníkům romských komunit je vhodný i v oblasti zdravotní péče. Zdravotní osvěta mezi příslušníky romských komunit vyžaduje nejen znalost zdravotních rizik a preventivních postupů, ale i znalost romských zvyků a schopnost komunikace s Romy. Proto předkladatel (opětovně) doporučuje ***učinít kroky k vytvoření zdravotního asistenta pro romské komunity*** alespoň na úrovni krajů.

4.7. Vyrovnávací postupy v bydlení

4.7.1. V oblasti romského bydlení se problémy hroživě stupňují (vystěhovávání Romů jako dlužníků nájemného, růst rezidenční segregace) a stát přitom má jen omezené možnosti situaci ovlivnit, neboť tato problematika je především v péči samospráv. Dílčí formou vyrovnávacího postupu by mohla být realizace programu podporovaného bydlení, který připravilo Ministerstvo pro místní rozvoj. Součástí podporovaného bydlení je i poskytování sociálních služeb. Tento program by se sice neměl stát univerzálním řešením problému bydlení sociálně slabých romských komunit, ale jeho pilotní provedení v těch lokalitách, kde už rezidenční segregace vznikla a hrozí nekontrolovaný růst ghett, je vysoce žádoucí. ***Strategickým cílem proto musí být dosáhnout v následujících letech finančního zajištění tohoto programu ze státního rozpočtu.***

4.7.2. V širším měřítku je nutno usilovat o takovou koncepci místního rozvoje, která bude mít ekonomické nástroje k výstavbě bytů pro sociálně slabší vrstvy obyvatel, ne tedy jen pro ty, kdo jsou schopni se spolu se státem a samosprávou na financování výstavby podílet. Případný podíl příslušníků romských komunit ve formě aktivní účasti na výstavbě je však nesporně žádoucí, neboť upevňuje vztah nájemníků k vybudovaným bytům²². Orgán pověřený politikou romské integrace (tj. v současné situaci Rada vlády ČR) by měl disponovat takovými finančními prostředky, které by dokázaly ***motivovat samosprávné celky k řešení bytového problému romských komunit*** ve výše popsáném duchu.

²¹ V roce 2000 šlo o 16 lokalit, v roce 2001 již o 54 romských terénních pracovníků v 35 lokalitách.

²² Viz též část III. předloženého materiálu.

5. Podpora rozvoje romského jazyka a kultury

5.1. Romskému jazyku a romské kultuře musí být věnována odpovídající odborná pozornost. Předním úkolem při rozvoji romské kultury je výzkum a podpora aktivního rozvoje kultury a jazyka, zejména dvou nejpočetnějších romských subetnik (tj. slovenských a olašských Romů). Pod vlivem postupující jazykové a kulturní asimilace zejména v mladé generaci Romů hrozí reálné nebezpečí zániku kulturních tradic, lidové slovesnosti i jazyka samotného. Pro udržení a aktivní rozvoj romské kultury a jazyka se doporučuje ***pokračovat ve vypisování grantů na projekty sběru lidové slovesnosti***. Trvá zájem o pořádání regionálních i celostátních akcí na podporu a propagaci romského jazyka a kultury, ať již hudebních, literárních či divadelních.

5.2. Předním odborným pracovištěm v oblasti romské kultury a jazyka je seminář romistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Je jediným pracovištěm v České republice, které připravuje odborníky-romisty v komplexním magisterském programu. Jejich počet je vzhledem k aktuální i výhledové potřebě plně vzdělaných odborníků zcela nedostačující. Zatím byl obor otevřen pouze dvakrát, v roce 1991 a 1996. Je nutno ***umožnit pravidelné otevírání oboru s minimálně dvouletou frekvencí s dostatečnými podmínkami pro výuku takto zvýšeného počtu studentů***.

5.3. Romistika na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy je pouze seminářem Indologického ústavu, nikoli samostatnou katedrou, a potýká se s naprosto nedostatečnými finančními a prostorovými podmínkami pro výuku studentů i odbornou činnost svých pracovníků. Provozní a mzdové náklady jsou hrazeny z grantů různých subjektů²³. Tento nestandardní, nouzový způsob řešení je nutno nahradit řešením ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, které ***konceptně a zejména finančně podpoří vznik a rozvoj samostatné katedry*** na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. (Navrhuje se financování z položky určené na národnostní školství.) Vytvoření katedry romistiky bude mít zásadní význam pro další rozvoj oboru. Vedle výuky romistiky a romského jazyka se bude katedra podílet na studiích a výzkumech, na vydávání odborných publikací a periodik a na tvorbě učebních textů pro školy. Katedra může podle svých možností nabízet spolupráci dalším univerzitním pracovištím na přípravě, resp. realizaci atestačních kurzů a zkoušek pro budoucí romisty a vyučující romistiky a romského jazyka na všech stupních škol. Může se podílet i na vytvoření učebních dokumentů kurzu a navrhnout pro něj odborné vyučující z řad svých pracovníků a absolventů.

5.4. Dále je vhodné podpořit rozvoj dalších romistických pracovišť, např. na univerzitách v Ústí nad Labem, Olomouci, Plzni aj. Zatímco romistika Filozofické fakulty Univerzity Karlovy by měla nadále klást důraz zejména na akademickou úroveň vzdělání, ostatní centra by se měla zaměřit především na vybavení svých absolventů takovými znalostmi a dovednostmi, které uplatní v praxi.

5.5. Rovněž druhé odborné romistické pracoviště, Muzeum romské kultury v Brně, se stále potýká s finančními potížemi. I nadále bude třeba další finanční podpory, která by měla mít stabilní charakter. Předkladatel proto doporučuje učinit kroky vedoucí k ***začlenění muzea jako autonomní jednotky do Moravského zemského muzea***, či k získání statutu samostatného muzea spravovaného krajem.

²³ V letech 2000 a 2001 též z položky Podpora projektů romské integrace kapitoly Všeobecná pokladní správa státního rozpočtu, jejíž využití doporučovala Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity.

5.6. Nadále budou prostřednictvím Rady pro národnostní menšiny poskytovány státní dotace na činnost redakcí romských i romistických periodik. Stát bude podporovat a zajišťovat jejich distribuci do škol, které navštěvují romští žáci, a ostatních výchovných zařízení. Státní podporu by měl obdržet i odborný časopis *Romano Džaniben*, dosud vydávaný jen díky finanční podpoře Evropské unie. Nařízení vlády o poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin (viz 2.3.2.) poskytne rámec pro finanční podporu tvorby nových pořadů s romskou tematikou, určených pro oba programy České televize.

5.7. Nedílnou součástí rozvoje romské kultury a jazyka je i ***výzkumná činnost etnografická (tradice, folklór) a lingvistická (včetně dialektologických studií)***. Pro kvalifikované vytváření politiky romské integrace je ovšem nanejvýš potřebný také výzkum v širším smyslu, tj. ***kulturně-antropologický a sociologický výzkum dynamiky vnitřního vývoje romských komunit i jejich interakcí s majoritní společností***. Mezi priority takového výzkumu patří vztahy a zkušenosti Romů s postoji majority²⁴, rozvoj sociální exkluze, zejména v bydlení²⁵, demografický vývoj a sociální mobilita.

6. Působení na majoritní společnost

6.1. Součástí Koncepce je kromě antidiskriminačních opatření, vyrovnávacích postupů a podpory rozvoje romské kultury a jazyka též působení na majoritní veřejnost. Dlouhodobým cílem je vytvoření tolerantního prostředí bez předsudků, v němž příslušnost ke skupině vymezené rasou, barvou pleti, národností, jazykem či příslušností k národu není důvodem k odlišnému posuzování jednotlivce

6.2. Multikulturní vzdělávání a výchova

6.2.1. Multikulturním vzděláváním se rozumí především seznámení s jinými kulturami a získání informací o nich; multikulturní výchovou pak výchova směřující ke změně postojů od tradičního etnocentrismu k tolerantnímu vnímání kulturních odlišností. V podmínkách České republiky jde zejména o poznání a přijetí multietnického dědictví českých zemí, seznámení s dnešními etnickými menšinami a přípravu na kulturní rozmanitost, která bude provázet vstup do Evropské unie.

6.2.2. Multikulturní vzdělávání a výchova jsou významnou součástí projektu Phare 1999 *Zlepšování vztahu mezi českou a romskou komunitou*, realizovaného o.p.s. Člověk v tísni (podle zadání a pod dohledem Meziresortní komise) od ledna 2001. Na tento projekt naváže v roce 2002 obdobný program Phare 2000, jehož zadavatelem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Cílem je ***vytvoření nových multikulturních výukových programů pro všechny typy škol, od základních po vysoké***. V souvislosti se změnou výukových programů se multikulturní vzdělávání a výchova musí stát také pravidelnou součástí profesní přípravy učitelů, včetně učitelů mateřských škol.

²⁴ Tyto aspekty jsou předmětem výzkumu realizovaného pod dohledem Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity (dříve Meziresortní komise) s podporou Evropské unie. Jde o jednu ze složek komplexního programu Phare 1999 (viz 6.2.2.).

²⁵ Viz též Socioklub: Zpráva o výsledcích výzkumu k problematice holobytů ve vztahu k romské minoritě, 2001 (příloha č. 2. části IV. předloženého materiálu); Baršová, A.: Problémy bydlení etnických menšin a trendy k rezidenční segregaci v České republice (2001).

6.3. Působení na veřejnost prostřednictvím sdělovacích prostředků

Při úsilí o podporu tolerance, odstraňování předsudků a vytváření multikulturního prostředí je vhodné využívat i působení na širší veřejnost. V období od prosince 1999 do června 2000 se uskutečnila první státem sponzorovaná plošná kampaň proti rasismu (Projekt tolerance), který vzbudila značný ohlas. V roce 2001 se nepodařilo následnou kampaň uskutečnit; realizovala se však protirasistická kampaň jako součást projektu Phare 1999 (viz 6.2.2.), kampaň Ligy etnických menšin a dalších nestátních subjektů. Vývoj, do něhož se v rostoucí míře zapojují odborníci na reklamu ze soukromého sektoru, směřuje k **vytváření diferencovaných komunikačních strategií adresovaných jednotlivým věkovým a sociálním skupinám respondentů**. Využití prostředků vyhrazených ve státním rozpočtu na rok 2002 bude odrážet zkušenosti z již uskutečňovaných kampaní.

7. Zajištění bezpečnosti Romů

7.1. Romové, kteří žádají o azyl v zahraničí, velmi často uvádějí jako důvod své žádosti ohrožení ze strany rasisticky motivovaných útočníků a nedostatečnou ochranu ze strany státu. Trvalou prioritou proto musí být i úsilí o zajištění bezpečnosti Romů. Zásadní význam má nadále úsilí o omezení bagatelizace rasisticky motivovaných trestných činů a zlepšení jejich rozeznávání. I když lze konstatovat dílčí zlepšení, existuje řada svědectví o tom, že bagatelizace těchto trestných činů je dosud častá, podobně jako stereotypní vnímání Romů coby potenciálních pachatelů trestných činů, nikoli jako obětí. Podceňování informací poskytovaných Romy jako svědky či oznamovatelů trestných činů pramení z toho, že mnozí policisté – podobně jako nemalá část širší veřejnosti – vnímají Romy jako kriminální subkulturu, jejíž příslušníci jsou *a priori* nevěrohodní. Překonání těchto stereotypů a profesionálních deformací jistě nebude snadné; nelze však na ně rezignovat.

7.2. Klíčovou součástí úsilí o omezení bagatelizace trestných činů je školení příslušných pracovníků, zejména policistů. Osoby připravující se na práci policisty dnes již školeny jsou, ale možnosti proškolení již sloužících policistů jsou omezeny tím, že na taková školení nebyly nikdy přiděleny dodatečné prostředky ze státního rozpočtu. Pokračování v takto orientovaných školeních a metodických zaměstnáních musí proto být spojeno s přidělením **dostatečných finančních prostředků** na jeho realizaci. Je nutno rovněž usilovat o další zvyšování otevřenosti výchovy policistů zapojením nepolicejních odborníků, zástupců akademické obce i občanské společnosti do jejich vzdělávání. Tento bod se týká nejen výchovy proti rasismu a k toleranci, ale i lidských práv obecně.

7.3. Další možnost, jak stimulovat účinnější postupy proti těmto trestným činům, představuje využití zkušebního projektu resocializace pachatelů méně závažných rasisticky motivovaných trestných činů, vypracovaného zmocněncem vlády pro lidská práva v součinnosti s ministry spravedlnosti a práce a sociálních věcí v roce 1999. Ani v trestním řízení s pachateli rasisticky motivovaných trestných činů totiž není vhodné počítat pouze s represí, ale je namístě usilovat i o **sekundární a terciární prevenci**. V souvislosti s vytvořením Probační a mediační služby se naskýtá reálná možnost začít tento program v praxi realizovat.

7.4. Občanská sdružení hlásající rasovou nenávist lze podle ustanovení § 12 zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, rozpustit. Tento postup byl v roce 2000 uplatněn proti neonacistickému seskupení Národní aliance. Ministerstvo vnitra rovněž v roce 2001 odmítlo registraci politické straně založené neonacistickými aktivisty.

Postup Ministerstva vnitra lze nyní považovat za dostatečně důsledný. Rovněž postup Policie ČR proti kolektivním vystoupením neonacistů se znatelně zlepšil a roste i kvalita pravidelné *Zprávy o problematice extremismu na území České republiky*. Z iniciativy ministra vnitra byla navíc v roce 2000 vytvořena Meziresortní komise pro boj proti extremismu. V této oblasti, která byla v minulosti předmětem kritiky, se proto nenavrhují žádné další kroky.

8. Závěry

8.1. Tato Koncepce pro roky 2001 až 2020 je otevřena k celospolečenské diskusi. Musí být průběžně aktualizována především podle zkušeností s uskutečňováním jednotlivých programů a postupem územněsprávní reformy. Předseda Rady vlády ČR bude vládě nadále navrhopvat aktualizaci Koncepce. Vláda pak o aktualizaci rozhodne.

8.2. Z aktualizace Koncepce k 31. prosinci 2001 vyplývá potřeba pokračování a dalšího rozvoje již existujících a úspěšných programů, především programu Podpora romských žáků středních škol a programu Terénní sociální práce ve vyloučených romských komunitách. Pokračovat nepochybně bude i zahájený proces tvorby multikulturních výukových programů pro všechny typy škol. Prioritou je také zařazení romských poradců a asistentů, kteří dosud působí na okresních úřadech, do nových funkcí na místech pověřených státní správou v souvislosti s územněsprávní reformou, jakož i vytvoření a obsazení funkcí koordinátorů romských poradců při krajích. Trvalou potřebou zůstává systematictější a plošnější vytváření přípravných ročníků a funkcí vychovatelů-asistentů učitele na školách s romskými žáky. Nesporný význam má i další podpora rozvíjejícího se výzkumu romské problematiky.

8.3. Mezi připravovanými opatřeními má klíčový význam vytvoření nové antidiskriminační legislativy v souladu s doporučeními CERD a zejména se směrnicí Evropské unie 2000/43/ES, jejíž požadavky musejí být splněny do roku 2003. Tato směrnice klade nároky i na institucionální zajištění.

8.4. Další programy jsou již koncepčně ujasněny a čekají na uvedení do života. Program podporovaného bydlení Ministerstva pro místní rozvoj byl vytvořen a podmínkou jeho pilotního provedení v nejbližším období je pouze zajištění potřebných prostředků. Připraven k realizaci je též dílčí program resocializace pachatelů méně závažných rasisticky motivovaných trestných činů. Vyřešení problému financování ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy je zjevně jedinou cestou ke vzniku a rozvoji samostatné katedry romistiky na Filozofické katedře Univerzity Karlovy. K trvalému řešení spěje i situace Muzea romské kultury v Brně.

8.5. Poslední skupinu priorit romské integrace tvoří oblasti, jež se musejí stát předmětem aktivnější státní politiky, ale postupy dosud nebyly koncepčně ujasněny nebo konkrétně zpracovány. Jde mj. o rozvoj adresných programů k překonání nezaměstnanosti příslušníků romské komunity, vytvoření motivačního systému pro obce ke vstřícnému řešení bytových problémů Romů nebo o vznik programu včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, jenž by směřoval ke zvýšení docházky romských dětí do mateřských škol. Jejich koncepční ujasnění a konkrétní zpracování je proto bezprostředním cílem příští aktualizace této Koncepce.

Vypořádání připomínek

Připomínkové místo	Připomínka	Vypořádání
MMR	Ad II. Ze zde zmíněného úkolu pro zmocněnce pro lidská práva a předsedu Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity předložit vládě do 31. prosince 2001, <i>přehled státem poskytovaných finančních prostředků na realizaci Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti</i> není jasné, zda se jedná o přehled finančních prostředků z položky Podpora projektů Integrace romské komunity Kapitoly Všeobecná pokladní správa nebo jde o finanční prostředky jež poskytly jednotlivé resorty z vlastních kapitol. S tímto problémem souvisí následující připomínka vztahující se k části III. Příloha č. 2.	Akceptováno, text na příslušných místech pro zlepšení srozumitelnosti upřesněn
MMR	Ad III. Příloha č. 2 Zde jednotlivé resorty uvádějí projekty, které byly financovány formou dotace ze státního rozpočtu, přičemž ani zde není jasné, zda se jedná o prostředky z kapitoly jednotlivých resortů, či z položky Podpora projektů Integrace romské komunity Kapitoly Všeobecná pokladní správa. Ministerstvo pro místní rozvoj v tomto přehledu uvádí pouze dotace, které vyčlenilo ze své vlastní kapitoly na romské projekty. Pokud však tato informace podává přehled o veškerých dotacích, měl by zde být uveden také provedený <i>Výzkum k problematice holobyťů ve vztahu k romské minoritě</i>, který MMR zadalo Socioklubu (sdružení pro podporu rozvoje teorie a praxe sociální politiky) v roce 2001 a na nějž byla poskytnuta dotace ve výši 500 000,- Kč z položky Podpora projektů Integrace romské komunity Kapitoly Všeobecná pokladní správa.	Akceptováno, text upraven a doplněn
MMR	Ad III. bod 10.4.5. úkol e) V průběhu roku 2001 provedlo Ministerstvo pro místní rozvoj: - <i>Vyhodnocení celookresních šetření bydlení sociálně slabých Romů</i> – šetření bylo provedeno ve spolupráci s Meziresortní komisí pro záležitosti romské komunity a s okresními romskými poradci. - V závěru roku 2001 byl zadán Ministerstvem pro místní rozvoj <i>Výzkum k problematice</i>	Akceptováno, informace doplněny

	<i>holobyťů ve vztahu k romské komunitě</i> , který byl financován z položky Podpora projektů Integrace romské komunity kapitoly Všeobecná pokladní správa. Provedl jej Socioklub a zpráva o výsledcích tohoto výzkumu je přiložena v předkládaném materiálu. Na základě této zprávy bude mj. připravena publikace určená pro zainteresovanou veřejnost, obsahující jak ucelenou informaci o procesech územní segregace v oblasti bydlení ze širších souvislostí, tak návody a doporučení pro praktické využití, pro vzdělávání sociálních pracovníků, funkcionářů nestátních subjektů, zastupitelů místních samospráv a další. Zpráva o výzkumu (viz část IV. příloha č.2,.) také formuluje určitá východiska pro koncepci nápravných a ochranných opatření a nabízí k diskusi některé možnosti řešení.	
MMR	Ad III. Příloha č. 1. str. 2, poznámka č.5 uvedená v tabulce, celý název zkratky SFRB zní Státní fond rozvoje bydlení	Akceptováno, text upraven.
Ministr vlády	Ad. I. Návrh usnesení. V bodu III. 1. je všem členům vlády uloženo přijmout vhodná opatření uvedená v části „V.“ materiálu, předkladatel má patrně na mysli část „IV.“ (Koncepce romské integrace).	Akceptováno, chyba opravena.
Ministr vlády	Ad. III. bod 2.2.2. Komentář k bodu 2 b) usnesení vlády obsahuje pouhý příslib, že MPSV doplní informaci, jinak jen konstatování, že nelze vyhodnotit. To pokládáme za nedostačující.	I předkladatel to považuje za nedostačující, ale nemá jinou možnost, než tento stav realisticky popsat.
Ministr vlády	Ad. III. Příloha 1. Zpráva o plnění úkolů je obsáhlá, patrně nebylo do původních resortních podkladů příliš zasahováno, což je pro neinformované bezesporu užitečné, vládě by však měl být předložen stručný výtah z původního textu. Na poslední straně je v oddílu (15) naopak velmi stručný (a ne zcela dostatečný) závěr, že o problematických úkolech bude s jednotlivými resorty jednáno.	Neakceptováno. Předkladatel připomínku považuje za racionální, nicméně v předchozích letech, kdy na základě zpráv resortů podal pouze stručný výtah, se resorty vesměs ohrazovaly a trvaly na přesném citování svých zpráv. Stručnost v oddílu 15 odráží současný stav.
Ministr vlády	Ad. IV. Příloha 2. Tato příloha by měla být východiskem pro jasně formulované konkrétní úkoly jednotlivým složkám státní správy. Tak tomu bohužel není. Příkladem může být oddíl 4.7. (Vyrovnávací postupy v bydlení): přestože je k dokumentu přiložena zpráva o výsledcích výzkumu k problematice holobyťů ve vztahu k romské minoritě (Socioklub), která přináší cenné výsledky komplexního šetření a jejich analytického zpracování, do samotného textu části IV se promítá pouze obecně, vhodnější by bylo formulovat úkol v do srozumitelné a kontrolovatelné podoby.	Akceptováno částečně. Předkladatel si je vědom oprávněnosti připomínky a bude usilovat při dvoustranných jednáních s MMR a MPSV o formulaci konkrétních srozumitelných a kontrolovatelných úkolů. Zkušenost ukazuje, že úkoly, které předkladatel ve vládě prosadí bez účasti zainteresovaných resortů, buď nejsou plněny vůbec, nebo jen formálně. Řadu

	formulovat úkoly do srozumitelné a kontrolovatelné podoby.	konkrétních úkolů uložila vláda usnesením 1145 ze 7. listopadu 2001, které mělo být původně součástí tohoto materiálu, ale vzhledem k naléhavé situaci v souvislosti s kontrolami v Ruzyni bylo přijato v předstihu.																				
MPO	Ad III. bod 5.1.2. Na straně 31 shora uvedené informace navrhuje změnit hodnocení namísto částečně plněno na průběžně plněno. Důvodem tohoto požadavku je skutečnost, že v roce 1997, kdy byl usnesením vlády č. 686 z 29. října 1997 stanoven úkol „Rozšířit podporu projektů zaměřených na zaměstnávání obtížně zaměstnatelných osob v rámci Podpory malého a středního podnikání z dosavadní formy omezené na doplňkový program SPECIÁL“, mohli podnikatelé tento program využít pouze ke čtyřem programům podpory malého a středního podnikání a získat dotaci na vytvoření pracovního místa pro občany z problémových skupin obyvatelstva ve výši 1 000 Kč za měsíc po dobu 4 let. V průběhu dalších let byly na návrh Ministerstva průmyslu a obchodu schváleny nové programy, které umožňují malým a středním podnikatelům získat dotaci při vytvoření pracovního místa pro občany z problémových skupin obyvatelstva. Programy podpory malého a středního podnikání, schválené vládou na období let 2001 až 2004 usnesením č. 1257/2000, rozšiřují možnost využití dotací na nové pracovní místo pro občany z problémových skupin obyvatelstva z programu SPECIÁL na osm programů a částka dotace byla zvýšena na 4 000 Kč za měsíc po dobu 4 let. Proto je třeba považovat uvedený úkol za průběžně plněný.	Akceptováno.																				
MK	Ad III. bod 4.1.1. Opravit částku, která byla poskytnuta v rámci konkurzu ze 1 770 000,- Kč na 2 270 000,- Kč. Dále vynechat následující text v závorce - Vláda schválila Kč 500 000,- pro Muzeum romské kultury v Brně. Tato částka je zahrnuta do opravného čísla - Kč 2 270 000,-. Následně opravit čísla v tabulce na str. 27 <table><tr><td>rok</td><td>2001</td><td></td><td></td></tr><tr><td>nár. menšiny celkem</td><td>místo</td><td>7 597</td><td>8 200</td></tr><tr><td>romská menšina</td><td>místo</td><td>1 770</td><td>2 270</td></tr><tr><td>(dotace z Mrk)</td><td>místo</td><td>1 248</td><td>3 808</td></tr><tr><td>%</td><td>místo</td><td>22 %</td><td>28 %</td></tr></table>	rok	2001			nár. menšiny celkem	místo	7 597	8 200	romská menšina	místo	1 770	2 270	(dotace z Mrk)	místo	1 248	3 808	%	místo	22 %	28 %	Akceptováno, hodnoty opraveny dle zpřesnění.
rok	2001																					
nár. menšiny celkem	místo	7 597	8 200																			
romská menšina	místo	1 770	2 270																			
(dotace z Mrk)	místo	1 248	3 808																			
%	místo	22 %	28 %																			

MK	Ad III. bod 4.1.2. V posledním řádku změnit výši dotace z 1 100 000,- Kč na 1 600 000,- Kč.	Akceptováno, opraveno.
MK	Ad III. bod 4.4.1. Vypustit odkaz - Konkrétní plnění tohoto úkolu - viz bod 4.4.1.	Akceptováno.
MK	Ad III. Příloha č. 2. V posledním odstavci nahradit číslo 7,7 mil. Kč. číslem 8,2 mil. Kč. Opravit také výši procenta, místo 29 napsat 28 %. Přehled projektů nahradíte novým - viz níže. Je třeba opatřit názvem: Přehled oceněných romských a proromských projektů z konkurzu na podporu integrace romské komunity.	Akceptováno.
MK	Ad III. Příloha č. 2. Odstavec pod tabulkou o Muzeu romské kultury je třeba vynechat.	Akceptováno.
MK	Ad III. Příloha č. 2. Dotace z konkurzu Meziřesortní komise ..., Nelze uvést pouze rozdíly. Je nutno uvést celý seznam, který vypracovala kancelář Meziřesortní komise. Vzhledem k tomu, že bude vládě předkládáno vyhodnocení Programu integrace romské komunity, doporučujeme uvést pouze první odstavec a doplnit číselným údajem - Celková výše poskytnuté dotace činí 3 808 000,- Kč. Tedy seznam projektů a následné změny vůbec neuvádět.	Akceptováno částečně, seznam projektů ponechán pro informaci.
MK	Ad III. Příloha č. 2. Poslední odstavec z kapitoly MK na str. 7 vynechat. (Údaj o dotaci Muzeu romské kultury je v seznamu projektů - a je již jiný). Informace o dalších grantových programech je v bodě 2; údaje nejsou vyčerpávající, dotace nelze mechanicky sečíst.	Akceptováno.
MK	Ad IV. bod 2. 4. 2. Text ukončit za slovy: na projekty národnostních menšin. Další text vynechat.	Akceptováno.
MK	Ad IV. 16 - bod 5.5. Text chápeme jako doporučení předkladatele, které zatím nebylo projednáno se zainteresovanými subjekty.	Jde skutečně o koncepční záměr.
MK	Ad IV. Příloha č. 1. Program socio-integrační (lokální projekty) - 6 530 tis. Kč. Je uvedeno, že MK administrovalo 65 projektů, ale z přiloženého seznamu vyplývá, že projektů místního charakteru bylo 78.	Akceptováno, údaj opraven.

MZV	Ad III. Příloha č. 2. Je zde uvedena částka 10.000 USD, kterou MZV poskytlo na podporu Kontaktního místa pro záležitosti Romů a Sintů (OBSE). MZV navrhuje tento údaj vypustit vzhledem k tomu, že zmíněný příspěvek nevyplývá z Koncepce romské integrace, nemá s její realizací souvislost a ani jinak bezprostředně nepřispívá ke zlepšení situace romské komunity v rámci ČR (jíž je dokument věnován).	Akceptováno.
MZV	Ad IV. odstavec 3.1. Vypustit část věty ...”neznamená, že by se lidé objektivně dělili na různé biologické “rasy”, ale”.... a zároveň doplnit větu tak, aby po úpravě zněla: “Pojem “rasový” přitom v souladu s Úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace označuje jakoukoli diskriminaci na základě rasy, barvy pleti, rodového nebo národnostního nebo etnického původu.”	Akceptováno.
MZV	Dílčí připomínka: Zmocněnec vlády pro lidská práva přislíbil vzít při zpracování předloženého materiálu v úvahu návrh na zhodnocení realizovatelnosti krátkovlnného rozhlasového vysílání v romštině, který MZV vzneslo při nedávném projednávání návrhu opatření k zintenzivnění implementace Koncepce romské integrace. Návrh MZV vychází ze skutečnosti, že informovanost příslušníků romských komunit jak o iniciativách státní správy a mezinárodních orgánů a organizací, které se jich týkají, tak o aktivitách romských představitelů a organizací, je stále obecně nedostatečná v rámci ČR i na evropské úrovni. Zároveň si je MZV velice dobře vědomo již existujícího rozhlasového vysílání pro romskou komunitu v rámci veřejnoprávního vysílání, stejně jako existence romských periodik. Neexistuje však žádný široce přístupný informační zdroj pro Romy, který by měl středoevropský či evropský dosah. Na evropské úrovni (v rámci EU, Rady Evropy, OBSE, i z iniciativ jednotlivých států) se nyní navíc zintenzivňuje diskuse o podobě řešení romské problematiky v evropském prostoru a existuje mnoho iniciativ a rozhodnutí, které se přímo týkají romské komunity. Efektivní možností zlepšení informovanosti Romů a výměny informací mezi nimi přinejmenším v prostoru střední Evropy by mohlo být zahájení krátkovlnného rozhlasového vysílání zaměřeného na romskou komunitu, které by probíhalo v romštině, a to denně po omezenou dobu. MZV si je dobře vědomo řady překážek pro konkrétní podporu takového projektu ze strany státní správy, a považuje za velice pravděpodobné, že právě složitost řešení takového zadání je jedním z rozhodujících důvodů k tomu, že dosud nikdo ze strany romských komunit podobnou žádost nevznesl. Ačkoli MZV chápe a přijímá důvody,	Námět nezapadl, bude dále diskutován. V současné době sdružení Dženo připravuje internetové rádio, projekt by bylo možné tímto směrem rozšířit. V Koncepci nebylo možno prozatím konkretizovat, což ostatně MZV přijímá.

	proč tato záležitost nebyla začleněna do předloženého materiálu, nadále zastává názor, že tento návrh by zasloužil podrobnější rozbor z hlediska možností řešení ze strany státní správy. MZV proto navrhuje, aby zmocněnec vlády pro lidská práva zhodnotil reálnost či nereálnost uskutečnění tohoto návrhu.	
MPSV	Ad III. bod 2.1.2. Doplnit za třetí odstavec: Každoročně SSZ oslovuje úřady práce s nabídkou rekvalifikačního kursu pro pracovní funkce romský asistent a romský poradce. Jejich naplňování v současné době je velmi obtížné, protože probíhá proces reformy státní správy, během které budou postupně rušeny okresní úřady (zatím hlavní odběratelé účastníků těchto kursů) a na straně druhé se postupně formulují nové samosprávné orgány, které řešení této problematiky zatím nepovažují za jednu z priorit své budoucí činnosti.	Akceptováno, doplněno dle návrhu.
MPSV	Ad III. bod 2.1.3. Doplnit za první odstavec: Tyto programy se už úspěšně podařilo realizovat v řadě okresů nebo při velkých stavebních zakázkách. Výsledky této politiky budou zpracovány ve zprávě Komise MPSV k realizaci opatření na podporu zaměstnanosti obtížně umístitelných skupin na trhu práce. V posledním roce se podařilo zabezpečit při některých typech veřejných prací, jejichž charakter odpovídal kvalifikační úrovni obtížně umístitelných uchazečů o zaměstnání, aby v podmínkách zadání veřejných zakázek byly zvýhodněni zájemci o veřejné zakázky, které zaměstnávají obtížně umístitelné uchazeče o zaměstnání. V současné době probíhají jednání s různými fondy o stanovení a upřesnění podmínek při zadávání veřejných zakázek pro zvýšení zaměstnanosti pro tuto speciální skupinu. Vedle snahy o zvýšení motivace u zaměstnavatelů pro zvýšení zaměstnanosti skupin obtížně umístitelných, které jsou jako pracovní síla často nestabilní (např. vysoká nemocnost, neodpovídající pracovní návyky a pod.), jsou v připravovaném Národním plánu zaměstnanosti, zejména v opatřeních Směrnice č. 7, přílohy I., připraveny postupy, které povedou ke zvýšení zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných a obtížně umístitelných, a Směrnice č. 1 a 2, které jsou preventivního charakteru.	Akceptováno, doplněno dle návrhu.

MPSV	Ad III. bod 2.2.2. Novela zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, provedená zákonem č. 167/1999 Sb. včlenila do § 1 odstavec 1, 2 a další, které pod sankcí mají zabránit diskriminaci při přístupu k zaměstnání a při zprostředkování zaměstnání. V případě prokázané diskriminace lze postihnout zaměstnavatele, popřípadě i jinou osobu diskriminující při činnostech podle tohoto zákona až do výše 250.000,- Kč, opakovaně až do výše 1.000.000,- Kč.	Akceptováno, text doplněn.
MPSV	Ad III. bod 2.3.2. Upravit stávající text : V rámci připravovaného rozšíření Výzkumného záměru VÚPSV na léta 1999 – 2003 bude VÚPSV realizovat výzkumný projekt: Analýza příčin a mechanismu vzniku soustředění romských obyvatel (ghet) ve městech, problémů s tím souvisejících a návrhy na opatření Evaluace projektů zaměřených na snižování rizika sociálního vyloučení romské populace – Sociální faktory ovlivňující sociální integraci romské populace V rámci účelové podpory výzkumu a vývoje byl ministerstvem podpořen výzkum Socioklubu „Komplexní analýza sociálně ekonomické situace romské populace v ČR s návrhy na opatření“. V rámci tohoto projektu budou v roce 2002 uskutečněny následující studie: Analýza faktorů ovlivňující společenskou integraci a sociální vzestup romských obyvatel s návrhy na opatření v oblasti sociální politiky Analýza a prognóza demografického vývoje romských obyvatel v ČR do roku 2020 Komplexní analýza sociálně ekonomické situace romské populace v ČR s návrhy na opatření (1. etapa)	Akceptováno, text upraven.
MPSV	Ad III. bod 2.5.1. Doplnit: MPSV zpracovalo plán výše uvedeného pilotního projektu dle stanoveného harmonogramu. Jsou stanoveny cíle projektu, pracovní skupiny, časový harmonogram prací v roce 2002, včetně stanovení okruhů problémových situací a návrh pro evaluaci kvality vzdělávání terénních pracovníků. Příprava projektu je dokončena, lze zahájit realizaci.	Akceptováno, text doplněn.

MPSV	Ad III. bod 2.5.2. Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře byl od 1. října 2001 novelizován a doba umístění dětí do předškolních zařízení - aniž by to znamenalo ztrátu nároku na rodičovský příspěvek - byla obecně prodloužena ze 3 na 5 dnů v měsíci. Tím se částečně reaguje na požadavek tohoto úkolu a vytváří se vyšší tolerance v tomto směru. Obecné opuštění této podmínky by však bylo v zásadním rozporu se smyslem a cílem této dávky, kterým je zabezpečení celodenní osobní péče o děti. Samostatným problémem by byla i definice oprávněných osob, tj. vymezení dětí ze znevýhodněného socio-kulturního prostředí.	Neakceptováno, jde sice o dílčí zlepšení, ale zadání předkladatele směřovalo jinak. Provedené opatření vůbec neřeší problém, tj. že používaný systém je pro sociálně slabé rodiny demotivující z hlediska posílání dětí do MŠ, což má negativní dopad na úspěšnost těchto dětí ve vzdělávání i v dalším životě. Vzhledem ke smyslu návrhu předkladatele neobstojí argumentace, že obecné opuštění této podmínky by bylo v zásadním rozporu se smyslem a cílem této dávky, kterým je zabezpečení celodenní osobní péče o děti. Definovat osoby ze znevýhodněného sociokulturního prostředí rovněž lze.
MPSV	Ad III. bod 2.5.4. Úkol byl splněn a byly nalezeny způsoby, jak vzniklou situaci řešit. MPSV aktuálně vydává komentář, který by měl sjednotit praxi při uplatňování programu podpory romských žáků středních v oblasti dávek sociální potřeby, tak aby cíl programu byl naplněn.	Akceptováno.
MPSV	Ad IV. bod 4.5.1. K tomuto bodu je třeba upřesnit, že se jedná zejména o získání prostřednictvím kvalifikačních a rekvalifikačních kursů nezbytných znalostí a dovedností, které vyrovnávají handicapy příslušníků etnických a národnostních menšin pro získání zaměstnání ve státní správě nebo služebního poměru v ozbrojených a bezpečnostních složkách státu. Do této oblasti patří i rekvalifikační kursy, které zabezpečují služby zaměstnanosti z řad uchazečů o zaměstnání pro romské asistenty a poradce se zaměřením na práci ve státních nebo samosprávných orgánech. V těchto případech se jedná o naplňování celospolečenské potřeby přípravy příslušníků zejména romských komunit pro předem stanovená pracovní zařazení, včetně vyčlenění a určení finančních prostředků z rozpočtu organizací pro vytvoření těchto míst.	Akceptováno, informace zařazeny do textu.

MPSV	Ad IV. bod 4.5.2. Služby zaměstnanosti vycházejí z etnický neutrální definice „osoby obtížně umístitelné na trhu práce“, která vyplynula jako reakce na požadavky určitých částí reprezentace romské populace odmítající jakékoliv označování příslušníků romské komunity, tak samotných romských uchazečů o zaměstnání, které se hlásí k jiné, zejména slovenské a české národnosti, tj. jsou jako Romové statisticky nevidovatelní. Z tohoto důvodu služby zaměstnanosti upřesnily definici zvláště obtížně umístitelných na trhu práce (dlouhodobě nezaměstnaní + nízká nebo žádná kvalifikace + handicapy bránící rovnocennému uplatnění se na trhu práce, mezi které patří i odlišné sociokulturní prostředí), kterým úřady práce věnují zvýšenou pozornost pro zvýšení zaměstnanosti a zaměstnatelnosti a finanční prostředky pro motivaci zaměstnavatelů je zaměstnávat v rámci nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti. Připravené programy pro tuto specifickou skupinu jsou adresné jak pro řadu uchazečů o zaměstnání u příslušníků romské komunity, tak pro neromské uchazeče o zaměstnání, které jsou často v obdobném postavení. Tyto typy vyrovnávacích akcí jsou základem integračních (nikoliv segregačních) aktivit, jak dokazují zejména zkušenosti služeb zaměstnanosti v oblasti práce s mladou generací. Tento přístup je jednou z priorit strategie dospělých imigrantů z různých etnických a národnostních skupin do české společnosti.	Částečně akceptováno, text upraven.
MPSV	Ad IV. bod 4.5.3. V této části se automaticky přenášejí zkušenosti některých vyspělých zemí bez ohledu na historický vývoj. Ne všichni Romové patří do skupiny obtížně umístitelných; nelze se opřít o definici „romství“ pro získání daňového zvýhodnění, které by pravděpodobně získali ti zaměstnavatelé, kteří by zaměstnávali kvalifikované Romy; většina Romů se hlásí k jiné než romské národnosti; kvůli získání zaměstnávání a úlev zaměstnavatelům by se mohli hlásit k této skupině i neromští občané atd. V současné době se MPSV orientuje na zvyšování počtu veřejných zakázek, které zabezpečují přímo nebo v subdodávce romské nebo proromské firmy.	Neakceptováno. Předkladatel zastává odlišný názor a v textu výslovně uvádí, že nebylo dosaženo meziresortní shody. Uvedené možnosti nicméně existují a předkladatel považuje za nutné o nich dále diskutovat, jejich potenciální nevýhody (na které upozorňuje MPSV) porovnávat s potenciálním přínosem. Naopak postup MPSV („zvyšování počtu veřejných zakázek, které zabezpečují romské nebo proromské firmy“) považuje předkladatel za nesystémový a potenciálně spornější než jím navrhovaná systémová opatření.

MPSV	Ad IV. bod 4.5.4. Cesta ke zvyšování zaměstnanosti je postupné zvyšování rozdílu mezi životním minimem a minimální mzdou ve prospěch minimální mzdy. Tento rozdíl se postupně každoročně zvyšuje, ale má i svoje meze. Získávají zejména kvalifikovaní pracovníci, nikoliv většina nekvalifikovaných, kteří se stávají pro podnikatele příliš drahými. Tato problematika se netýká pouze romské zaměstnanosti, ale zaměstnanosti vůbec, zejména nízkopříjmových kategorií.	Akceptováno.
MPSV	Ad IV. bod 4.5.5. Doporučuje se upřesnit „jiné aktéry“.	Akceptováno.
MS	Ad III. bod 9.2.2. MS vede úkol uložený usnesením vlády ze dne 7. 4. 1999 č. 279 v patrnosti, avšak dosud nebyla shledána možnost k jeho realizaci.	Akceptováno.
MZem.	Nemá připomínky.	
MO	Nemá připomínky.	
MŽP	Nemá připomínky.	
Česká národní banka	Nemá připomínky.	

Průběžná zpráva o rozvojovém programu komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně a zlepšení interetnických vztahů ve společnosti

Vláda svým usnesením ze dne 19. dubna 2000 č. 387, k rozvojovému programu komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně a zlepšení interetnických vztahů ve společnosti, schválila jako rozvojový program projekt komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně (dále jen „projekt komunitního bydlení“) a souhlasila s poskytnutím státní podpory k realizaci tohoto projektu ve formě dotace městu Brnu ve výši 32, 5 mil. Kč a s poskytnutím státní záruky k zajištění úvěru od Rozvojové banky Rady Evropy ve výši 32, 5 mil. Kč. Tímto usnesením vláda dále uložila zmocněnci pro lidská práva a předsedovi Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity (dále jen Meziresortní komise) sledovat a vyhodnotit společenské důsledky uskutečnění projektu pro soužití většiny s romskou menšinou a předložit toto vyhodnocení vládě. Tato zpráva podává průběžnou informaci o stavu realizace projektu a dílčí vyhodnocení jeho společenských důsledků. Komplexní vyhodnocení společenských důsledků realizace projektu bude možné teprve s jistým časovým odstupem po ukončení realizace jeho první fáze, tj. provedení vlastní rekonstrukce objektů. Zpráva vychází z podkladů od Městské části Brno-střed, Ministerstva pro místní rozvoj a z poznatků pracovníků kanceláře Meziresortní komise, kteří realizaci projektu průběžně sledovali, včetně návštěv v terénu.

Projekt rozvojového bydlení představuje rekonstrukci dvou nájemních domů obývaných v drtivé většině Romy na ulici Cejl 49 a Bratislavská 41 v Brně. Po rekonstrukci vznikne celkem 110 bytových jednotek zajišťujících sociálně slabým romským rodinám (původním obyvatelům domů) sice skromné, ale důstojné bydlení v rekonstruovaných a modernizovaných bytech. Projekt současně sleduje i další cíle:

- Zapojení romské komunity do aktivní spolupráce při řešení vlastního bydlení a v některých případech i nápravu dosavadního bezprávního stavu (možnost odpracování dluhů na nájemném a následné uzavření řádné nájemní smlouvy).
- Udržení aktivní spolupráce romské komunity při správě objektu formou samosprávy společně s romským střediskem Drom.
- Vytvoření pracovních příležitostí pro tyto občany.

Projekt realizuje městská část Brno-střed. Na jeho realizaci se podílí také romské středisko Drom (rozpočtová organizace města Brna) a občanské sdružení IQ Roma servis. Obě organizace vyvíjejí aktivity ve prospěch obyvatelů domů i celé romské komunity v Brně.

Původně měl být projekt (resp. fáze rekonstrukce) ukončen v roce 2001. Krátce po zahájení stavebních prací v roce 2000, které byly uspišeny havarijním stavem objektů, se však ukázalo, že původně vyčíslené náklady na rekonstrukci nebyly reálné, protože technický stav domů je mnohem horší, než vyplývalo z původně zpracované studie. Původně byly náklady na rekonstrukci vyčísleny na cca 65 000 tis. Kč; po doplnění projektové dokumentace však byly odhadnuty až na cca 142 000 tis. Kč. Ukončení první (rekonstrukční) fáze projektu se v důsledku toho posunulo na polovinu roku 2002.

Městská část Brno-střed proto byla nucena přepracovat i plán financování projektu. Vzhledem k tomu, že způsob financování prostřednictvím půjčky z Rozvojové banky Rady Evropy je zatím stále ještě nevyjasněný a komplikovaný, přičemž se navíc ukázalo, že na zdejších finančních trzích lze získat půjčku za srovnatelných či dokonce výrazně výhodnějších podmínek, uvažuje v současné době investor o tom, že zažádá o půjčku Státní fond rozvoje bydlení. Současný plán financování a skutečného čerpání finančních prostředků je shrnut v tabulce:

Tab. Financování investičních nákladů projektu rozvojového bydlení v mil. Kč v letech 2000 až 2002 a předpoklad k 31.12.2001

Zdroj financování	Bratislavská 41	Cejl 49	Celkem	Čerpáno k 31.12.2001
Dotace ze stát. rozpočtu – MMR ČR¹	12.50	20.00	32.50	32.50
Dotace z rozpočtu města Brna – FBV²	11.80	10.20	22.00	22.00
Půjčka z rozpočtu města Brna – FRB³	4.72	7.31	12.03	12.03
Úvěr od / RBRE⁴ / SFRB⁵	12.50	20.00	32.50	0.00
Rozpočet městské části Brno-střed	42.85	7.76	50.34	31.84
Celkem	84.37	65.27	149.64	98.37

Předpoklad finančních potřeb v roce 2002 je celkem 51 mil. Kč.

Současný stav realizace rekonstrukční fáze je následující: lokalita Cejl 49 je celá v rekonstrukci, všichni nájemníci byli vystěhováni a jsou ubytováni v náhradním ubytování. V důsledku havarijního stavu totiž nebylo možno dodržet jeden z původních předpokladů projektu, uskutečnění stavebních prací bez vystěhování obyvatel domu. Rekonstrukce domu Bratislavská 41 probíhá v souladu s původním plánem po fázích, tj. bez celkového vystěhování nájemníků. V první fázi bylo rekonstruováno 20 bytových jednotek, které již jsou obývány.

Přestože projekt rozvojového bydlení není ukončen (jak uvedeno výše, je ukončení projektu plánováno na polovinu roku 2002), lze konstatovat, že uskutečňování projektu vcelku potvrzuje předpokládané dopady. Obyvatelé, kteří se rozhodli podílet se za stanovených podmínek na projektu, si již odpracovali dluhy na nájemném; byly vypracovány splátkové kalendáře na dlužné částky za vodné a stočné, elektřinu a další úhrady spojené s užíváním bytu. Tím byl vytvořen základní předpoklad pro zastavení procesu sociálního vyloučení, jehož spouštěcím mechanismem je často právě zadlužení sociálně slabých romských rodin. Předpokládá se další účast těchto obyvatel na realizaci projektu. Od 2. čtvrtletí roku 2002 se počítá s podílem na renovaci nových bytů a po dokončení rekonstrukční fáze s vytvořením

¹ První část dotace ve výši 12,5 mil. Kč byla vyplacena v roce 2000, druhá ve výši 20 mil. Kč v první polovině října 2001.

² Fond bytové výstavby města Brna.

³ Fond rozvoje bydlení města Brna.

⁴ Rozvojová banka Rady Evropy.

⁵ Státní fond rozvoje bydlení.

samosprávy. Současně jsou realizovány i navazující dílčí projekty zaměstnanosti (při správě domů, v souvislosti s činností romských organizací DROM a IQ Roma Servis a částečně i v souvislosti se subdodavatelským podílem při výstavbě).

Uskutečňování projektu je hodnoceno převážně kladně jak participujícími romskými obyvateli, tak i širší romskou komunitou. Koncept projektu komunitního bydlení byl začleněn i do cílů programů a projektů v oblasti bytové politiky města Brna jako jedna z forem řešení bydlení příslušníků menšin v koncepčním materiálu "Vize soužití mezi majoritou a minoritami v městě Brně", který projednala rada města Brna na svém jednání dne 14. 9. 2000. Tento zásadní koncepční materiál navazuje na Strategický plán řešení interetnických vztahů mezi majoritní společností a romskou minoritou v městě Brně z roku 1999.

Někteří odborníci upozorňují, že komunitní bydlení je *de facto* soustředěným a odděleným bydlením (romské) komunity a že výstavba tohoto typu bydlení se může jevit jako nástroj prostorové etnické segregace. I když bude nutné u každého nového komunitního projektu pečlivě zvážit tento aspekt, zůstává skutečností, že v případě brněnského projektu vznikla prostorově segregovaná enkláva Romů již před zahájením projektu. Převažuje proto integrační rozměr, který spočívá v zastavení procesu sociálního vyloučení a v zapojení této komunity do širšího života majoritní společnosti. Opomenout nelze ani to, že projekt je pozitivně přijímán na mezinárodní úrovni.

Další informace o realizaci projektu a jeho vyhodnocení budou zahrnuty do další pravidelné zprávy o plnění usnesení vlády, která se týká integrace romských komunit do společnosti. V této zprávě bude obsažena i informace o poznatcích expertů Evropské unie, kteří v Programu Phare 2000 "Podpora rasové a etnické rovnosti" zpracovávají problematiku bydlení a seznámili se s projektem za svého pobytu v České republice.

Přehled státem poskytovaných finančních prostředků na realizaci Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti

1. Ministerstvo školství, tělovýchovy a mládeže

Přehled finančních prostředků poskytnutých v roce 2001:

a) Nad běžné normativní objemy prostředků:

- Přípravné třídy pro děti ze znevýhodněného prostředí
110 přípravných tříd s 1 364 dětmi 28 644 tis. Kč
- Platy 230 vychovatelů asistentů - učitelů 20 mil. Kč
- Celkem 48 644 tis. Kč**

b) Podpora romských občanských sdružení - odbor 51

- Romská občanská sdružení 1 557 tis. Kč
- Proromská občanská sdružení 800 tis. Kč
- Celkem 2 357 tis. Kč**

c) Program podpory národnostních menšin ve vzdělávání

MŠMT vyčlenilo ve svém rozpočtu částku 15 mil. Kč. Tyto finanční prostředky umožnily realizovat celou řadu akcí a projektů pro vzdělávání romských žáků, knihy o romské historii a kultuře viz přehled knih.

semináře k romské problematice	980 tis. Kč
podpora tvorby info. materiálů pro učitele	2520 tis. Kč
publikace o romské kultuře a historii	2040 tis. Kč
kurzy pedagogického minima	600 tis. Kč
výchovný projekt Rovnost v rozdílnosti	380 tis. Kč
Besedy u kulatého stolu o Romech	300 tis. Kč
Celkem	6 820 tis. Kč

V roce 2001 přesáhly finanční náklady na odkup a distribuci knih částku 4 500 mil. Kč

Publikace byly školám distribuovány variantně dle potřeby konkrétního regionu a dle typu školy. Do regionů s výskytem rasismu, pro pedagogická centra, učitelům v seminářích pro učitele a romské pedagogické asistenty, do vybraných mateřských, zvláštních škol, základních škol a školských zařízení, kde pracují vychovatelé – asistenti učitelů.

Seznam publikací

Davidová, E.: *Romové ve fotografii Evy Davidové*

Davidová, E., Hübschmannova, M., Stojka, P.: *Důral avil'em, olašská písňová poezie*

Davidová, E., Hübschmannova, M.: *Čhajori Romani, romská písňová poezie*
Davidová, E., Hübschmannova, M.: *CD Čhajori Romani, romská písňová poezie*
Hackl, E.: *Loučení se Sidonii*
Lacková, E.: Balvín, J.: *O holocaustu Romů, Povídky E. Lackové*
Mann, A.: *Romský dějepis*
Šebková, H., Hübschmannova, M.: *Romsko-český, česko-romský slovník*, druhé vydání
Šebková, H.: Žlnayová, E.: *Učebnice slovenské romštiny*, druhé vydání
Šebková, H., Hübschmannova, M.: *Klíč k učebnici slovenské romštiny*, druhé vydání
Šotolová, E.: *Vzdělávání Romů*, druhé rozšiřující vydání
CD: *Tvorba romských hudebníků a Obrazy Pavla Kroky*
Videokazeta: *Taky jsem se tady narodil*, studio Velehrad Olomouc
Videokazeta: *Vychovatel – asistent učitele* (pracovní název)
2 Sborníky ze seminářů pro učitele a asistenty organizované MŠMT v roce 2000 a 2001

d) Dotace poskytnuté MŠMT z konkurzu Meziřesortní komise pro záležitosti romské komunity (čerpané z položky Podpora projektů romské integrace kapitoly VPS státního rozpočtu na r.2001)

K dnešnímu dni bylo čerpáno z této položky 6 342 tis. Kč.

- Nevýúčtování dotace Čj.: 31 696/00-22 OS Sdružení dětí a Romů ČR, Zlín – projekt Romové na Internetu I.
Na základě opakované urgency bylo vyúčtování předloženo osobně Janem Rácem dne 26.10. 2001 paní Zdeně Mackové – odbor 20, která provedla kontrolu vyúčtování. Závazky s vyúčtováním dotace nebyly splněny, jelikož po důsledné kontrole bylo zjištěno, že čísla faktur jsou totožná s čísly faktur, které předkládal předseda sdružení Jan Rác na Open Society Fund Praha v roce 2000, a to na stejné účely.
Z uvedeného důvodu bylo rozhodnutí o poskytnutí dotace o.s. Sdružení dětí a Romů ČR, Zlín na realizaci projektu Romové na Internetu II. **zrušeno.**

30 000,- Kč
- Čj: 17 704/24-01/22 o.s. R - Mosty realizace projektu Lancosis
Občanské sdružení se rozhodlo a písemně sdělilo, že nebude čerpat poskytnutou dotaci z důvodu nedostačujících finančních prostředků na realizaci celého projektu.

20 000,- Kč
- Čj.: 18 286/119-01/22 o.s. Romských žen Berouna, projekt Letní dětský tábor.

40 000,- Kč
- Čj.: 20235/235-01/22 o.s. Sdružení Dubí, projekt Umělecké aktivity

10 000,- Kč
- Čj.: 20236/236-01/22 o.s. Sdružení Dubí, projekt Smysluplné využití volného času

46 000,- Kč

Na základě písemného sdělení Okresního úřadu Teplice o finanční zpronevěře předsedkyně sdružení Jolany Bužové projektu poskytnutého z OSF.

Na ministerstvo školství se obrátila s žádostí ředitelka ZvŠ Vsetín o ujasnění, zda je projekt Využití školních aktivit k pozitivní stimulaci školní docházky. Projekt byl podán na MPSV.

Finanční prostředky ve výši 146 000,- Kč

MŠMT rozhodlo zvýšit finanční dotaci Č.j.: 20 243/248-01/22 o.s. Dítě a kůň, sdružení pro hipoterapii na realizaci projektu Pony klub pro romské děti z finanční částky 20 000,- Kč na 38 000,- Kč (výše požadované dotace).

Zůstatek: 128 000,- Kč

e) Podpora romských žáků SŠ

Finanční prostředky ve výši **48 000,- Kč** byly poskytnuty 3 školským zařízením a 1 VŠ oznámením limitu výdajů dle rozpisu. Finanční prostředky zaslalo MŠMT příslušným školám.

2. Ministerstvo vnitra

I. Přímé výdaje

Ministru vnitra bylo usnesením vlády, ze dne 29. října 1997 č. 686 ke „Zprávě o situaci romské komunity v České republice a opatřeních vlády napomáhajících její integraci ve společnosti“; uloženo uvolnit z Komplexního součinnostního programu prevence kriminality a prevence drogových závislostí na místní úrovni (dále Komplexní program) podle aktuálních potřeb finanční prostředky na doplňkové programy pro romskou komunitu.

Projekty, které jsou realizovány v intencích „Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti“ jsou v rámci Komplexního programu podporovány již od roku 1996, kdy byly poprvé vládou vyčleněny finanční prostředky na projekty prevence kriminality.

V rámci Komplexního programu jsou podporovány projekty, jejichž prostřednictvím je možné systémovým způsobem přistoupit ke zlepšení interetnických vztahů, ke zlepšení nepříznivé sociální situace některých romských komunit a k pozitivní emancipaci jednotlivých Romů na lokální úrovni. Podmínkou podpoření projektu v rámci Komplexního programu je aktivní participace Romů na jejich realizaci.

O vynakládání finančních prostředků rozhoduje Republikový výbor pro prevenci kriminality, což je meziresortní koordinační a metodický orgán, jehož předsedou je ministr vnitra. Finanční prostředky jsou uvolňovány na základě usnesení vlády z kapitoly Všeobecná pokladní správa, nejedná se o rozpočet ministerstva vnitra.

V rozmezí let 1996 až 2001 bylo podpořeno 293 projektů směřujících k romské komunitě ve výši 28 147 000 korun.

rok	počet podpořených projektů	výše přidělené dotace
1996	9	565 000
1997	35	6 220 000
1998	65	7 816 000
1999	74	6 473 000
2000	82	4 793 000
2001	28	2 280 000
celkem	293	28 147 000

Nejvíce projektů v letech 1996 - 2001 realizovaly nestátní neziskové organizace 39 %, školy - 27 %, samospráva 18 % a církevní a charitativní organizace - 9 %. Méně se již podílela státní správa, městská policie a sportovní kluby.

Obsah projektů lze rozdělit následovně:

- podpora zaměstnanosti zahrnující rekvalifikaci a personální poradenství, podpora vzdělávání dětí a mládeže

V oblasti vzdělávání jsou projekty zaměřeny v první řadě na přípravu romských dětí pro školní docházku, což zahrnuje podporu speciálních tříd mateřských škol, nultých ročníků, sociální práci s rodinami a podporu aktivit školských zařízení (školy, DDM), která realizují speciální metody výuky a školního režimu přizpůsobené potřebám romských dětí. Cílem projektů zaměřených na zvýšení zaměstnanosti Romů je motivovat především romskou mládež k získávání profesních dovedností a schopností, jež jim umožní uplatnit se na trhu práce. Nedílnou součástí je nácvik sociálních dovedností, které jim usnadní orientaci v pracovním prostředí a ve styku se správními institucemi.

- podpora krizových a poradenských zařízení zahrnující i komunitní práci a prevenci závislostí

Komunitní práce uvnitř romského etnika je zaměřena na zvýšení kvality neformální sociální kontroly, zainteresování širšího společenství na řešení problémů dané komunity, organizování kulturních a společenských akcí, které přímo reagují na potřeby a požadavky komunity. Komunitní centra jsou nízkoprahová zařízení, která zaměřují svou činnost na vzdělávací, socioterapeutickou, kulturně společenskou, na zájmové a klubové aktivity, ale také na sociální práci v terénu.

- podpora zájmových volnočasových aktivit včetně sportovních

Zájmové a volnočasové aktivity jsou organizovány jednak jako samostatné projekty, ale zároveň jsou také realizovány v rámci činnosti školských zařízení, komunitních center, charitativních organizací apod. Jsou koncipovány tak, aby svou náplní uspokojovaly požadavky dětí a mládeže, zároveň je však nutné klást důraz na výchovu a vzdělávání. Jedná se o kulturně umělecké kroužky, technické kroužky, sportovní kluby a vybavení sportovišť; krátkodobé i dlouhodobé pobyty s různým obsahovým zaměřením apod. Zainteresování romských dětí a mládeže do smysluplného využití volného času je jedním ze základních pilířů další práce a spolupráce s romským etnikem.

- podpora vyšší informovanosti

Tyto projekty prostřednictvím různých medií - regionální tisk, letáky, plakáty, regionální a kabelové televize, rozhlas informují občany města o možné ochraně před trestnou činností, o specifikách etnických minorit, o občanských povinnostech a lidských právech a vedou ke vzniku multikulturní společnosti.

II. Nepřímé výdaje

Ministerstvo vnitra realizuje další aktivity, které mají vliv na integraci romské komunity. Jejich vyčíslení však není, vzhledem k provázanosti s jinými činnostmi resortu nebo jinými cílovými skupinami, možné. Jedná se například o:

- přípravu občanů národnostních menšin k přijetí do služebního poměru příslušníků Policie ČR (Střední policejní škola MV v Brně);
- výcvik „Techniky a dovednosti zvládání odlišností“ pro učitele Středních policejních škol MV (předmětem výcviku jsou nové interaktivní metody výchovy k lidským právům, metody řešení interetnických konfliktů a diskuse se zástupci minorit žijících v Čechách; velká část výcviku se věnuje otázce romské problematiky);
- semináře na téma „Policejní práce v oblasti ochrany národnostních menšin“ (seminář jsou určeny českým policistům, pedagogům policejních škol a příslušníkům etnických menšin a jeho cílem je rozvíjet úvahy o celostním přístupu vůči různorodosti kultur a rasismu a hledat cesty k vzájemnému porozumění a odstraňování předsudků);
- seminář pro romské poradce okresních úřadů a magistrátů měst (obsahem byla politika Rady Evropy v ochraně národnostních menšin, aplikace a dodržování Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin a aktivity Evropské komise proti rasismu a intoleranci, otázky aplikační praxe přijatého zákona o národnostních menšinách, aktualizace „Koncepce romské integrace“ a budoucnost romských poradců v novém uspořádání veřejné správy i např. terénní sociální práce v romské komunitě).

Komplexní součinnostní program prevence kriminality a prevence drogových závislostí na místní úrovni. Podpořeno celkem 28 projektů směřujících k romské komunitě v celkové výši 2 280 tis. Kč

Obsah projektů lze rozdělit následovně:

- podpora zaměstnanosti zahrnující rekvalifikaci a personální poradenství, podpora vzdělávání dětí a mládeže
- podpora krizových a poradenských zařízení zahrnující i komunitní práci a prevenci závislostí
- podpora zájmových volnočasových aktivit včetně sportovních
- podpora vyšší informovanosti Romů, práce s médii a vliv na majoritu

V roce 2001 se uskutečnily 2 kurzy „Příprava občanů národnostních menšin k přijetí do služebního poměru příslušníků Policie ČR“ (objem vynaložených finančních prostředků resort neuvedl).

Ministerstvo vnitra ČR ve spolupráci s Radou Evropy pořádalo ve dnech 12. - 14. listopadu 2001 seminář pro romské poradce okresních úřadů a magistrátů měst. Na semináře byla prezentována politika Rady Evropy v ochraně národnostních menšin, aplikace a dodržování Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin a aktivity Evropské komise proti rasismu a intoleranci (objem vynaložených finančních prostředků resort neuvedl).

3. Ministerstvo kultury

Přehled dotací na romské aktivity v roce 2001

1. Dotace z konkurzu na podporu kulturních aktivit národnostních menšin žijících v ČR

Ministerstvo kultury vyhlašuje každoročně samostatný gramový program na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v České republice (samostatný závazný ukazatel ve státním rozpočtu). V roce 2001 bylo na tento program vyčleněno 7 mil. Kč, poskytnuto bylo 8,2 mil. Kč. Dotace na projekty romských a proromských institucí tvoří 28 % celkového objemu finančních prostředků.

Přehled oceněných romských a proromských projektů z konkurzu na podporu integrace romské komunity:

Arbor Vitae, Praha

Soupis a fotodokumentace díla R. Dzurka 30 000,-

Anthinganoi, Praha

Kočování ve fotografii 20 000,-

Demokratická aliance Romů ČR, Valašské Meziříčí

Romská píseň 90 000,-

Zájmové aktivity dětí a mládeže 10 000,-

Ethnic Art, Praha

Lety 1941 - 2001 50 000,-

Moravská brána, Lipník nad Bečvou

Romani lavuta - přehlídka romské dramatické tvorby 15 000,-

OS Slovo, Praha

Světový romský festival KHAMORO 140 000,-

Letní romská škola - Jdeme společnou cestou 20 000,-

Romani lavuta, Němčice n. Hanou

Romani lavuta - Romské housle 15 000,-

Sdružení Romů severní Moravy, Karviná

Romská píseň a poezie Karviná 115 000,-

Regirom, Pardubice

Podpora rozvoje romské kultury 25 000,-

Společně - Jekheta

III. dětský folklorní festival 40 000,-

Yetti Climbers Club, Praha

Amare Roma 100 000,-

Muzeum romské kultury, Brno

1 600 000,-

c e l k e m

2 270 000

2. Dotace na další aktivity

Kromě dotací, které jsou poskytovány z konkurzů na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v ČR, získávají podporu romské projekty i z dalších gramových programů (podle odborného zaměření - ne podle národnostní příslušnosti).

V letošním roce byly podpořeny např. tyto další projekty:

- rozvoj čtenářství romských dětí 15 000,- Kč
- účast romských souborů na Romském festivalu v Utrechtu 20 000,- Kč
- přehlídka romských divadelních souborů AMALIPE 30 000,- Kč
- koncert I. Kellarové v rámci Českých dnů v Moskvě 70 000,- Kč (celý projekt)
- etnografická výstava Romové v Polsku 20 000,- Kč

3. Dotace z konkurzu Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity (čerpané z položky Podpora projektů romské integrace kapitoly VPS státního rozpočtu na r.2001)

Ministerstvo kultury poukázalo dotace na všechny projekty, které doporučila Meziresortní komise na podporu projektů integrace romské komunity. Celková výše poskytnuté dotace činí 3 808 000,- Kč

Přehled projektů administrovaných Ministerstvem kultury c e l o s t á t n í

Název projektu	Organizace	Schválená částka
Husovický skřivánek	o. s. IQ Roma servis Brno	35 000,-
Romská píseň 2000	Demokratická aliance Romů Valašské Meziříčí	100 000,-
Den minorit/Romská pohádka	František Čakurda, Hořice v podkrkonoší	40 000,-
2. Romská pouť u Olomouce	Arcidiecézní charita, Olomouc	40 000,-
Galerie Romale	o. s. Galerie Romale, Praha	85 000,-
Rypáček	Magdaléna Konečná, Praha	50 000,-
Výbor z olašské poezie	nakladatelství Karel Holub,Ars Bohemica	120 000,-
Čhavorikani Luma sikavel sar deder	Olga Fečová Praha	100 000,-
Poznáváme společně	Muzeum romské kultury, Brno	10 000,-
Klubovna pro romské děti	Sociální sdružení Hodonín	5 000,-
Romská píseň II	Sociální sdružení Hodonín	15 000,-
Kulturní aktivity, využití volného času, turistika	Romské sdružení Šluknov	30 000,-
Mezinárodní den Romů	Antinganoi Praha	300 000,-
Nejen romská kuchařka	Nakladatelství Forguna Praha	150 000,-

l o k á l n í

Okres	Organizace	Projekt	Poznámky	schválená částka
Louny	Sbor Apoštolské církve v Chomutově	Kaskáda Louny	Dětský klub, pořádání kulturně vzdělávacích pořadů - multikulturní akce,	25000,-
Praha-západ	o.s. Manuša	Přehlídka dět. tan. a pěv. souborů	chybí stanovy	6000,-
Břeclav	Diecézní charita Brno obl. charita Břeclav	Soutěžíme	soubor dětí, písně a tance, účast v pěvecké soutěži, organizovaná složka	10000,-
Karviná	Sdružení Romů Severní Moravy	Romská píseň a poezie Karviná 2001	chybí stanovy	50000,-
Karviná	DAR ČR ZO Karviná	Roma Štár	zakoupení hudebních nástrojů a vybavení k využití volného času, získání kulturní a hudebních znalostí	20000,-
Karviná	DAR ČR ZO Český Těšín	Kulturně vzděl. taneční a hudební kroužek	seznámení romské mládeže s rom. kulturou, zachování romských tradic, návyk kulturního chování při společ. akcích	20000,-
Karviná	DAR ČR ZO Horní Suchá	Fotbalový turnaj Romů v Prostějově	zvyšování kulturnosti Romů, snížení kriminality, volnočasové aktivity	10000,-
Karviná	Čhave Jilestar Bohumín	Kulturní centrum Romů	zapojení do kulturních aktivit romských dětí, volnočasové aktivity, chybí stanovy	40000,-
Děčín	o.s. Přátel školy při ZŠ Náchod	Khamoro-zpěv a tanec	volnočasové aktivity	10000,-
Děčín	Romské sdružení Indigo	Tolerance 2001-2002	klubová činnost pro děti a mládež	46000,-
Děčín	Romský sportovní klub Děčín	Zřízení sport. a kulturního klubu	klub pro děti a mládež	25000,-
Děčín	o.s. Verbascum	Hudební dětský letní tábor	max. 75 dětí do 15 let	30000,-
Kolín	o.s. Kamav Tut	Nové tváře	zachytit život Romů na photo, soutěž zpěvák oblasti	15000,-
Rychnov nad kněžnou	o.s. Romů rychnovského regionu	Drugo drom	podpora romské hudební skupiny a festival	32000,-
Třebíč	Diecézní charita Brno -oblastní charita Třebíč	Romské centrum	podpora výchovy a vzdělávání ve volném čase, předškolní příprava doučování	20000,-
Blansko	Diecézní charita Brno, oblastní charita Blansko	Hledejme a stavějme mosty, ničme bariéry	setkávání rodin, dětí a mládeže, výstava fotografií s romskou tematikou a pout' na svatý kopeček v Olomouci	14000,-
Opava	o.s. Bludný kámen	Sbližování komunit cestou kultury	přednášky, koncerty a výstavy s romskou tematikou	12000,-
Opava	o.s. Verbum	Soužití etnik výzva budoucnosti	diskusní pořady soužití etnik	8000,-
Opava	Charita Opava	Minicarusoshow	pěvecká soutěž – tři kola	8000,-
Kroměříž	Oblastní charita Kroměříž	Vzdělávací a kulturní aktivity rom. dětí	zájmová činnost, doučování	10000,-
Uherské Hradiště	Oblastní charita	Lačho lav	týdenní pobyt ve středisku charity ve Stanovnici	20000,-

Okres	Organizace	Projekt	Poznámky	schválená částka
Prostějov	Člověk v tísni o.p.s.	Vzdělávání prostřed. kulturních aktivit	seznámení s romskou historií	10000,-
Prostějov	Archa-účelové zařízení Křesťanského společ.	Lacho Hiros 2001	taneční klub, výuka hry na hud. nástroje – klubová činnost	30000,-
Prostějov	o.s. Romaňi lavuta	Romaňi lavuta	rozvoj a prezentace tradiční romské kultury	55000,-
Prostějov	Demokr. Aliance Romů ČR v Prostějově	Lače Roma	šíření a uchování romských tradic a jazyka	40000,-
Mladá Boleslav	o.s. Manuš	Romské kulturní akce	seznamování Romů s jejich historií, účast na veřejných akcích města	37000,-
Mladá Boleslav	Romani Aktivita	Romano Jilo	prezentace hudební skupiny Romano jilo	20000,-
Praha 10	o.s. Dětský klub	Dětský klub	26 dětí	30000,-
Vyškov	Oblastní charita Vyškov	Rozvoj kul. poznání prostř. kultur. aktivit	kulturní vzdělávání, volnočasové aktivity	14000,-
České Budějovice	o.s. Nevo dživipen Nový život	Nevo dživipen – zpravodaj	poskytování tiskových informací prostřednictvím zpravodaje	50000,-
Ústí nad Orlicí	o.s. Regirom	Zájezd na festival		21000,-
Ústí nad Orlicí	o.s. Orlických Romů	Kulturně vzdělávací a výchovné aktivity	hudební kroužek	9000,-
Ústí nad Orlicí	o.s. Orlických Romů	Účast na festivalu v Úpicích-vystoupení		5000,-
Ústí nad Orlicí	o.s. Adam	Založení romské kapely	dětský folklórní soubor, hudební nástroje	20000,-
Ústí nad Orlicí	o.s. Slunce svítí pro každého	Výlet do Muzea romské kultury v Brně	chybí stanovy, nemají přílohu (projekt)	2000,-
Ústí nad Orlicí	o.s. Adam	Den dětí	pořádání zábavných soutěží, chybí stanovy, příloha (projekt)	5000,-
Praha 13	o.s. Velká Ohrada	Podpora rom. kultury a vzdělanosti	volnočasové aktivity , taneční kroužek	40000,-
Liberec	Člověk v tísni o.p.s.	Výstava romské kultury	realizace dvou výstav v Novém M. p. Smrkem	30000,-
Náchod	Sdružení Romů v Náchodě	Podpora romské kultury	vybavení tanečního kroužku, kroje, nástroje, 40 členů, projekt není rozveden v příloze,	45000,-
Náchod	o.s. STUŽ	Svět Romů romským očima	fotografický kroužek pro děti od 6 do 15 let, chybí stanovy	30000,-
Jihlava	Sdružení Děti slunce ČR	Pěvecký a taneční soubor	28 romských dětí	8000,-
Jihlava	Diecézní charita Brno, Obl. charita Jihlava	Romské centrum	volnočasové aktivity (kroužky)	10000,-
Rokycany	Vize Romů Rokycany	Klubové večery	multikulturní výchova mezi romskou a českou populací, prevence negativních vlivů	32000,-
Hradec Králové	o.s. Salinger	Ptáci na odstřel	volnočasové aktivity, prevence primární a sekundární soc. pat. jevů	20000,-

Okres	Organizace	Projekt	Poznámky	schválená částka
Pardubice 150 000	Kulturní svaz občanů romské národnosti	10. ročník přehlídky romských souborů	9. ročník přehlídky romské hudby	30000,-
Pardubice	Regionální sdružení-Regiom	Zájezd na festival	projekt poslouží 50-100 osobám.	20000,-
Domažlice	o.s. Terne	Propag. a vitalizace romské kultury	hudební programy, prezentace romské kultury	11000,-
Sokolov	o.s. Společenství Jan 10	Centrum Khamoro	rozvoj hudebního a pohybového nadání rom. dětí.	25000,-
Sokolov	o.s. Klub romských žen	Dej mi chvíli svého času	práce s romskou mládeží, výchova k povinnostem atd., chybí stanovy	25000,-
Sokolov	o.s. VIA Drom Chodov	Kulturní činnost romské komunity	kurzy PC, doučování českého a romského jazyka, pořádání seminářů, hudební a taneční vystoupení	27000,-
Frýdek Místek	Společenství Romů na Moravě ve F.-Místku	Volnočasové aktivity pro děti a mládež	sportovní, kulturní a klubová činnost	30000,-
Frýdek Místek	Charita Frýdek-Místek	Blíž k sobě	vzdělávací aktivity, zachování historie a tradic, besedy, přednášky,	15000,-
Teplice	o.s. Focus Teplice	Rozjezdy	rozvoj tvořivosti předškolní dětí, týdenní setkávání v kroužcích hudební a výtvarné výchovy, taneční a sportovní aktivity	20000,-
Teplice	Sdružení Dubí	Umělecké aktivity	výlety, protidrogová prevence	10000,-
Bruntál	Sdružení rodičů při Střed. ped. škole v Krnově	Komunitní centrum	volnočasové aktivity (hudební, sportovní a dramatické)	10000,-
Bruntál	Spol. Romů na Moravě, reg. organ. Bruntál	Děti a volný čas	nákup krojů, cimbálu, volnočasové aktivity	25000,-
Kutná Hora	o.s. Kultura do města	Tvůrčí hudební dílny	udržování kulturních tradic	10000,-
Kutná Hora	o.s. Kultura do města	Cyklus koncertů lidové hudby	udržování kulturních tradic	10000,-
Karlovy Vary	Romské o.s. Karlovy Vary	Podpora mladých hudebníků	hudební škola, nákup hudebních nástrojů	45000,-
Karlovy Vary	MO ROI + o.s. KPR	Volnočasové aktivity dětí	zájmové kroužky (taneční, aerobik, motokáry, počítačové), chybí stanovy	15000,-
Karlovy Vary	o.s. Společenství pro službu dětem a mládeži	Komunitní centrum Lačno paňi	provoz kreativní a hudební dílny	20000,-
Jičín	o.s. ROS - Hořice	Rozvoj kulturní aktivity dětí	volnočasové aktivity	13000,-
Česká Lípa	o.s. J.A. Komenského	Vzdělávání dětí	působení na děti prostřednictvím hudební a taneční kultury	10000,-
Česká Lípa	Spol. pomoci dětem TILIA	Festival Hudbou k přátelství	2. ročník (festivalu mezi školami)	15000,-
Hodonín	o.s. Domino	Nákup kostýmů	vybavení tanečního kroužku – 5 dívek, 3 chlapci	7000,-
Cheb	Romské o.s. Cheb	Romské mažoretky	vybavení (obuv, hole, kostýmy)	50000,-

Okres	Organizace	Projekt	Poznámky	schválená částka
Cheb	Sdružení Fiducia	Klub dětí a mládeže	volnočasové aktivity, křesťanská výchova, klubová sportovní a hudební činnost - energie	48000,-
Cheb	Sdružení rodičů a přátel při 5. mateřské škole v Chebu	Den dětí		10000,-
Cheb	Společenství pro službu dětem a mládeži	Romské kino	OkU již nemá fin. prostředky, žádají o uhrazení ze zbývajících prostředků	15000,-
Jablonec nad Nisou	o.s. Pro podporu a rozvoj romské mládeže	Regionální festival romské hudby	romský festival	50000,-
Olomouc	o.s. Spolek studentů FF UK	Majáles 2001		17000,-
Olomouc	o.s. Svaz sdružení Romů	Kulturní večery	prezentace romské kultury	19000,-
Olomouc	Rom. kulturní sdružení	Hanácký festival	celostátní charakter, festival romských hudebníků	37000,-
Ústí nad Labem	o.s. Jekhetane	Okresní festival	7. ročník festivalu cca 17 souborů	15000,-
Ústí nad Labem	o.s. Drak	Klubová setkání		17000,-
Praha 7	o.s. Čačo drom	Exkurze Lety u Písku pro děti z P-7	připomenutí romského holocaustu romským dětem – Lety u Písku	14000,-
Most	Pativale Roma	Podpora kulturních tradic	podpora a rozvoj romského tradičního umění, především tanec a zpěv	30000,-
Písek	os Lavuta	Volnoč. aktivit na podporu aktivního životního stylu	chybí stanovy	45000,-

Rozdíly mezi schválenými a skutečně vyplacenými dotacemi:

nevyplaceno

Společnost pomoci dětem TILIA, okr. Česká Lípa

Festival Hudbou k přátelství - žadatel odstoupil od realizace

15 000,-

OS ČAČO DROM, Praha

dotace snížena ze schválených 14 000,- na 11 000,-

3 000,-

OS Anthinganoi, Praha Mezinárodní den Romů

z dotace 300 000,-

bylo vráceno

33 111,10

celkem

51 111,10

Vrácené a nevyužité finanční prostředky byly ve výši Kč 51 000,- poskytnuty na projekt Muzea romské kultury v Brně - Tradiční romský písňový folklór (vydání CD).

4. Ministerstvo průmyslu a obchodu

K 31. 9.2001 bylo poskytnuta v rámci programu Speciál podpora (příspěvek) na zaměstnávání občanů z problémových skupin 23,6 mil. Kč. Tento program je koncipovaný jako doplňkový program k programům podpory malého a středního podnikání. Jmenovitě to je k programům Záruka, Kredit, Trh, Start, Kooperace, Region, Vesnice, Regenerace, Preference, Provoz, Hranice a Regiozáruka. To znamená, že ke všem projektům, které získají podporu z uvedených programů, lze na každého nově přijatého zaměstnance z problémových skupin obyvatelstva poskytnout dotaci z programu Speciál. Program Speciál umožňuje poskytnout podnikatelským subjektům dotaci na každého nově přijatého zaměstnance z problémových skupin obyvatelstva ve výši 4 000,- Kč za každý jím prokazatelně odpracovaný měsíc.

5. Ministerstvo zemědělství

Celkem bylo ve veřejných soutěžích resortu z počtu 46 oslovených romských podnikatelů vybráno 23 k plnění zakázek. U zakázek malého rozsahu bylo romským firmám zadáno dalších 31 akcí v celkové hodnotě cca 6,5 mil. Kč.

6. Ministerstvo práce a sociálních věcí

Dotace Ministerstva práce a sociálních věcí ČR nestátním subjektům na romské, proromské projekty v roce 2001. MPSV celkem podpořilo 38 projektů. Projekty církevních subjektů byly podpořeny částkou 7.534.470,- Kč a projekty občanských sdružení byly podpořeny částkou 5.225.810,- Kč. Celkem byly podpořeny nestátní subjekty částkou 12.760.280,- Kč.

V rámci připravovaného rozšíření Výzkumného záměru VÚPSV na léta 1999 - 2003 bude VÚPSV realizovat následující výzkumné projekty zabývající se romskou problematikou:

- Analýza faktorů ovlivňujících společenskou integraci a sociální vzestup romských obyvatel s návrhy na opatření v oblasti sociální politiky;
- Analýza sociálně ekonomické situace romské populace v České republice s návrhy na opatření;
- Analýza a prognóza demografického vývoje romských obyvatel v České republice do roku 2000;
- Analýza příčin a mechanismu vzniku soustředění romských obyvatel ve městech, problémů s tím souvisejících a návrhy na opatření.
- Evaluace projektů zaměřených na snižování rizika sociálního vyloučení romské populace - Sociální faktory ovlivňující sociální integraci romské populace

Grantem z MPSV byl podpořen projekt Socioklubu „Komplexní analýza sociálně ekonomické situace romské populace v České republice s návrhy na opatření“. V rámci tohoto projektu bude v roce 2002 uskutečněny následující studie:

- Analýza faktorů ovlivňujících společenskou integraci a sociální vzestup romských obyvatel s návrhy na opatření v oblasti sociální politiky
- Analýza a prognóza demografického vývoje romských obyvatel v České republice do roku 2020

- Komplexní analýza sociálně ekonomické situace romské populace v České republice s návrhy na opatření (1. etapa)

7. Ministerstvo pro místní rozvoj

16,5 mil Kč na podporu záměru výstavby Vesničky soužití v Ostravě-Muglinově, a to Diecézní charitě ostravsko-opavské.

Podpora realizace projektu komunitního bydlení občanů romské národnosti v městě Brně v celkové výši 32.5 mil. Kč (2000-2001). V roce 2001 20 mil. Kč.

Výzkum k problematice holobytů ve vztahu k romské minoritě, MMR zadalo v roce 2001 Socioklubu (sdružení pro podporu rozvoje teorie a praxe sociální politiky) na základě poskytnuté dotace ve výši 500 000,- Kč z položky Podpora projektů Integrace romské komunity Kapitolu Všeobecná pokladní správa.

8. Ministerstvo zdravotnictví

Resortní výzkum na téma Determinanty zdraví romské populace v ČR - 1 742 000,- Kč.

Zpráva zmocněnce vlády pro lidská práva o programech realizovaných za účasti Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity¹ k uskutečňování romské integrace v letech 2000 a 2001

I. Informace o programech k uskutečňování romské integrace v roce 2000

V průběhu roku 2000 pokračovala realizace úkolů a aktivit v souladu s usneseními vlády České republiky ze dne 29. října 1997 č. 686 ke Zprávě o situaci romské komunity v České republice (tzv. Bratinkova zpráva) a k současné situaci v romské komunitě a ze dne 14. června 2000 č. 599 ke Koncepci politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity napomáhající jejich integraci do společnosti (dále jen „Koncepce romské integrace“). Usnesení vlády ze dne 19. dubna 2000 č. 386, k Zásadám poskytování účelových dotací z položky Podpora projektů Integrace romské komunity kapitoly Všeobecná pokladní správa zákona č. 58/2000 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2000, umožnilo Meziresortní komisi pro záležitosti romské komunity (dále jen „Meziresortní komise“) doporučit výkonným ministerstvům a okresním úřadům realizaci následujících programů:

1. Program socio-integrační (lokální projekty) - stanoveno 8 000 tis. Kč

Program byl určen na podporu projektů zaměřených na kulturní, vzdělávací a výchovné aktivity; podporu školských, církevních a jiných zařízení; uměleckých aktivit; ochranu tradic, kultury a postavení romské národnostní menšiny; publikační činnost; právní a sociální poradenství. Celkem bylo rozděleno na okresní úřady a magistráty měst 7 800 tis. Kč. Okresní úřady a magistráty měst vyhlásily výběrová dotační řízení. Celkem bylo podpořeno 365 projektů, z toho jich bylo realizováno 361. Výhodou a zvláštním specifickým programem byl jeho decentralizační charakter a přístupnost malým nestátním neziskovým organizacím působících na místní úrovni. Bylo umožněno, aby samy okresní úřady a magistráty měst pomocí této „dotační politiky“ spoluvytvářely místní koncepci integrace romské komunity.

2. Program sociálně-výchovný pro romské děti a mládež ve - stanoveno 4 000 tis. Kč

Program byl zaměřen na podporu kulturních, výchovných a vzdělávacích aktivit. Meziresortní komise vyhlásila konkurz na poskytování dotací projektům celostátního charakteru, kterého se mohly zúčastnit fyzické i právnické osoby. Výběrová komise jmenovaná výkonným místopředsedou Meziresortní komise doporučila podpořit 41 projektů, na jejichž realizaci bylo poskytnuto celkem 2 852 tis. Kč. Kancelář Meziresortní komise při realizaci tohoto programu velmi úzce spolupracovala s resorty školství a kultury, které vybraným žadatelům dotace poskytly.

3. Průzkum forem soužití romské menšiny s většinovou společností - stanoveno 1 500 tis. Kč

Průzkum forem soužití romské menšiny s většinovou společností (problematika výstavby holobytů ve vztahu k romské menšině, problematika politiky samospráv vůči romské menšině) se z administrativních a časových důvodů nepodařilo realizovat. Prostředky ve výši 500 tis. Kč byly využity dodatečně na podporu projektů sociálně-výchovného programu pro romské děti a mládež. Zbytek ve výši 1 000 tis. Kč byl usnesením vlády ze dne 8. listopadu

¹ do 19. prosince 2001 Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity

2000 č. 1105 převeden do položky státního rozpočtu Výdaje na protidrogovou politiku s tím, že tyto prostředky budou použity na projekty týkající se příslušníků romské komunity.

4. Program podpory terénních sociálních pracovníků - 2 800 tis. Kč

Cílem práce terénního sociálního pracovníka je analyzovat sociální situaci romské rodiny a vhodnými prostředky s využitím metod sociální práce přispět k odstranění nežádoucích faktorů bránících jejich integraci do společnosti. Program byl realizován patnácti vybranými okresními úřady (Bruntál, Břeclav, České Budějovice, Cheb, Chomutov, Jeseník, Karviná, Kladno, Kutná Hora, Most, Pardubice, Prostějov, Rychnov nad Kněžnou, Teplice a Ústí nad Labem) a Magistrátem statutárního města Ostravy. Každému úřadu byla poukázána účelová dotace na zajištění práce jednoho či více terénních sociálních pracovníků. Všichni terénní sociální pracovníci byly proškoleni Českým centrem pro vyjednávání a řešení konfliktů. Celkem bylo zaměstnáno 22 terénních pracovníků (8 žen a 14 mužů), převážně Romů. Práce terénních sociálních pracovníků byla Komisí i okresními úřady hodnocena velmi pozitivně.

5. Program podpory romských žáků středních škol - 2 925 tis. Kč

Cílem programu bylo prostřednictvím finanční podpory (úhrada školného na soukromých školách, cestovného, stravného, školních pomůcek) umožnit romským žákům středních škol pokračovat či zahájit studium, kterého by se jinak ze sociálních důvodů museli vzdát. Celý program byl administrován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Celkem bylo podpořeno asi 900 studentů a program byl hodnocen jako vysoce úspěšný.

Z rezervy bylo dále na základě doporučení Meziresortní komise poskytnuto:

- 499 tis. Kč na úpravu hrobů romských obětí pracovního tábora v Letech u Písku;
- 250 tis. Kč na světový romský festival Khamoro 2000;
- 3 189 800 Kč na 25 projektů nestátních neziskových organizací;
- 92 tis. Kč na konferenci „Dosavadní činnost Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity, současný stav a její výhledy“, kterou uspořádala Poradna pro občanství, občanská a lidská práva.

Dne 30. dubna 2001 byla pro informaci členů vlády předložena Zpráva o vyhodnocení efektivnosti programu Podpora projektů integrace romské komunity. Předkladatel uvedl, že jednoznačným kladem využití této položky byla zvýšená spoluúčast Romů při rozhodování o rozdělení této položky a při samotné realizaci jednotlivých projektů a akcí. Vzhledem k tomu, že Meziresortní komise jako poradní orgán vlády nemůže být poskytovatelem dotací, byla poskytovateli jednotlivá ministerstva a dále Úřad vlády ČR, okresní úřady, obvody hlavního města Prahy a Magistráty statutárních měst Brna a Ostravy. Jednoznačně kladně byly hodnoceny programy podpory terénních sociálních pracovníků a program podpory romských žáků středních škol. Jako problematické se jevílo posouzení programu socio-integračního a programu sociálně-výchovného pro romské děti a mládež. Nestátní neziskové organizace, které realizovaly většinu projektů výše uvedených programů, postrádaly v roce 2000 jasná pravidla pro čerpání státních účelových dotací, která se lišila podle jednotlivých resortů – poskytovatelů.

II. Informace o programech k uskutečňování romské integrace v roce 2001

Vláda vyčlenila ve státním rozpočtu pro rok 2001 v položce Podpora projektů integrace romské komunity finanční prostředky ve výši 25 mil. Kč. V souvislosti s nutností aktualizovat a dále rozvíjet Koncepti romské integrace bylo usnesení ze dne 14. června 2000 č. 599, ke Koncepti politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity napomáhající jejich integraci do společnosti, doplněno usnesením vlády ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145, k Návrhu opatření k zintenzivnění implementace Konceptu politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti.

Prostředky vyčleněné na Podporu projektů romské integrace doporučila Meziresortní komise v roce 2001 (podobně jako v roce předchozím) rozčlenit do několika programů, přičemž vycházela ze zkušeností z prvního roku jejich realizace.

1. Program socio-integrační (lokální projekty) - 6 530 tis. Kč

Přestože nová rozpočtová pravidla platná od 1. ledna 2001 neumožňují okresním úřadům poskytovat státní dotace, usnesla se Meziresortní komise na pokračování tohoto programu. Celkově bylo podpořeno 240 projektů, které byly administrovány Ministerstvem kultury (78 projektů), Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (157 projektů), Ministerstvem práce a sociálních věcí (16) a Ministerstvem zdravotnictví (2). Zkušenosti byly smíšené. Na jedné straně byly mnohé lokální projekty přínosem a pro další rozvoj nestátních aktivit na lokální úrovni by se pokračování jevilo jako žádoucí; na druhé straně však program provázely závažné administrativní obtíže. S výjimkou Ministerstva kultury byla totiž administrace projektů lokálního charakteru ústředními orgány státní správy neúměrně zdlouhavá a příjemci dostávali prostředky velmi pozdě, v mnoha případech až v samotném závěru roku, což snižovalo celkový pozitivní dopad programu. Vzhledem k těmto obtížím doporučila Meziresortní komise na svém posledním zasedání dne 22. listopadu 2001 v tomto programu již dále nepokračovat.

2. Program sociálně-výchovný (projekty s regionální či celostátní působností) - 4 300 tis. Kč

Bylo podpořeno 136 projektů, z velké části šlo o realizace volnočasových aktivit, dětské letní tábory a festivaly romské kultury (Khamoro, Romská píseň Karviná), na kterých spolupracovali členové nebo pracovníci kanceláře Komise.

3. Program podpory romských žáků středních škol - 6 837 tis. Kč

Bylo podpořeno již 1 531 žáků středních škol. Vzhledem k územněsprávní reformě a změně zřizovatelů jednotlivých škol sice byla administrace tohoto programu velice obtížná, a nadto byla téměř zcela ponechána v rukou pracovníků kanceláře Meziresortní komise, ale podařilo se ji úspěšně realizovat. Vzhledem k reálným výsledkům tohoto programu a jeho pozitivnímu ohlasu na lokální úrovni i na mezinárodní scéně doporučila Meziresortní komise dne 22. listopadu 2001 zvýšit vyčleněnou částku v roce 2002 na 10 000 tis. Kč. Pro úspěšnost tohoto programu je klíčové splnění úkolu daného ministru práce a sociálních věcí usnesením vlády ze dne 7. listopadu 2001 č. 1145 k Návrhu opatření k zintenzivnění implementace Konceptu politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, v bodě II.2.1.d), tj. *sjednotit do 31. prosince 2001 praxi při uplatňování programu podpory romských žáků středních škol tak, aby nedocházelo k započítávání této*

podpory do celkových příjmů rodiče (rodičů) žáka při posuzování jejich sociální potřeby podle zákona č.463/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů, a k poskytování dávek sociální péče na úhradu nákladů hrazených z prostředků programu.

4. Program podpory terénních sociálních pracovníků - 6 060 tis. Kč

Celkem bylo podpořeno 35 lokalit a zaměstnáno 54 terénních sociálních pracovníků. K lokalitám z předešlého roku přibýly v průběhu roku 2001 další, přičemž šlo převážně o městské úřady (Bruntál, Duchcov, Jirkov, Krnov, Mimoň, Nový Bor, Rožnov pod Radhoštěm, Ostrava, Liberec, Uherské Hradiště, Nymburk, Lysá nad Labem, Trutnov, Přerov, Frýdek-Místek, Děčín, Bílina, Česká Lípa, Litoměřice). Většina z uvedených terénních pracovníků absolvovala školení pořádané o.p.s. Člověk v tísni jako součást programu Phare 1999, který je prováděn podle zadání a pod dohledem kanceláře Meziřesortní komise. Na zasedání dne 22. listopadu 2001 Meziřesortní komise doporučila v roce 2002 zvýšit částku na 10 000 tis. Kč. Pro úspěšný rozvoj tohoto programu je nezbytnou podmínkou splnění úkolu daného ministru práce a sociálních věcí usnesením vlády ze dne 7. listopadu 2001 č.1145 k Návrhu opatření k zintenzivnění implementace Koncepce politiky vlády vůči příslušníkům romské komunity, napomáhající jejich integraci do společnosti, v bodě II.2.1.a), tj. *vypracovat do 31. prosince 2001 ve spolupráci se zmocněncem vlády pro lidská práva a předsedou Meziřesortní komise pro záležitosti romské komunity projekt terénní sociální práce v sociálně vyloučených romských komunitách s cílem jeho provedení v roce 2002 a následného zavedení do systému sociálních služeb v roce 2003.*

5. Průzkum problematiky výstavby holobytů vzhledem k romské menšině ve výši 500 tis. Kč

Wypracování studie zadalo Ministerstvo pro místní rozvoj Sdružení pro podporu rozvoje teorie a praxe sociální politiky (Socioklubu). Zpráva o výsledcích výzkumu je součástí předkládaného materiálu jako příloha číslo 2. části IV předkládaného materiálu.

6. Kvalifikovaná účast Romů při sčítání lidu 2001 ve výši 536 tis. Kč

Meziřesortní komise doporučila využít částky 1 000 tis. Kč ke zvýšení kvalifikované účasti Romů při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001. Český statistický úřad využil 536 tisíc Kč na odměny pro asistenty sčítacích komisařů. Předběžné výsledky sčítání lidu nicméně svědčí o snížení identifikace příslušníků romských komunit s romskou národností, ke které se hlásí řádově o dvacet tisíc Romů méně než při posledním sčítání lidu v roce 1991, tj. 12 716.

III. Závěry

Realizace programů podpory romské integrace podle usnesení vlády ze dne 19. dubna 2000 č. 386, k Zásadám poskytování účelových dotací z položky Podpora projektů Integrace romské komunity kapitoly Všeobecná pokladní správa zákona č. 58/2000 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2000, se odehrávala v období charakterizovaném ustavením krajů a zásadním přesunem pravomocí z ústředních orgánů státní správy na orgány samospráv. Zkušenosti s uskutečňováním zaváděním programů stále zjevněji ukazují, že integrace romských komunit do české společnosti je především v kompetenci samosprávných celků. Jeví se proto jako nezbytné, aby orgán pověřený realizací politiky romské integrace (tj. v současné době Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity) disponoval v položce vyhrazené ve státním rozpočtu na rok 2003 takovými finančními prostředky, jež by mohly pozitivně motivovat orgány samosprávy při řešení nejobtížnějších prvků integračních snah, tj.

zajišťování možností ubytování pro dlužníky nájemného z řad romských komunit, možností zaměstnání při obecních zakázkách a veřejně prospěšných pracech a zaměstnání terénních sociálních pracovníků pro vyloučené romské komunity.

Příloha č. 2
části IV.

Zpráva o výsledcích výzkumu k problematice holobytů ve vztahu k romské minoritě

Výzkum byl proveden na základě doporučení Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity ze dne 19. ledna 2001 uskutečnit (v souladu s usnesením vlády ze dne 19. dubna 2000 č. 386 k Zásadám poskytování dotací z položky Podpora projektů romské integrace kapitoly Všeobecná pokladní správa zákona č. 58/2000 Sb., o státním rozpočtu ČR na r. 2000) Program zaměřený na průzkum forem soužití romské menšiny s většinovou společností.

SOCIOKLUB

SDRUŽENÍ PRO PODPORU ROZVOJE TEORIE A PRAXE SOCIÁLNÍ POLITIKY

Plzeňská 175, 150 06, Praha 56, BOX 19

Tel. 0602 365 612, 5721 4325, FAX. 5721 5328,

e-mail: office@socioklub.

www.socioklub.cz

ZPRÁVA O VÝSLEDČÍCH VÝZKUMU K PROBLEMATICE HOLOBYTŮ VE VZTAHU K ROMSKÉ MINORITĚ

Zpracovaná pro Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky na základě smlouvy o
dílo č.j. 16416/01-34, číslo v CES: 2034, číslo úkolu: 27/34

Praha 30. listopadu 2001

Obsah:

A. Zadání a jeho splnění	str. 3
B. Zpráva o výzkumu	str. 6
C. Popis procesu vytěsňování	str. 13
kvalitativní analýza	str. 13
kvantitativní analýza	str. 22
D. Diskuse o subjektech řešení	str. 28
E. Diskuse o možnostech řešení	str. 39
Příloha I. - Návrh obsahu Publikace „Romové ve městě“	
Příloha II.- Použitá literatura	

Zpráva o výsledcích výzkumu k problematice holobytů ve vztahu k romské minoritě

A. Zadání a jeho splnění

Vypracování studie bylo zadáno Ministerstvem pro místní rozvoj na základě ujednání s Meziresortní komisí vlády ČR pro záležitosti romské komunity (dále jen MRK). Výzkum byl financován z účelové dotace vlády v rámci „Programu zaměřeného na průzkum forem soužití romské menšiny s většinovou společností“. Tento program byl schválen usnesením vlády č. 599/2000.

K realizaci výzkumu byla uzavřena smlouva o dílo mezi MMR a Socioklubem, dne 20. 9. 2001 pod č.j. 16416/01-34. Termín odevzdání výstupů byl 30. listopad 2001.

Podle uvedené smlouvy obsahuje výzkum tři hlavní aktivity. Jsou jimi:

1. Zpracování expertíz

- Analýza právních aspektů institutu holobytů (obecněji „nouzového bydlení“, bytových náhrad, přístřeší, včetně zkušeností ze soudní praxe)
- Urbanistické a technické aspekty zřizování nouzového bydlení (holobytů)
Ekonomické aspekty nouzového bydlení
- Sociální aspekty vytváření romských enkláv
Vztah města (obce) a romské enklávy, zkušenosti, postupy, příklady dobré praxe

Expertízy „Urbanistické a technické aspekty zřizování nouzového bydlení (holobytů)“ a „Ekonomické aspekty nouzového bydlení“ a expertízy „Sociální aspekty vytváření romských enkláv“ a „Vztah města (obce) a romské enklávy, zkušenosti, postupy, příklady dobré praxe“ jsou s ohledem na povahu věci zpracovány v obsahu více textů a jsou obsahem zprávy o výzkumu a návrhu publikace. Jde jen o strukturální změny, které si vyžádal charakter zjištění a kterými nejsou nijak dotčeny věcné specifikace zadání podle článku 1.3. Smlouvy o dílo. Oproti původnímu předpokladu se ukázalo, že původně vymezená témata se významně prolínají. Expertízy jsou psány s přihlédnutím ke skutečnosti, že budou publikovány jako metodické pomůcky.

2. Výzkum konkrétních řešení problémů romské komunity s tím, že výzkum bude proveden v teritoriích, kde jsou různými způsoby řešeny problémy bydlení např. Česká Lípa, Štětí, Jirkov, Přerov - Svatá Anna, Brno, Ústí nad Labem – Matiční, Ostrava - Vesnička soužití. Cílem bylo získat informace, zkušenosti, ekonomické údaje, ohlasy veřejnosti i Romů samotných.

Šetření a sběr informací na místě byl proveden ve městech Jirkov, Sokolov, Ostrava (Vesnička soužití, Liščina, lokality Zárubek a Hrušov), Ústí nad Labem (Matiční a Předlice), Česká Lípa, Štětí, Prostějov - Svatá Anna, a informace získány o řešení náhradního bydlení v obci Straškov, v městě Chodov, Rožnově pod Radhoštěm a Městské části Praha 5. Poznatky (příklady) z terénních šetření jsou vřazeny podle povahy přímo do jednotlivých expertíz a dalších textů.

3. Přípravení návrhu publikace (obsahující výstupy výzkumu), její vydání v edici „Sešity pro sociální politiku“, bezplatné předání 200 výtisků Meziresortní komisi pro záležitosti romské komunity a 10 výtisků zadavateli.

Návrh textu publikace je součástí výstupu výzkumu. Předběžně se navrhuje název „Romové ve městě“. Publikace bude mít cca 160 stran (původní předpoklad byl cca 100 stran) nákladem 700 výtisků a měla by se stát prakticky dobře použitelnou pomůckou pro řešení problémů v dané tematické oblasti. Lze předpokládat, že by publikace měla vyjít cca do konce února 2002. Návrh textu publikace **„Romové ve městě“**, obsahuje plné texty expertíz, ale i další texty tak, aby poskytovala jak ucelenou informaci o procesech územní segregace v oblasti bydlení ze širších souvislostí, tak především metodické pomůcky, návody, a doporučení pro zainteresované subjekty. Popis obsahu publikace a jeho anotace jsou uvedeny v závěru této zprávy.

Nad rámec uvedené smlouvy o dílo – avšak na základě ujednání s vedením Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity – připraví zhotovitel podle dojednání v rozsahu a termínu podle dohody s MRK po odevzdání těchto výstupů podle smlouvy o dílo zprávu, která bude předložena na jednání MRK počátkem roku 2002. Tato zpráva podá základní souhrnné informace o získaných poznatcích a bude koncipována tak, aby odhalila mechanismy a procesy, které se uplatňují a přinese

návrhy na řešení a další postup v této oblasti. Bude obsahovat základní závěry jednotlivých studií.

Oba texty (zpráva pro MRK a návrh publikace) se budou lišit s ohledem na jejich adresáta. Materiál pro Meziresortní komisi bude obsahovat kritickou analýzu situace, popis vytěšňovacích praktik a rizik, a doporučení na centrální úrovni. Text určený pro zainteresovanou veřejnost obsahuje návody a doporučení pro praktické využití, pro vzdělávání sociálních pracovníků, funkcionářů nestátních subjektů a další. Rozdíl v pojetí textů je dán obavou, že by zveřejnění legálních popř. sporných, ale soudně nenapadaných popř. nenapadnutelných vytěšňovacích praktik, mohlo působit kontraproduktivně, tj. návodně.

B. Zpráva o výzkumu

V první fázi byly získány a analyzovány poměrně rozsáhlé zdroje detailních informací. Bylo zjištěno, že problematika bydlení romské komunity byla v poslední době předmětem rozsáhlých sběrů informací a analýz. (Přehled zdrojů informací je uveden v závěru zprávy.) Ty bylo možno využít a vlastní šetření v jednotlivých lokalitách mohla být užita k aktualizaci resp. ověření již jinými subjekty získaných informací. Těžiště práce se tak mohlo přesunout do analytické a koncepční oblasti.

V některých z uvedených prací byly konkrétně analyzovány případy a situace, kde byla již v nedávné minulosti šetření, popř. které byly medializovány. Šlo i o místa, kde byl předpokládán výzkum. Proto mohla být šetření na místě věnována zejména aktuálnímu stavu, vývoji situace po datu zveřejnění událostí (to se týká např. situace v Matiční ulici) a okruh terénních šetření mohl být rozšířen.

Šetření se uskutečnila podle konkrétní situace a možností formou rozhovorů s představiteli samosprávy, romskými poradci, streetworkery, zástupci zainteresovaných nestátních subjektů i dotčenými občany při návštěvách v místech.

V průběhu prací nebyly získávány žádné informace podléhající zákonu č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

Hlavní poznatky

Právní pojem „holobyť“ neexistuje. Má se jím všeobecně na mysli „nové ubytování“ poté, co byl opuštěn (z různých důvodů) předchozí byt, s tím ovšem, že jde o bydlení pro osoby, které z předchozího bydlení odešly zpravidla z „konfliktních důvodů“. Chápe se to tedy tak, že by „holobyť“ jako byt substandardní měl být odolnější proti „vybydlení“, způsobitelná škoda menší, ostatní občané by byli chráněni před narušováním svých zájmů a práv v oblasti bydlení. **„Holobyť“ se neformálně a mediálně chápe jako určitá náhrada a umístění, kterými se realizuje určitá sankce.**

Lze vyslovit názor, že neexistuje-li právní (ani technický) pojem „holobyt“ a každý byt musí splňovat v zásadě stejné minimální technické parametry odpovídající evropskému standardu bydlení, pak používáním tohoto expresivního názvu obec či město, jako majitel bytového fondu, jen demonstruje svoji „zásadovost“ při řešení bydlení „nepřízpůsobivých obyvatel“, přičemž má na mysli „jak všichni rozumí“ romskou komunitu. **Slovní spojení „výstavba holobytů“ pak lze přeložit jako zřizování soustředěného bydlení pro nepřízpůsobivé občany.** Výraz „holobyt“ se pak jeví jako eufemismus pro proces vytěsňování a segregace sociálně zranitelných a sociálně ohrožených skupin, ke kterým patří významná část romské minority. Za eufemismus je třeba označit jinak odborně nezávadný termín „komunitní bydlení“. Přeloženo do češtiny jde o soustředěné (tj. také oddělené) bydlení (romské) komunity.

Analýza problematiky holobytů ve vztahu k romské komunitě ukázala na velmi závažný sociální a politický problém (s řadou navazujících souvislostí), který lze charakterizovat jako vytěsňování sociálně slabé (ohrožené, zranitelné) části romské minority z bytů do náhradního ubytování, do krátkodobého přístřeší popř. bez náhrady, na okraj měst a jejich soustřeďování do enkláv a ghett. **Analýza problematika holobytů, která byla zadána jako téma studie, se tak stala analýzou výstavby „holobytů“ jako nástroje prostorové etnické segregace.**

Tento proces má více dimenzí.

Na prvním místě je třeba uvést **právní dimenzi** vytěsňování. Dochází k němu mnoha postupy. Takovými, které jsou zcela legální, ale i cestami „pololegálními“, tj. v procesu vytěsňování bylo užito postupů, na které dotčené osoby nemusely přistoupit, které by bylo možné dodatečně soudně napadnout, ale postižená osoba to neví a nebrání se, nebo je využito její neznalosti, nepozornosti či důvěřivosti (ústní příslib prodloužení nájemní smlouvy uzavřené na dobu určitou, i když k tomu není důvod). Může jít o nabídku nevymáhání dluhu na nájemném při „dobrovolném“ odchodu z bytu do nechráněného nájemního vztahu a další. **Hlavní podstata vytěsňovacího procesu spočívá v odchodu Romů z chráněných nájemních vztahů (nájem na dobu neurčitou) do nájemních vztahů nechráněných (nájem**

na dobu určitou) a posléze z těchto nechráněných nájemních vztahů mimo sféru bydlení.

Jak se dále ukáže, jde o to, že shledá-li soud při vyslovení přivolení s výpovědí podle § 711, odst.1,písm.d. o.z (hrubé porušování povinnosti – v praxi zejm. neplacení nájemného) zřetele hodné důvody rozhodnout, že nájemce má právo na náhradní ubytování, popřípadě náhradní byt.To se uplatňuje zejména v případě rodin s dětmi. Jinak postačí při vyklizení poskytnout přístřeší (§ 712,odst. 5. o.z.). Přístřeším se podle tohoto ustanovení chápe **provizorium do doby, než si nájemce opatří řádné ubytování**. Časové omezení naopak u náhradního ubytování nebo náhradního bytu toto ustanovení výslovně neobsahuje – lze tedy usoudit, že tedy ho nepředpokládá a předpokládá nájem na dobu neurčitou. **Přesto v naprosté většině těchto řešení jsou tyto bytové náhrady přidělovány do nájemního vztahu „nechráněného“, tj. na dobu určitou. Na místo zintenzivnění sociální práce s rodinami, které nebyly s to plnit své povinnosti k bytu (zejm. platit nájemné), je vytvořena jen reálná hrozba odchodu z takového bydlení či ubytování bez jakékoliv náhrady.**

Jsou i způsoby zcela nelegální, vážící se zejm. k praktikám lichvářů, pod jejichž hrozbami opouštějí Romové byty, přičemž lichváři jednají případně i v dohodě s majiteli domů. Tyto případy se jako jiné případy lichvářských praktik u soudu neobjeví. Příklady různých vytěšňovacích mechanismů jsou dále popsány. Svou roli sehrává i značná nedokonalost a složitost právních předpisů v této oblasti. Proto je právní analýze a rizikovým místům bytového práva věnována značná pozornost v návrhu publikace.

Problematika „holobytů“ je jen jednou specifickou částí celkové právní problematiky bydlení. I v dalších oblastech lze vysledovat velmi závažné problémy a porušování práva. Jde například o vyhlášky obcí nepřijatelně limitující přístup k bytům, omezování uživatelských práv, problematiku přiměřeného nájemného, nedodržování stavebních a hygienických předpisů a další. Jejich analýzy by byly nad věcný a časový rámec této studie. Nicméně k celé problematice bydlení je v návrhu publikace zařazen text, který jako právní názor opírající se o rozhodnutí soudů, zpracoval přední odborník v oblasti bytového práva Mgr. Stanislav Křeček.

Druhou dimenzí je dimenze politicko ekonomická – jde o politiku samosprávných obcí a měst. Uplatňují se v ní dva faktory:

Prvním je objektivní ekonomický tlak na revitalizaci městských center, na lepší využití bytového fondu a jeho vyšší ekonomickou výtěžnost. V pozadí tohoto tlaku je difference mezi vysokým nákladem na výstavbu nových bytů a rekonstrukcí bytového

fondy (k jakémukoliv účelu – nejen bydlení) uvnitř měst (fenomén „dobré adresy“), zájem zbavit se bytů a domů s vysokým zadlužením, a to včetně jejich rizikových obyvatel. Uplatňuje se proces gentrifikační městských center, tj. proces zhodnocování bytů a domů ve středu měst a následná změna struktury jejich obyvatel.

Je třeba připustit, že tento objektivní zájem mají obce, jako korporace občanů, které mohou hospodařit se svým majetkem a není přitom na ně možné klást jiné nároky než na podnikatele ostatní (např. sociální ohledy apod.), pokud nejsou uloženy právním řádem podnikatelům všem.

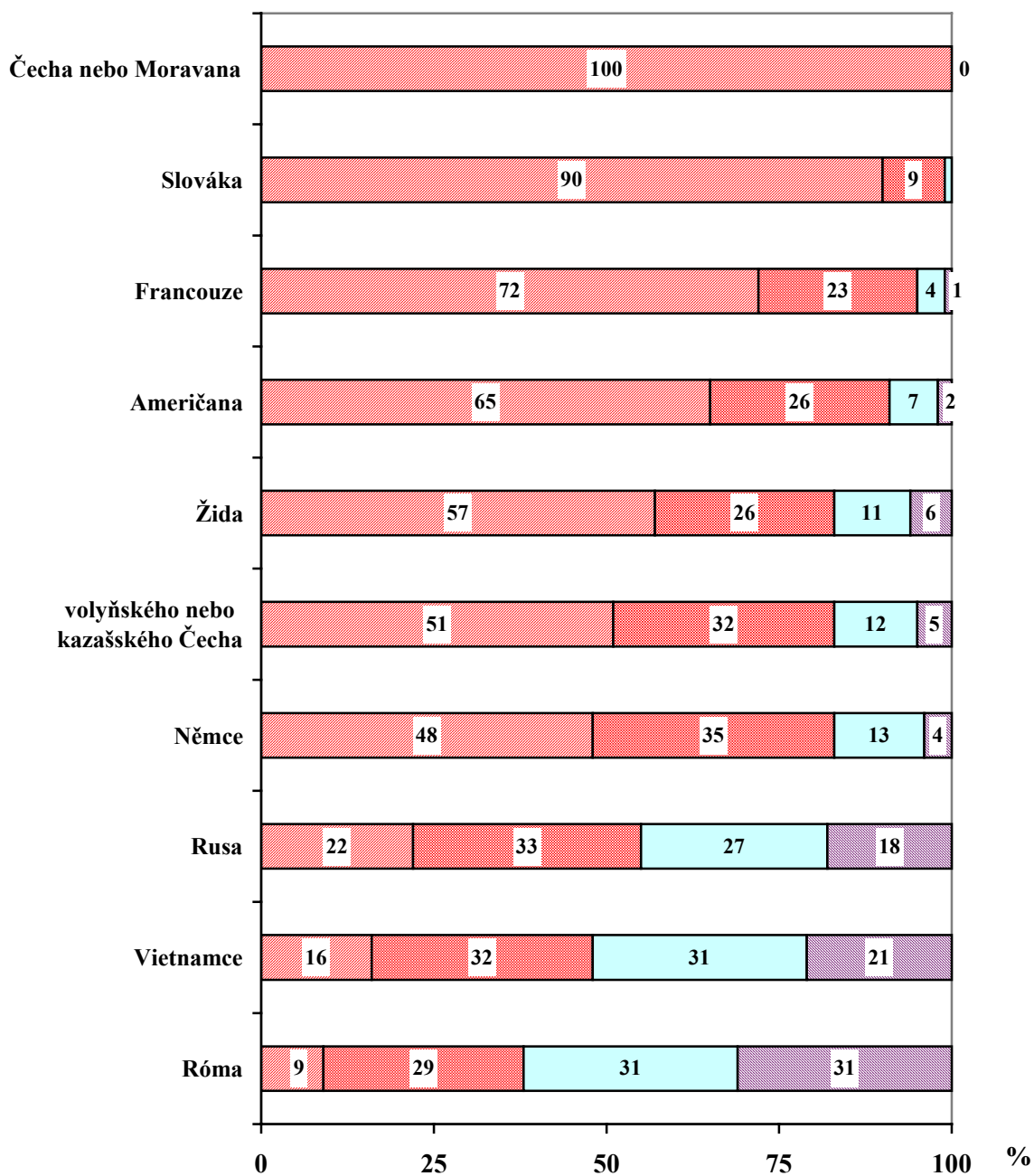
Výzkum veřejného mínění ukazuje, že naprostá většina občanů nechce žít s Romy a orgány samosprávy se chovají podle toho. (Situace v tomto ohledu se v delší časové periodě jen poněkud zlepšuje a obyvatelstvo státu spíše k vyšší toleranci). Z různých zdrojů jsou získávány informace o již se naplňujících rizicích, které se potvrdí po realizaci navrhovaného přesunu státní správy na samosprávné orgány, tedy vytvoření systému spojeného výkonu veřejné správy a zrušení svébytných státních územních orgánů (okresních úřadů). Jakkoliv jde do určité míry o výlučnou oblast – územní segregaci romských obyvatel a vytváření enkláv a ghett, ukazuje na systémový problém a potencionální riziko, které se může uplatnit ve více směrech. **Je jím uplatnění místních krátkodobých politických zájmů samosprávných orgánů na výkon odborných aktivit.** Obce jsou zodpovědné svým voličům a volba množství a věcného zaměření jejich aktivit v samostatné působnosti jsou dány podstatou jejich vládnoucího politického uskupení a snahou obstát v následujících volbách. **Obce proto dělají a budou dělat to, co odpovídá většinovým zájmům jejich občanů, a nebudou dělat to, co by většinu voličů znepřátelilo jejich aktuálnímu politickému seskupení – byť by to bylo společensky potřebné.** **Naprostá většina obyvatel nechce bydlet s Romy, většina obyvatel si přeje je vzdálit, obce na toto přání reagují a vznikají enklávy a ghetta.** Jednotlivé procesy vytěsňování a vznik důsledků tohoto procesu překračují dobu trvání volebního období. Tak se může stát, že chyby jedněch budou napravovat druhí. Je to smutný, ale zcela reálný fakt, jehož odraz ovšem nelze najít v žádném oficiálním dokumentu obcí a měst. Sociální postoje obcí a jejich osvědčenost by se neměly idealizovat.

V letních měsících proběhla tiskem zpráva, že dvě třetiny pracovníků magistrátu města, které je známé racionálním a osvědčeným přístupem k multikulturnímu soužití, odmítlo získat školením informace o romské minoritě a kritizovalo nadměrný zájem o tuto skupinu občanů města.

O vztahu veřejnosti k Romům jako potenciálním sousedům podává informaci dále uvedený přehled. Celkem 62 % obyvatel vyjadřuje názor, že by nesli velmi těžce, popř. považovali za nepřijatelné mít Romy za souseda, 29% obyvatel by to nebylo příjemné. Jde údaje Střediska empirického výzkumu – STEM Praha. Je zřejmé, že tento přístup není být způsoben osobní zkušeností, ale především předsudky, medializací negativních jevů a nedostatkem poznávacích aktivit o Romech; analýza tohoto jevu je však nad rámec této studie. **Politika obcí je nucena tyto postoje brát v úvahu. Samosprávné orgány obcí jsou příliš „blízko“ občanům, než aby mohly tyto postoje ignorovat.**

Třetí dimenze je technická a urbanistická. Náhradní byty jsou poskytovány, popř. náhradní ubytování zřizováno na okraji měst, nebo dokonce za městem, to má specifické technické aspekty, které budou dále popsány. Je to například volba nákladného způsobu vytápění, porušování povinností vlastníka popř. správce majetku z hlediska stavebních a hygienických předpisů, které vede ke znehodnocení bytu a další.

"Jak byste nesl, kdybyste měl za souseda?"
(bez odpovědi "nevím")

■ velmi dobře, bez problémů
 ■ nebylo by mi to příjemné
 ■ nesl bych to těžce
 ■ pokládal bych to za zcela nepřijatelné

Závažným konstatováním, které plyne z analýzy procesu vytěsňování, je to, že i v případě, že by všechny kroky procesu byly legální – přesněji neporušily zákon (také proto, že zákon některé postupy neupravuje), výsledkem je stav, který může být předmětem kritiky s ohledem na mezinárodní závazky České republiky. Je jím vytěsňování etnické minority, její marginalizace a segregace (sociální vyloučení – exkluze). Část tohoto procesu probíhá navíc bez jakékoliv společenské kontroly (vytěsňování z bytů v domech v soukromém vlastnictví).

Dalším významným konstatováním je, že nevyhnutelná náprava tohoto procesu v budoucnu bude mnohem nákladnější než jeho zastavení a korekce v současnosti.

Za výsledky tohoto procesu bude zodpovědný stát, aniž má zatím reálné nástroje, jak tento proces ovlivnit.

Na tomto místě je třeba učinit poznámku. Výzkum ukázal, že k procesům vytěsňování dochází v různých místech v různé míře, ale **v zásadě jde o univerzální proces.** (Tento proces se také netýká jen romské komunity, jsou však indicie, které vedou k tvrzení, že romské minority se týká především.) Proto nejsou u dále uvedených příkladů uváděna místa, kde byly takové jevy detekovány. Zpracovatel je přesvědčen, že nemá smysl postavit proti mechanismu vytěsňování, který má objektivní zdroje, jen kritiku individuálních pochybení jednotlivých samosprávných orgánů, nýbrž je třeba tyto procesy otevřeně popsat a hledat nástroje k jejich eliminaci. Proti procesu vytěsňování je třeba postavit mechanismus ochranných a nápravných opatření. Proto ani místa, která byla předmětem šetření, necht' nejsou spojována s kritizovanými jevy. V řadě případů naopak právě v těchto místech odhalili rizika těchto procesů, snaží se je řešit a poskytli informace napomáhající k jejich pochopení a řešení. V případě nezbytnosti je možné dále uvedené kauzy identifikovat.

O tom, že si vedení obcí a měst začínají uvědomovat složitost problému a určitý objektivní konflikt zájmů samosprávy v této oblasti (zájmů ekonomických, mocensko-politických, sociálních a co do vztahu k minoritě), svědčí mimořádný zájem o vzdělávací projekt „Integrace menšin, cizinců a uprchlíků“, který realizovalo

Vzdělávací centrum pro veřejnou správu o.p.s. v nedávné době. Tohoto projektu se zúčastnilo několik desítek představitelů samospráv a jejich odborných pracovníků a pro velký zájem musel být opakován. Poznatky a praktické výsledky z tohoto projektu jsou využity v textu publikace.

C. Popis procesu vytěsňování

Kvalitativní analýza

V této části je hledána odpověď na otázky, proč je sociálně ohrožená skupina Romů vytěsňována, kam odcházejí z hlediska právního (do jakého právního statutu nájmu), kam odcházejí z hlediska technického (kvalita bytu) a kam odcházejí z hlediska prostorového umístění a jaký je výsledný stav a jeho budoucí důsledky.

Proces vytěsňování lze rozdělit do následujících segmentů:

- 1. Existence objektivního politicko – ekonomického tlaku**
- 2. Startovací momenty procesu vytěsňování**
- 3. Akt vytěsňování**
- 4. Proces (stav) segregace a vznik enklávy**
- 5. Proces prohlubování sociální izolace, sociálního vyloučení (exkluze), vznik ghetta – slumu.**

K jednotlivých segmentům:

1. Existence objektivního politicko – ekonomického tlaku

Jde o objektivní tlak, který se bude v zásadě zesilovat, je ekonomicky podložen a k jeho prosazení budou subjekty, kterých se týká, hledat nové a nové možnosti a cesty. Uplatňuje se v praxi samosprávných orgánů a v návaznosti na to v ekonomické praxi soukromých majitelů domů. Jak bude ukázáno dále, je k naplnění jeho cílů možno postupovat zcela legálními cestami. Politickou oporou tohoto procesu je silný vztah sociální distance, kterou pociťuje majorita vůči romské minoritě.

2. Startovací momenty procesu vytěšňování

Jde o momenty, které mají oporu ve výpovědních důvodech podle § 711 o.z., ale jde i o řadu dalších možností. Jak ukazují soudní statistiky, má, pokud jde o výpovědní důvody, naprostou převahu výpověď pro hrubé porušování povinností nájemce (§ 711, odst.1, písm. d). o.z. Jde především o nezaplacení nejméně 3 měsíčních nájmů. Počet soudních řízení podle § 711, odst.1, písm. c, (hrubé porušování dobrých mravů v domě), které početně následuje, představuje v ČR jen 2 % případů předchozího důvodu. Přitom lze předpokládat, že jde zpravidla o dluh v mnohem větším rozsahu, např. jen proto, že rozhodnutí o přivolení k výpovědi soudem trvá v průměru více než rok.

Důvodů pro vznik zadlužení je více. Je záměrem ukázat, že při adekvátní sociální práci obcí by dluhy vzniknout nemusely, popř. mohly a měly být řešeny včas.

Frekventované příklady vzniku zadlužení:

Mezi starší důvody, které velmi často zahájily proces zadlužení, které dále rostlo, patřilo, že jeden z členů domácnosti neměl vyřízené občanství, rodina nedostávala žádné dávky.

Rodiny stěží hradí nájemné a služby, ale jejich příjmy jim neposkytují možnost vytvořit rezervu na jednorázové doplatky za energii (tím spíše, že se ceny energie zvyšují). Tyto doplatky nastartovaly zadlužení, které se dále jen zvyšovalo, protože reserva na splátky nevzniká. Je faktem, že životní minimum, do něhož jsou (v zásadě nesprávně) vypláceny dávky sociální péče, bylo koncipováno pro krátkodobou expozici.

Rodina žije jen ze sociálních dávek, uhradí potřeby běžného života (jídlo, oděvy), ale na nájemné a služby související s bydlením jí nezbudou peníze. Není schopna (neumí) tyto náklady hradit. Logika čerpání a využití dávek sociální péče je taková, že nejprve je třeba zaplatit částky, které tvoří povinnost – tj. nájemné a služby, teprve se zbytkem je třeba vyjít, tj. ušetřit lze na jídle, kultuře, vzdělání, a hygieně, ale nikoliv na nájemném. Tato volba je pro rodinu s více dětmi značně obtížná.

Rodina si vypůjčila u lichváře, nyní mu odevzdává všechny peníze a nemá na platby.

Rodina byla přestěhována do náhradního bytu, nebo náhradního ubytování, které bylo nově rekonstruováno a vybaveno přímotopy. Investičně je to nejlevnější způsob zabezpečení technické podmínky vytápění. Z hlediska uživatele nejdražší. Zvýšení nákladů na přímotopy zdevastovalo rodinný rozpočet. Po vzniku nového zadlužení nemá rodina v případě uzavření nájmu na dobu určitou kam jít.

Rodina byla vystěhována do náhradního ubytování (ne náhradního bytu) a bylo ji tam vyměřeno vyšší nájemné než to, které nebyla schopna platit, a proto byla vystěhována (namísto původních 1,5 tis. má nově platit 2,5 tis. Kč měsíčně za jednu místnost se

společným zařízením). V jedné soukromé ubytovně určené pro náhradní ubytování činí takový měsíční poplatek 5 tis. Kč. U náhradního ubytování nemusí být rovnocenný nájem, který se předpokládá u náhradního bytu.

Jakkoliv svědčí výše uvedené příklady často proti nájemníkům, je třeba upozornit na dvě skutečnosti:

Za prvé, že příjmově slabé rodiny a rodiny žijící ze sociálních dávek mají reálné problémy s úhradou nájemného a služeb a v některých rozhodnutích soudů se tato skutečnost bere v úvahu.

Za druhé, že není vyžadováno plnění všech povinností souvisejících s bydlením již od samého počátku, od prvního porušení (například prvního nezaplaceného nájemného) Také porušení této povinnosti správce bytového fondu obce (§ 38 odst.4. zákona č.128/2000 Sb., o obcích) je startovacím okamžikem, za který je odpovědný správce bytového fondu, protože neplní své vlastnické povinnosti nebo povinnosti správce majetku. Jde o nedůslednost, která vede k velmi závažným důsledkům. Může jít i o etnickou přezíravost (podcenění schopnosti takové povinnosti plnit), rezignaci, ale také dokonce záměr vytvořit situaci, v níž je možné se zadluženou rodinou jednat později pod reálným tlakem.

Sledování plnění povinností nájemců zejm. ve vztahu k bydlení má ovšem především zcela zásadní a preventivní význam v tom, že může včas zabránit vzniku dluhů a může pomoci je řešit, a to zapojením systému dávek státní sociální podpory a dávek sociální péče.

Úspěšné předcházení vzniku dluhů a v návaznosti na to zadluženosti občanů předpokládá především důkladnou analýzu, kterou nelze provést bez součinnosti všech subjektů, které se na zajištění bydlení a služeb s bydlením spojených podílejí. Tato součinnost je nezbytná i v dalším průběhu řešení situace dlužníků, a to především v těch případech, kdy dluhy na nájemném vznikly či vznikají v důsledku celkové nepříznivé sociální situace občana a jeho rodiny. Podstatou činnosti příslušných sociálních odborů obecních úřadů musí být sociální práce, která s využitím metod sociální práce s jednotlivcem, skupinou nebo s komunitou vede nejen k postupnému vyrovnání dlužné částky na nájemném prostřednictvím dávek sociální péče a státní sociální podpory, ale i ke zlepšení celkové sociální situace občana a jeho rodiny, která ve svém důsledku umožňuje průběžné hrazení závazků občana vůči majitelům a správcům bytového fondu.

Při dobré znalosti situace v místě by nemělo docházet k nárůstu zadluženosti z titulu úhrady nákladů spojených s bydlením, protože lze situaci, kdy z objektivních důvodů dochází k nedostatku finančních prostředků občana a následně k platební neschopnosti, ve většině případů řešit s využitím platných právních předpisů, upravujících poskytování dávek státní sociální podpory a sociální péče, vázaných na sociální potřebnost.

Zákon č. 482/91 Sb., o sociální potřebnosti umožňuje přihlédnout jak k životnímu minimu (částce na domácnost), tak také ke skutečným nákladům na bydlení. V případě nutnosti, tj. zejména v případě hrozby opuštění bytu pro neplacení nájemného, je možné s příslušným odůvodněním poskytnout sociální dávku, kryjící všechny náklady na bydlení, zřejmě nejlépe cestou náhradních příjemců.

Je ovšem třeba současně uvést, že zabezpečení tzv. náhradního příjemce sociálních dávek je pracnější než běžné poskytování dávek neplatícím nájemníkům. Skutečností je, že hluboce poddimenzovaný profesionální aparát sociálních odborů na pověřených obcích nemá dost kapacity pro takovou činnost. K této problematice je věnován podrobný výklad v publikaci.

Další startovací mechanismy

Existence vysokých dluhů se může stát a stává nástrojem nátlaku k dobrovolnému odchodu bez soudem potvrzené výpovědi. Objevují se překvapivé dobrovolné odchody z bytů do náhradního ubytování bez soudního vystěhování. Může jít o nabídku beztržnosti a nevymáhání dluhu za uvolnění z bytu, uzavření takové dohody za tísně apod.

Podepsání nájemních smluv k nově přiděleným bytům, k bytům náhradním, i k náhradnímu ubytování jen na dobu určitou bez písemné záruky prodloužování smlouvy při splnění smluvních podmínek.

Obdobně nadbytečné a rizikové podepsání nových nájemních smluv s novým majitelem domu, při prodeji domu. Nový majitel pozmění podmínky. (Jde často o ústní slib, „když budete sekat dobrotu, tak to prodloužíme“). Při změně majitele domu je navrhováno (vyžadováno) naprosto běžně. Podle právního názoru Stanislava Křečka a výroků řady soudů je to nesprávné, protože nájemní vztah přechází na nového majitele automaticky. Podpisu nové smlouvy je využito ke změně doby, na kterou je nájem uzavírán. Je přitom využito neznalosti práva i přesné znalosti českého jazyka. Je třeba připustit reálné nebezpečí, že pro člověka s chatrnou znalostí češtiny a absolutní neznalostí právních norem je pojem „na dobu určitou“ větší jistotou, než pojem „na dobu neurčitou“, přestože je tomu v oblasti bydlení právě naopak.

Nezastavení soudního jednání ze zákona při zaplacení dlužného nájemného. K tomuto spouštěcímu mechanismu lze uvést (bohužel starší) data z Rakouska a Švédska, která ukazují, jakou důležitost přikládají evropské státy prevenci ztráty nájemního bydlení a bezdomovectví. V roce 1994 byl počet započatých řízení vystěhování 12 855 (21 074) a

počet faktických vystěhování kolem 4 000 (7 617) v Rakousku (Švédsku). Většinou končí faktickým vystěhováním méně než třetina započatých řízení. V České republice končí vyklizením bytu 2/3 soudních jednání.

Ve většině evropských zemí je řízení o vystěhování automaticky ukončeno, pokud se nedoplatky nájemného doplatí. Toto právní opatření ve spojení se zajištěním veřejné pomoci pro platbu nedoplatek nájemného (a právního řešení oddlužení) má prvořadou důležitost. Tento přístup evropských států je dán tím, že prevence vystěhování přináší výrazné úspory veřejných prostředků. Opatření k zajištění finanční pomoci realizované před výkonem vystěhování může stát až desetkrát méně, než zajištění ubytování a pomoci lidem, kteří se díky vystěhování stali bezdomovci (Kofler, 1995). Tytéž parametry možných úspor platí, jak výzkum ukázal, i pro Českou republiku. V praxi některých českých soudů se obdobná praxe (zastavení řízení po zaplacení dlužného nájemného) uplatňuje na základě úvahy. Bylo by však třeba, aby se tak dělalo ze zákona.

Prodej obecního domu se zadluženými romskými obyvateli soukromému vlastníku. Jedná se o stále frekventovanější praxi. Soukromý majitel vykoná za obec „černou práci“. Jeho postupy jsou většinou legální a zpravidla nejsou medializovány. Soukromý majitel vyřeší i případný nepořádek v nájemních smlouvách, který po léta strpěla obec. Podle zjištění Poradny pro občanství, občanská a lidská práva se dokonce vyskytly případy uzavírání „dohod“ mezi městy a soukromými vlastníky, že pokud se novému majiteli nepodaří do určité doby původní nájemníky vystěhovat, může tuto nemovitost vrátit městu, přičemž obdrží zpět plnou kupní cenu.

Městská čtvrť velkého města prodala soukromému vlastníku obytný dům za 1/3 odhadní ceny s tím, že jej do tří let opraví. Teprve potom na něj převede i pozemek. Majitel nejprve vykázal rodiny, které v domě bydlely roky bez jakéhokoliv právního důvodu. Potom dosáhl legálního vystěhování neplatících nájemníků bez povinnosti náhrady. Nyní jsou na řadě platící obyvatelé, kteří mají ovšem nájemní smlouvu na dobu určitou bez písemného závazku prodloužení. Čekají na exekuci. Obec je nakonec žádána o přidělení jen 5ti náhradních bytů pro rodiny (z původních 25 rodin). Soukromý podnikatel má povinnost dům do tří let opravit – jako důvod pro vystěhování je to de facto poslední pojistka, jak se nežádoucích obyvatel zbavit. Po opravě může dům nabídnout za neregulované nájemné.

Táž čtvrť hodlá prodat dalších 4 - 5 obdobných domů soukromým majitelům. Touto formou je možné během reálného časového období vystěhovat celou místní romskou komunitu. Obec se nedoví, kam byla tato komunita přemístěna nebo rozptýlena.

V nájemní smlouvě, kterou měli platící obyvatelé domu byl „závazek“ prodloužení nájemní smlouvy kamuflován následujícím zcela nezávazným textem: „Pro další **event.** prodloužení nájemní smlouvy je třeba předložit doklad o úhradě částek za nájemné včetně úhrady za služby“. Podle neověřené informace přiděluje tato městská část takto na dobu určitou všechny nájemní byty. Všechny byty tak přiděluje do nechráněného nájemního vztahu. Lze těžko předpokládat, že by právník, působící v bytové oblasti, napsal uvedenou zcela nazávaznou a matoucí formulaci omylem.

Ze strany obcí se vyskytovaly kritiky, že soudní řízení o výpovědi (přivolení soudu) trvaly mnoho let. Skutečně také podle soudní statistiky byla v roce 1997 průměrná doba řízení těchto případů cca 387 dní. K tomu řízení o vyklizení bytu 425 dnů. Po tu dobu samozřejmě dluhy narůstaly.

Pak je skutečně pozoruhodné, že po změně vlastníka velkého sídlištního domu z města na soukromou osobu vyřešil kupodivu okresní soud v severočeském okrese několik desítek přivolení s výpovědí během pár týdnů.

Pokud jde o aktivity obcí při vystěhovávání neplatičů, svou nespornou roli zřejmě sehrávala obava veřejné správy z obvinění z etnické předpojatosti v případech takových krajních řešení, jako je vystěhování a jejich medializace a města spíše neplatičství tolerovala a žaloby nepodávala. Bohužel velmi často to byla medializace nepravdivá, nekvalifikovaná a účelová, a to i např. ze strany veřejnoprávní televize, jako tomu bylo v případě Matiční ulice. Tato medializace naopak vedla k větší podpoře obce ze strany většiny občanů. Postupem času, vlivem politických a ekonomických tlaků a posilování se však počet případů soudních řízení o přivolení s výpovědí zvyšuje.

Nijak vzácným startovacím momentem je nezodpovědný přístup k nájemnímu právu ze strany nájemníka a jeho „prodej“ popř. uvolnění bytu za úplatu. Soukromý majitel domu nabídl romské rodině částku 100 - 150 tis. Kč (ale i více) za to, že se v dohodnuté době vystěhuje. V dohodě o ukončení nájmu tato částka není zmíněna, jde o dar. Pod vidinou významného, byť jednorázového, příjmu rodina byt opustila a našla si přechodné bydlení u příbuzných. Po určité době přišla na úřad se žádostí o byt. Jde o zneužití sociální nedovednosti romské rodiny, neschopnosti posoudit zásadní nezvratné důsledky takového kroku.

Nutnost odejít z bytu může vyvolat i zanedbání povinné údržby domu a bytu ze strany jeho majitele. Všeobecně se za znehodnocení bytů a jejich „vybydlení“ činí vinnými jejich romští obyvatelé, a to je v řadě případů skutečností. Na druhé straně jde ale také o zanedbání povinností nezbytného vybavení bytových domů, který vede k takovému způsobu užívání bytu, který jej znehodnocuje, poškozuje, až ke stavu „vybydlenosti“.

Bytový dům například nemá prádelnu a sušárnu, občané perou, vyvaňují a suší prádlo v bytech, které napadne plíseň a dochází k hygienickému a technickému znehodnocení stavby. Vznikne startovací impuls k územnímu přemístění romské rodiny se všemi riziky tohoto procesu.

Nebo může jít o takové vybavení bytu, které nelze reálně užívat a vzniká tím poškození. Např. vybavení bytu popř. ubytovny přímotopy způsobuje tak vysoké náklady na vytápění, že obyvatelé omezují vytápění. Vznikají tepelné mosty, vlhnutí zdiva a plíseň.

Zanedbání údržby domovních sítí, střechy, což stavbu znehodnotí.

Okamžité nepostihování porušování povinností nájemců k bytu a ponechání takového domu napospas pokračující zkáze. Absence spolupráce bytového odboru, správce bytového fondu a sociální sféry.

Je třeba také uvést, že jsou v řadě případů poskytovány takové „holobyty“ (náhradní ubytování či náhradní byty), jejichž stav neumožňuje důstojné bydlení. Takové objekty nesplňují někdy hygienické normy, před určením za náhradní ubytování neprošly případně žádnou rekonstrukcí, mají společná sociální zařízení, někde pouze studenou vodu apod. To vytváří řadu zdravotních důsledků a rizik.

Řešením části tohoto problému je důsledné uplatnění státního stavebního dozoru. Jde o jednu z mála oblastí, v níž může stát v celé záležitosti přímo zasáhnout. Otázkou však je zajištění tohoto stavebního dozoru pro zrušení okresních úřadů, kdy se tato činnost stane přenesenou působností a výkon budou vykonávat zaměstnanci téhož samosprávného orgánu, který je za stav údržby majetku zodpovědný – půjde-li o obecní domy. K tomuto tématu je do návrhu publikace zařazen informativní text.

3. Akt vytěsňování

Jeho obsahem je nabídnutí náhradního bytu, náhradního ubytování nebo přístřeší po přivolení soudu s výpovědí a podle výpovědního důvodu, nebo nabídnutí bytu jako náhrady na základě dobrovolného ujednání nájemníka a nájemce. Popřípadě také vystěhování bez náhrady (tzv. „nabouraný byt“), protože zatímco dosud obec stav bydlení bez nájemní smlouvy tolerovala (ve zjištěném případě dokonce přijímala nájemné), pro soukromého vlastníka je to nepřijatelné.

V případě přivolení soudu s výpovědí a určení povinnosti nabídnout náhradní byt nebo náhradní ubytování je nabídnuta smlouva o nájmu na dobu určitou. Podmínky dalšího prodloužení nájmu (které by mohly být účinným nástrojem formou k vynucení plnění povinností nájemníka jako hrozba sankce) nejsou ovšem ve smlouvě písemně

zapsány a pro nájemníka není žádná záruka prodloužení. Vzniká tedy právně nechráněný nájem a může skončit vůlí pronajímatele (a také končí), a to bez uvedení důvodů a bez náhrady. Zákon tuto otázku neupravuje. Takové účinné vytěšňovací řešení není zatím nelegální – do přijetí antidiskriminačního zákona.

V případě poskytnutí krátkodobého přístřeší „na nezbytnou dobu“, jde často o tak nákladné bydlení, že jde řádově o dny.

Zatímco výpověď daná s přivolením soudu je v případě, že jde o byt patřící samosprávné obci, „veřejnou záležitost“ a následující řešení bydlení je případně předmětem dalších rozhodnutí samosprávy, **v případě dobrovolných nebo vynucených odchodů z bytů patřících jiným právním subjektům, není další osud osob nikým kontrolován a situace se demonstruje až svými výsledky (tj. zejm. územní segregací).** To je vzhledem k rozšiřující se praxi prodeje obecních bytů (romských=zadlužených) bytů soukromým majitelům velmi závažné, protože nakonec i obec sama ztrácí informaci o procesu segregace – ponese ale všechny její dlouhodobé důsledky. Podle některých zdrojů cca 50% Romů bydlí v obecních nájemních bytech. (Celkově populace cca 33 %.) Při malé tendenci a možností vlastnit byt nebo dům to znamená, že v bytech soukromých vlastníků bydlí významná část této populace.

Je třeba konstatovat, že v této oblasti chybí jakákoliv aktivní, účinná a zejména preventivní sociálně právní ochrana a osvěta mezi romskou minoritou. A je závažnou otázkou, kdo by ji měl poskytovat, resp. kdo má nebo měl by mít zájem, aby byla poskytována.

4. Proces (stav) segregace a vznik enklávy

Vlivem rozhodnutí obcí při přidělování náhradních bytů a náhradního ubytování vznikají větší soustředění romských občanů. Jde například o rekonstrukci objektů na sociální ubytovny, tzv. „holobytů“ pro neplatiče, tzv. „bytovky“ na okraji města. K takovým aktivitám má pak obec podporu občanů. Jak je uvedeno, obdobně si počínají nekontrolovatelně i jiné subjekty při přidělování náhradních bytů a náhradního bydlení.

Objekt s malými byty a ubytovnou byl v jednom městě nově (!) postaven 500 m od města. Všichni obyvatelé, většinou Romové, mají nájemní smlouvy na dobu určitou. Za obytnou buňku platí údajně 2500 Kč. Předtím měli nájemné 1200 Kč a nebyli schopni je platit. Po ztrátě tohoto ubytování nemají kam jít.

Taková soustředění logicky (minimálně pro cenové difference pozemků) vznikají v méně hodnotných částech obcí a měst, na okraji, využívají bývalé podnikové ubytovny, a v případě nové výstavby jsou takto přímo situovány. Je to reakce na fenomén rizika tzv. „plovoucího ghetta“, které má tendenci snižovat cenu okolních nemovitostí, znehodnocovat ekonomicky místo, kde je umístěno, tímto způsobem se rozšiřovat a poskytovat „špatnou adresu“.

Vedle toho (v souvislosti s tímto segregačním procesem, ale i mimo něj, dokonce případně i proti vůli obce) vznikají romské enklávy, jejich počátek sice může spočívat v minulých soustřeďujících rozhodnutích samosprávy, postupně se však posiluje podíl romských obyvatel, a to dvěma cestami:

Prvním je dobrovolné sestěhovávání na základě svobodné vůle. Taková enkláva skýtá více bezpečí v běžném životě, usnadňuje sociální kontakty. Druhým faktorem je naopak to, že takové domy či ulice opouští majoritní populace, protože se zvětšuje třecí plocha kontaktů, vzniká více konfliktů pramenících z odlišných vzorců života a místo začíná mít „špatnou adresu“. Tento proces se bude nepochybně dále prohlubovat.

Opakovaným zjištěním je, že tyto enklávy se nacházejí (logicky) v neatraktivních okrajových místech, s řídkým osídlením, nebo v některých městech jako izolované komplexy, mají špatné nebo žádné dopravní spojení, to vede ke ztrátě zaměstnání, zameškávání školní docházky dětí, neochotě veřejných služeb tam působit (například úklid města, dozor policie, zdravotní péče). V mnoha městech tak mají své “Bronxy, Mexika” apod.

5. Prohlubování sociální izolace, sociálního vyloučení (exkluze), vznik ghetta – slumu.

Způsob územní segregace označovaný jako ghetto vede k izolaci, oboustrannému nepřátelství a distanci. Takové soustředění se stává útočištěm pro ty, kteří propadli sociální síti, pokračuje chudnutí obyvatel, vznikají zcela neadekvátní situace v oblasti bydlení s hygienickými riziky. Tyto situace lze charakterizovat jako slumy. Na okrajích českých měst, v bývalých statcích, bývalých služebních bytech zrušených továren, žijí skupiny Romů, a tato soustředění jsou nesporně již označitelná za slumy (viz např. dokumentární televizní pořad „Sága Romů“).

Jestliže je nutné předpokládat, že takové enklávy, ghetta a slumy budou vznikat, je účelné přistoupit k tomuto zčásti objektivnímu procesu tak, že není-li možné mu zabránit, je třeba alespoň minimalizovat jeho negativní důsledky a snažit se nalézt možnosti, které takové koncentrace skýtají pro sociální práci, poradenství, sociální pomoc a podporu. **Tzn. nedívat se na taková soustředění jen z hlediska jeho negativ, ale také z hlediska příležitostí, které skýtá. Soustředění cílové skupiny umožňuje i soustředění vyrovnávacích a podpůrných aktivit na straně druhé. Je však nezbytné, aby orgány obcí a měst věděly, jaké důsledky budou mít jejich rozhodnutí a řešily je. Této problematice je věnován text v publikaci.**

Kvantitativní analýza

Po analýze obsahu a povahy procesů vytěsňování je nezbytné provést makroekonomické úvahy o rozsahu těchto procesů. Jen úvahy proto, že v žádné statistické databázi není zachycen identifikační znak „Rom“, výjimkou Sčítání lidu, jehož výsledky v tomto ohledu nelze využít.

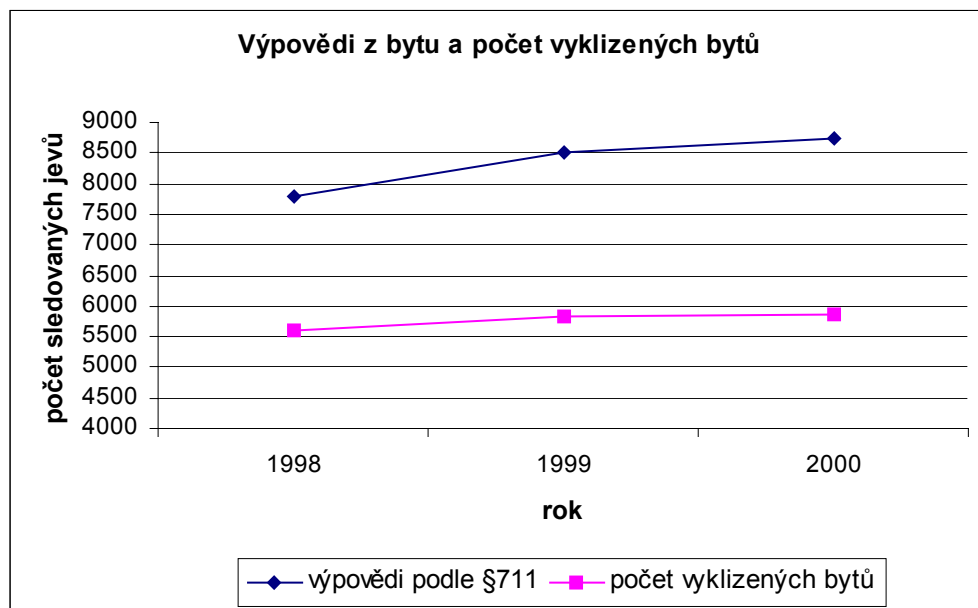
Je proto třeba komparovat údaje z více zdrojů a hledat vzájemné souvislosti.

Prvním zdrojem je Statistický přehled soudních agend, vydávaný Ministerstvem spravedlnosti. Ten, pokud jde o výpověď z nájmu (hrubé porušování povinnosti nájemcem), uvádí pro rok 2000 v ČR celkem 8750 soudních rozhodnutí. Ve stejném roce rozhodly soudy o vyklizení bytu v 5860 případech.

V obou těchto ukazatelích dochází k nárůstu, jak ukazují následující tabulka a graf:

rok	1998	1999	2000
Výpovědi podle § 711, odst.1. písm. d	7796	8526	8750
Počet vyklizených bytů	5602	5814	5860

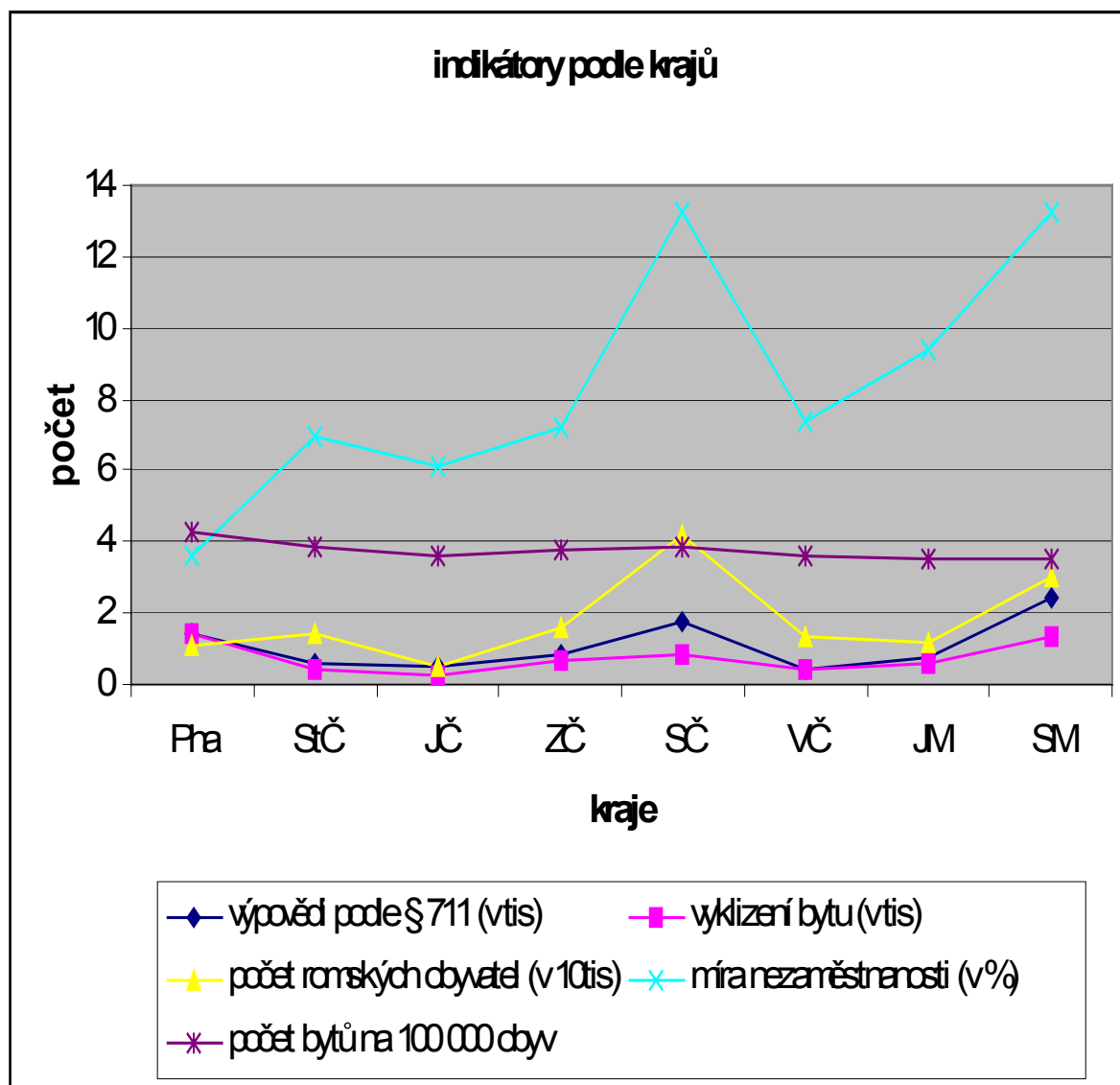
Je třeba uvést, že v těchto údajích nejsou jen ti, kteří neplatili nájemné pro obtížnou sociální situaci, ale také vědomí neplatiči. Statisticky je nelze odlišit.

Jen v posledních předcházejících 3 letech tak bylo výpovědí vystěhováno více než 25 tis. nájemníků (s rokem 2001 odhadem cca 34 tisíc) a soudně vyklizeno přes 17 tis. bytů. (s rokem 2001 odhadem cca 23 tisíc). Je pozoruhodné, že tak intenzivní proces probíhá bez zájmu medií. Vedle toho je třeba navíc připomenout „dobrovolné“ odchody z bytů, které se realizují bez soudního řízení.

Pro další hledání souvislostí jsou využity některé významné sociálně politické ukazatele a rozdělení údajů o nich podle krajů v roce 2000. Jejich volba vychází z hypotézy, že by frekvence výpovědí a vyklizování bytů mohla reagovat na stav nezaměstnanosti (a na ni navazující chudobu), na stav bytové situace a popř. na podíl romské populace v kraji. S ohledem na statistiku soudních rozhodnutí, která je vykazována pro území bývalých krajů, jsou tyto kraje vykázány ve všech ukazatelích. Tento nedostatek nenarušuje vypovídací schopnost při hledání vzájemných souvislostí.

	Pha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM	ČR
Výpovědi podle § 711, odst. 1. písm. d	1 391	584	517	870	1787	453	755	2 393	8 750
vyklizení bytu	1 418	382	245	636	875	409	551	1 344	5 860
počet romských obyvatel	11 211	13 996	5 082	15 631	41 534	13 008	12 147	30 462	143 071
míra nezaměstnanosti	3,60	7,00	6,08	7,19	13,25	7,36	9,42	13,24	9,02
počet bytů na 1000 obyvatel	427,7	386,3	363,6	376,6	384,9	361,5	350,0	356,1	372,0

Pozn.: Podstatným problémem bylo zjištění počtu romských obyvatel. Pro tento účel bylo využito údajů z roku 1989, kdy byla provedena poslední evidence národních výborů. Dodatečně se ukázalo, že byla velmi věrohodná a územní rozdělení romské populace potvrdilo Sčítání lidu v roce 1991. Absolutní počty jsou v současnosti samozřejmě vyšší (cca 200-250 tis.), lze však důvodně předpokládat, že pokud jde o podíl výskytu příslušníků této etnické menšiny v jednotlivých krajích, tedy v relativním vyjádření, je přibližně stejný (možná dokonce výraznější), a proto je možné tuto konstrukci ukazatele akceptovat.

Interpretace průběhu křivek naznačuje, že napětí v bytové situaci vyjádřené počtem bytů na 100 tis. obyvatel nemá vztah k počtu výpovědí a vyklizení bytů. Naopak mají jednoznačnou vzájemnou souvztažnost nezaměstnanost a počet romských obyvatel. **Velmi vysoká nezaměstnanost v romské minoritě je známým jevem.**

Oba tyto zvolené indikátory pak jednoznačně a významně korelují s počty výpovědí a vyklizením bytů v jednotlivých krajích. Všechny možné interpretace těchto skutečností jsou krajně závažné. I kdyby se popřel vliv většího podílu Romů na území jednotlivých bývalých krajů (jde o severočeský a severomoravský), pak skutečnost, že nezaměstnanost vede ke vzniku neplatičství a nutnosti výpovědi je tvrdou kritikou kvality práce na úrovni pověřených obcí, které v přenesené působnosti poskytují dávky sociální péče, a které mohou tento problém účinně řešit.

Zpracovatel zprávy se přiklání k opačnému názoru, totiž, že nejvýznamnější souvztažností (korelací) je vysoký podíl Romů, a zejm. nezaměstnaných Romů. **Skutečnost, že by se v jednom roce uskutečnilo v kraji 1300 až 2300 soudních přivolení s výpovědí a zejména 800 až 1400 vyklizení bytu z toho důvodu, že by dlouhodobě nezaměstnaní nemohli platit nájemné, by vedla k medializaci a ostré kritice sociálního systému. To se nestalo. Vystěhovávání týkající se romské menšiny není zřejmě mediálně atraktivní, setkává se zřejmě se souhlasem.**

Významná souvztažnost nezaměstnanosti a podílu romské populace naznačuje hypotézu, že ve výpovědích i vyklizeních bytů budou „dobrovolní“ neplatiči sehrávat menší roli. Jejich výskyt se k těmto charakteristikám neváže, lze vyslovit názor, že jejich podíly jsou ve všech krajích podobné. Tedy i po odečtení jistého počtu těchto případů od údajů každého kraje zůstanou významné mezikrajské rozdíly. Naopak je třeba znovu připomenout, že určitá, nezjistitelná část vytěšňování, probíhá mimo soudní řízení a zvyšuje sledované počty osob.

Výše uvedené úvahy a srovnání představují určitou myšlenkovou konstrukci, kterou by bylo možné ověřit jedině cíleným účelovým statistickým šetřením, ovšem se známými problémy s identifikací Romů jako cílové skupiny. Řešení proto spočívá v přijetí antidiskriminační legislativy, zejména pro oblast nepřímé diskriminace, jak ji chápe EU.

Pro pokus o kvantifikaci sledovaných jevů je možné využít i další pomocné zdroje informací. Tak například Poradna pro občanství, občanská a lidská práva provedla v roce 2000 výzkum v této tematické oblasti a vedle závažných věcných zjištění lze

z výsledků uvést následující kvantifikace. Bylo prověřeno 47 vyhlášek týkajících se bydlení. Z nich proti 34 (tj. 72 %) podala Poradna podnět k pozastavení. Z tohoto počtu ve 47 % okresní úřad nebo obce vyhověly námitkám.

Z celkového počtu autory šetření napadených vyhlášek bylo podle jejich zjištění 48 % v rozporu s Listinou základních práv a svobod, 44 % v rozporu s Paktem o občanských a politických právech a 53 % v rozporu s Občanským zákoníkem (možné kumulace). K tomu je třeba ještě uvést, že problematika interpretace mezinárodních dokumentů je značně obtížná, je obsažena v na ně navazujících výkladových dokumentech příslušných kontrolních výborů, které také nakonec často vyslovují názor o souladu či nesouladu.

Ve svých připomínkách ke Zprávě o stavu lidských práv v České republice v roce 2000 uvádějí na základě svých zjištění, že „jakkoliv má bydlení v holobytech zajistit bydlení pro jistou kategorii obyvatelstva bez ohledu na etnický původ, ve skutečnosti je počet osob romského původu v těchto zařízeních vyšší než počet obyvatel většinové populace. Jejich zastoupení tam osciluje mezi 60% až 80%, a někdy činí i 100 %“.

V rámci této studie zjištěné signály po kvalitativní i kvantitativní analýze naznačují, že si orgány samosprávy počínají v této oblasti nikoliv ojediněle poněkud nezávisle jak na platném českém právním řádu, tak ve vztahu k závazkům plynoucím ze závazných mezinárodních dokumentů. Tyto signály opravňují rovněž k tvrzení, že proces vytěsňování není ojedinělou, ale rozšířenou praxí, a že se týká převážně romských obyvatel.

D. Diskuse o subjektech řešení.

Východiskem pro koncipování nápravných a ochranných opatření musí být analýza ekonomických a politických zájmů, jakož i potřeb a povinností jednotlivých subjektů, které jsou ve výše popsaných procesech zainteresovány. Jen jejich poznání a pravdivé ocenění umožní hledat a nalézat reálná řešení.

1. Pozice obce

Obec má ekonomický zájem na gentrifikaci středů měst, na vytěsnění sociálně problémových nájemníků na okraj, na zbavení se nutnosti řešit problémy v „romských=zadlužených“ bytech. Vítá možnost prodat tyto domy soukromým majitelům, nechat je za sebe řešit dlouholeté problémy, zbavit se dluhů a zhodnotit městské části. Přitom se vyhnout riziku medializovatelných konfliktů. Obec také reflektuje názory **naprosté většiny občanů** a má jejich podporu. Tato podpora se pak týká i zřizování „holobytů“ či „komunitního bydlení“.

Proti tomu stojí povinnost obce pečovat v samostatné působnosti o sociální rozvoj a zabezpečení potřeb v oblasti bydlení pro **všechny** občany. Zájmy romské minority jsou akceptovány velmi rozdílně – v závislosti na schopnosti samosprávy pochopit širší a zejména dlouhodobé souvislosti problému jejího bydlení ve městě. Na rozdíl od závazných mezinárodních dokumentů (posledním je Evropská sociální charta) není obci právní normou uložena do samostatné působnosti žádná zvláštní povinnost či ohled ve vztahu k sociálně zranitelným, sociálně ohroženým a marginalizovaným skupinám. Tyto povinnosti jsou uloženy státu s tím, že je jeho odpovědností je plnit.

Pověřená obec v přenesené působnosti současně **vykonává státní správu v oblasti sociální péče. Jde především o dávky sociální potřebnosti.** Obec poskytuje také sociální služby v samostatné působnosti, větší část sociálních služeb poskytuje však dosud stát prostřednictvím okresních úřadů. Podle aktuálních legislativních návrhů vlády **budou všechny sociální aktivity s výjimkou dávek poskytovány výlučně v samostatné působnosti obcemi a kraji a stát tyto aktivity vykonávat nebude.** Jde tedy i o sociální poradenství. Prostřednictvím sociálních aktivit může při efektivní práci pověřená obec zabránit startovacím

mechanizmům, které vytěsňování nejčastěji umožňují, tj. neplacení nájemného a zadlužení a poškozování práv a oprávněných zájmů sociálně zranitelných skupin, které často nemají podporu veřejnosti. **Eminentním zájmem této části aktivit obce je udržet své klienty ve stavu „chráněného bydlení“, nepřipustit zadlužení a řešit oddlužení. Provádět sociální práci, která napomůže získat potřebné sociální dovednosti klientů v oblasti bydlení. Chránit jejich zájmy. Podle možností bránit vzniku segregovaných enkláv.** Tento cíl je v určitém konfliktu s politicko ekonomickými zájmy. Otázkou ovšem je, který z uvedených zájmů nabude vrchu. Sociální péče, zejména v oblasti dávek, ve vztahu k příslušníkům romské menšiny, nemá podporu občanů.

Samosprávné orgány jsou příliš blízko občanům, než aby obhájily řešení, která jsou sice společensky žádoucí a nutná, ale nemají jejich podporu. Je to jedna z oblastí která zpochybňuje bezvýhradnost tvrzení o potřebě přiblížit veřejnou správu občanům. Část tohoto konfliktu zájmů dosud řešil svými aktivitami stát (okresní úřady), část centrální orgány státní správy dotační politikou nestátních subjektů a část mezinárodní instituce jako je fond Phare, Open Fund Society, NROS a další.

Skutečností, o které by měly být samosprávné orgány obci informovány, je fakt, že **problém, který si vytěsňováním sociálně zranitelné menšiny obyvatel vytvoří - v obci zůstane.** Problém se v budoucnu vrátí a přinese výrazně vyšší náklady, které na rozdíl od současnosti nebude obec sdílet se státem, ale bude je hradit z vlastních prostředků. Nepochybně v oblasti sociálních služeb, a není do budoucna vyloučeno, že i v oblasti dávek sociální péče, které dosud účelově financuje stát. Z krátkodobého hlediska je snad proces vytěsňování efektivní, z dlouhodobého hlediska přináší rizika a náklady. Stojí proto za to od počátku hledat dlouhodobě vyhovující řešení, řešení s perspektivou. Vytěsňování vede ve svých reálných důsledcích k bezdomovectví, vytváření slumů a dalším negativním jevům. Ty je pak třeba řešit cestou sociální péče a sociální práce. Jejich cílem je vrátit klienty do stavu chráněného bydlení. Viz například závazky plynoucí z podepsané Evropské sociální charty, Paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a dalších, stejně jako z dokumentů, které se stanou vbrzku závazné v souvislosti s přijetím ČR do EU.

Zvláštním problémem, se kterým se přitom musí obce ve svém zájmu vyrovnat, je krátkodobost volebního cyklu ve srovnání s dlouhodobostí sociálních procesů. Tak se může stát, že jedno politické seskupení na radnici zahájí proces vytěšňování, ale teprve následující seskupení bude muset řešit sociální problémy, které to vyvolá. Bude muset přesvědčit obyvatele o tom, že je to třeba a že je to v jeho zájmu. Bude muset přidělovat byty lidem z ghetta a řešit sociální problémy spojené s jeho existencí. Zatímco obecná úroveň ve městě se bude zvyšovat, u ghetta to bude opačný trend a napětí a rizika pro město porostou.

Je možné vyslovit tvrzení, že strategicky pojaté, promyšlené a komplexní řešení bydlení romské minority, vycházející z její analýzy, respektující její sociální rozvrstvení, respektující přiměřeně zájmy minority i zájmy majoritní části, může být v dlouhodobém pohledu v souladu s dlouhodobými strategickými rozvojovými, a tedy i ekonomickými zájmy obce a může získat i podporu občanů. K tomuto tématu je v publikaci uveden metodicky pojatý text.

Hledání pozitivního řešení má i další ekonomické aspekty. Dávky sociální péče a státní sociální podpory, které je možné využít k zabránění zadlužení a řešení dluhů, financuje plně stát. Prostřednictvím placení nájemného se stávají příjmem obce. Není-li nájemné řádně placeno, může být stanoven náhradní příjemce (správce obecních bytů apod.) a peníze se dostanou k obci. Je-li dům prodán, obecně je-li ubytování sociálních skupin, jimž stát za účelem úhrady nájemného a služeb podporuje příjem (tedy i náhradní ubytování) v soukromých rukách, peníze vyplacené k tomu účelu na dávkách sociální péče a státní sociální podpory opustí veřejnou sféru.

Významné je, že ve zdůvodněných situacích mohou dávky podle zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, pokrýt plně všechny náklady na bydlení a s tím související platby a je jen na dávkových pracovnících, jak přihlédnou ke skutečným nákladům na bydlení a k životnímu minimu, jak posoudí celkovou situaci rodiny a závažnost rizika ztráty bydlení.

Nicméně by prospělo, kdyby došlo k novelizaci zákona o životním minimu, byly vyloučeny částky na domácnost a v systému sociální péče by se dávkami kryly

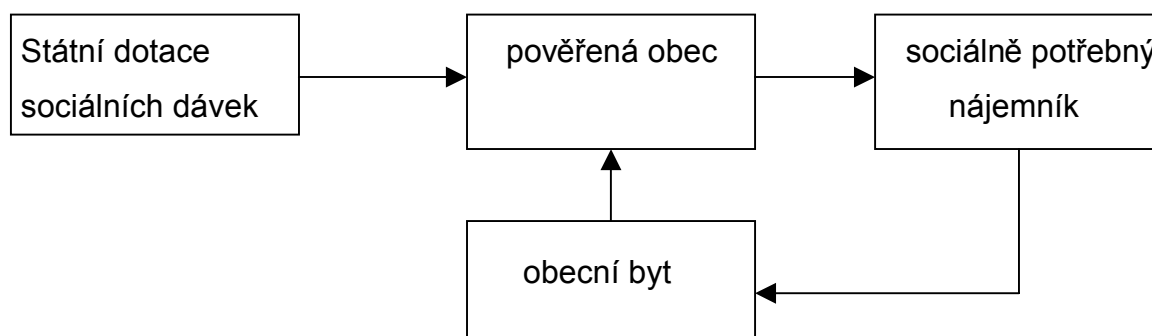
náklady na životní potřeby - a náklady na přiměřené bydlení byly hrazeny zvlášť. Tak je tomu například v Německu. Pak by k případům odchodů z bytů pro příjmovou nedostatečnost (!) nemuselo docházet vůbec.

Následující obrázek naznačuje možné cesty sociálních dávek (státní sociální podpory a sociální péče). V modelu A se dostávají cestou nájemného k majiteli bytového fondu. V modelu B je to garantováno určením náhradního příjemce. V modelu C peníze odcházejí z veřejné sféry s rizikem, že klient jednou skončí v azylové péči na náklady obce, mnohem vyšší než jaké by měla se zabezpečením jeho bydlení.

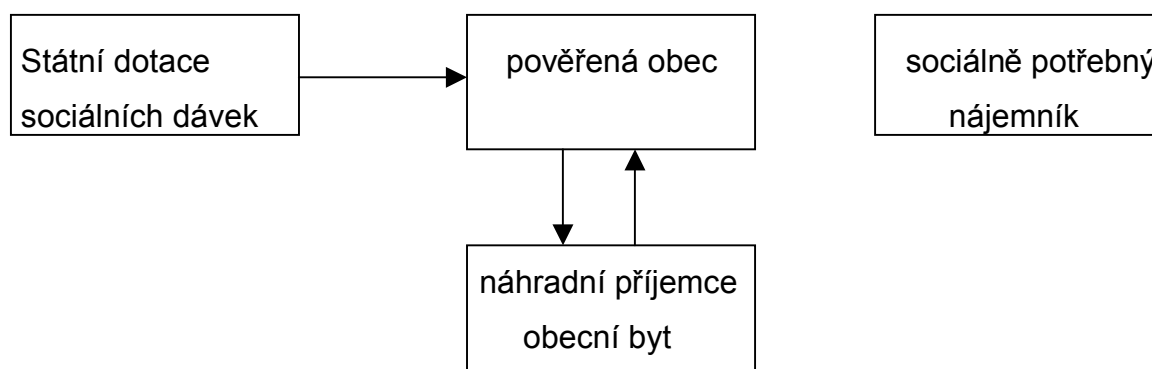
Obrázek na další stránce ukazuje na koloběh dlouhodobého procesu vývoje bydlení sociálně zranitelných skupin obyvatel. Naznačuje potřebu a účelnost dlouhodobého promyšleného přístupu k řešení sociálně zranitelných a sociálně ohrožených skupin.

Možné cesty sociálných dávok určených na nájemné a služby:

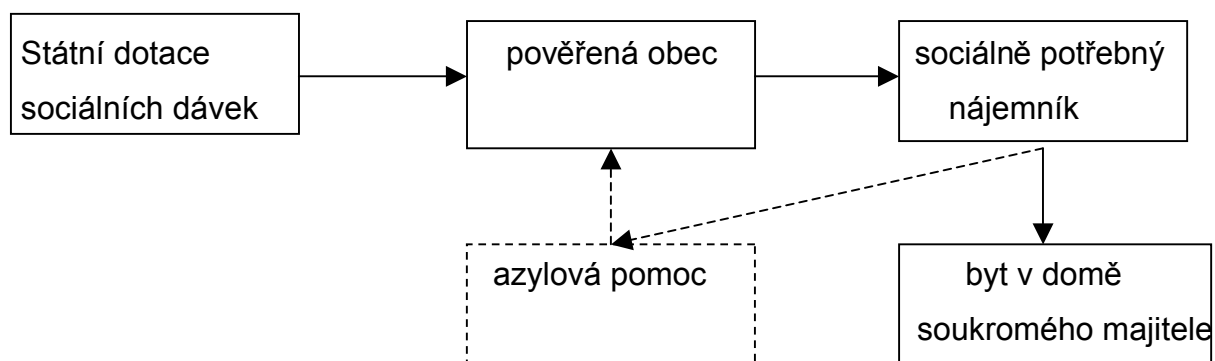
Model A

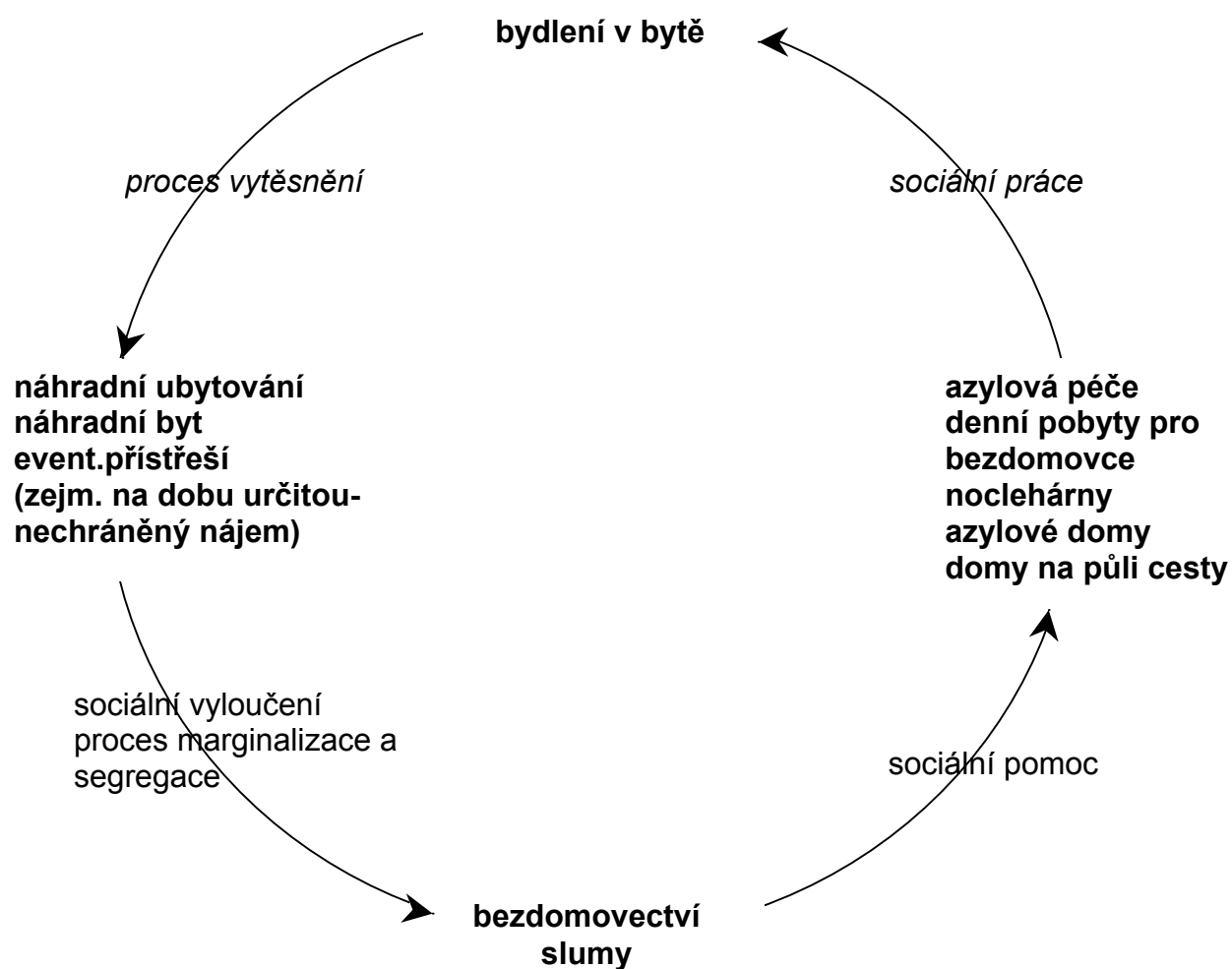
Model B

Model C

Grafické znázornění dlouhodobého procesu vývoje bydlení sociálně zranitelných skupin obyvatel

(Údaje o nákladech na azylové domy pro bezdomovce v ČR ukazují, že jeden den pobytu na jednoho klienta stojí cca 230 až 250 Kč, t.j. cca 6 900 – 7 500 Kč. měsíčně. Jen příjmová nedostatečnost by proto neměla být nikdy hlavním důvodem pro ztrátu bydlení a český sociální systém je na toto řešení připraven.)

2. Pozice soukromých majitelů bytů

Nákup domu za levnou cenu v atraktivních částech měst je velmi přitažlivý a v dlouhodobé perspektivě nepochybně velmi hodnotný podnikatelský krok. Soukromý majitel nemusí mít obavy z medializace svého postupu, protože na rozdíl od veřejné správy není povinen poskytovat komukoliv jakékoliv informace.

Vytěšňovací aktivity po koupi domu probíhají bez veřejné kontroly až po vznik enkláv, ghetta či slumu. Vyřeší ve svém ekonomickém zájmu všechny problémy s neplatiči, osobami, které nemají žádný nájemní vztah, a to soudní i mimosoudní cestou. Vyřeší za obec problémy, které vznikly v obsazení domu v minulosti. O toto řešení bude mezi podnikateli stále vyšší zájem. Později rekonstruované byty budou pronajímány za ekonomické nájemné. Tento postup později změní pověst lokality města, a to může vést k dalšímu zvýšení ceny takto získaného majetku. To se pochopitelně děje v neprospěch jiných částí města a v případě rozvoje bezdomovectví na úkor nádraží, veřejných prostor, parků apod. a s budoucími náklady na rozvoj azylové péče.

3. Pozice romské komunity

Diskuse o etnické územní segregaci, ať už je projevem vytěšňování části romské minority nebo vzniká spontánně, je poměrně nové téma. Vytváření enkláv má mnoho rizik, ale přináší i určité pozitivní možnosti a příležitosti. Takové enklávy budou zřejmě vznikat a zvětšovat se, zejména ve větších městech. V praxi může být podle Harrisona (viz A. Baršová "Problémy bydlení etnických menšin") geografická koncentrace pro menšinové obyvatele výhodná, např. z hlediska ochrany proti rasistickým útokům, možnosti politické organizace, možnosti rozvoje dobrovolných náboženských, vzdělávacích a kulturních aktivit a hodnotu přítomnosti vlastní jazykové skupiny. Může to být teritorium, které slouží k projevení a pozdvižení vlastní menšinové identity a které poskytuje minoritám podporu a ochranu.

Podstatnými otázkami jsou ovšem důvody příchodu do takové enklávy, její průchodnost a možnosti z ní odejít. Otázkou je její sociální stratifikace. Enklávy sociálně homogenní – všichni jsou současně chudí – se již označují za ghetta.

Existence soustředění lidí, kteří potřebují pomoc je skutečně příležitostí pro soustředění aktivní sociální, kulturní a další pomoci.

Vývoj enkláv a ghett vyvolává více otázek nad rámec této studie. Otázkou je, jaký je vztah vzniku enkláv a ghett (vynucený i dobrovolný) s deklarovaným procesem a cílem společenské integrace romské minority. Není to rezignace na tento program? Není třeba hledat a formulovat nové cíle?

Otázkou je, jaké jsou skutečné sociální aspirace romské menšiny, či lépe jak by na tuto otázku odpověděly jednotlivé úrovně této, významně sociálně strukturované a rozvrstvené, pospolitosti?

V romské populaci nebyla ztráta bydlení zatím řešena masově bezdomovectvím, ale spíše nalezením hostitelské rodiny. To je ovšem řešení, které vede k přelidnění bytu, a které akceleruje sociální propad hostitelské rodiny a vede ji rovněž do konfliktu s pronájemcem bytu. Jsou signály, že z takového prostředí začínají již do azylové péče „utíkat“ zejm. mladí Romové i matky s dětmi a dokonce i celé rodiny. Lze konstatovat, že dochází ke změně a i příslušníci romské menšiny v případě bytové nouze začínají vyhledávat azylovou péči. Stát bude v blízké budoucnosti nucen zabezpečit, aby poskytování této péče bylo povinností obce, protože sám působnost k jejich zabezpečování po zrušení okresních úřadů nebude mít.

4. Pozice státu

Obce konají v bytové problematice v samostatné působnosti. Stát má právo v takovém případě právo kontroly pouze zákonnosti opatření, nikoliv její vhodnosti. Kdyby šlo o přenesenou působnost, mohl by kontrolovat i vhodnost, protože jde o státní správu a „občany státu“ nejen občany obce. Vedle bytové oblasti také všechny sociální služby přejdou po zrušení okresních úřadů do samostatné působnosti samosprávných orgánů. Sem ovšem patří s výjimkou sociálních dávek tak či onak všechny sociální aktivity včetně sociálního poradenství.

Zrušením okresních úřadů zmizí poslední nezaujatý, objektivní a odborný orgán, který není závislý na politických zájmech místních politických seskupení, ale je odpovědný centrální vládě.

Nastává zřejmě předvídaná situace – která se již řešila (a jak se ukazuje chybně) v souvislosti s Matiční ulicí.

Stát poskytl 10 mil. Kč na vykoupení domků neromských obyvatel ulice, čímž chtěl přispět k řešení, kterým bylo odstranění jedné ze stran sporu. Městská část k tomu účelu použila jen část prostředků. K řešení obyvatel samotných domů, přestože byla provedena podrobná analýza jejich sociální situace, neudělala během 3 let nic. Před krátkou dobou vysílala regionální televize zprávu, která v úvodu zcela nepravdivě uvedla že „za peníze, které městská část obdržela za zrušení zdi“, (s další finanční podporu MMR a Magistrátu) opravila poblíž Matiční ulice bytový dům, do něhož zčásti nastěhovala městské policisty a další občany podle poradníku, zčásti pronajala na základě obálkové metody. Starosta městské části uvedl, že pochybuje, že by v domě bydleli také bývalí obyvatelé Matiční, protože by na to neměli a protože mají dluhy.

Stát z hlediska ochrany lidských práv a řady konvencí a úmluv (obecně mezinárodních závazků) musí zabezpečit přístup k přiměřenému bydlení (např. Pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech), nesmí připustit segregaci (např. Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace), ale má jen velmi omezené resp. žádné nástroje na to, aby tomu zabránil. Za vytváření ghatt však bude mezinárodně volán k odpovědnosti. To se netýká jen oblasti bydlení, ale všech dalších aktivit vůči těm skupinám, které nemají podporu veřejnosti, jsou marginalizovány a jsou předmětem sociálního vyloučení, jako jsou lidé závislí na drogách, bezdomovci a další. Právě osud těchto skupin je eminentním zájmem EU (viz příprava národních plánů boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení). Je nutné připustit jako fakt, že konat ve prospěch těchto skupin (obecně jde o služby sociální intervence), není bohužel v bezprostředním (krátkodobém a politickém) zájmu zastupitelstev a „konat“ v tom směru jim není možné uložit jinak než zákonem.

Podpisem Evropské sociální charty se stát zavázal (článek 13, odst. 3) stanovit, že každému se může dostat prostřednictvím kompetentních veřejných nebo soukromých služeb poradenství a osobní pomoci nezbytné k zabránění, odstranění nebo zmírnění stavu potřeby jednotlivce nebo rodiny. Podle výkladu (viz Senátní tisk při projednávání ratifikace) to znamená, že:

- Stát je povinen učinit vše, co je v jeho silách, aby zamezil vzniku nebo snížil stav sociální potřeby. Ustanovení ukládá státům zavedení účinného systému pomoci, ale také zajistit to, aby se taková pomoc stávala stále méně nutnou. Konečným cílem je, aby nebyla nutná vůbec.
- Na rozdíl od ustanovení článku 14 se článek 13 týká pouze poradenských služeb pro osoby, které jsou bez prostředků. Povinnost zde stanovená je přesnější a užší.
- Poradenství a pomoc při odstraňování nebo snižování sociální potřeby se poskytuje zejména v takových oblastech, jako je **dostupnost bydlení**, sociálních dávek a služeb,

nebo informování osob o jejich právech v rámci právní úpravy sociálního zabezpečení. Poradenství při předcházení nouzi spočívá např. v poradenství v záležitostech zaměstnání. Stát je povinen zajistit, aby se osobám dostalo odpovídající rady a pomoci prostřednictvím ustanovených veřejných orgánů nebo prostřednictvím podporovaných soukromých organizací nebo kombinací obou těchto způsobů.

Přesunem sociálních služeb včetně poradenství výlučně do samosprávné působnosti, při neexistenci regulérního dotačního systému nestátních subjektů a nástrojů, kterými by mohl stát plnění těchto závazků na samosprávě vynutit, je otázkou, jak bude tyto závazky ve skutečnosti plnit.

V blízké době začne být aktuální odpovědnost státu za plnění Směrnice EU 2000/43/EC ze dne 29. června 2000 provádějící zásadu rovného zacházení s osobami bez ohledu na rasový nebo etnický původ, která uvádí v kap.I, čl.1 a 2., že pro účely této směrnice bude zásada rovného zacházení znamenat, že nebude existovat žádná přímá nebo nepřímá diskriminace z důvodu rasového nebo etnického, přičemž (odst. b) se bude mít za to, že **došlo k nepřímé diskriminaci tehdy, když by zdánlivě neutrální ustanovení, kritérium nebo postup určitým způsobem znevýhodnil osoby určitého rasového nebo etnického původu v porovnání s jinými osobami, pokud není dané ustanovení, kritérium nebo postup objektivně opodstatněn legitimním cílem a prostředky pro dosažení tohoto cíle jsou patřičné a potřebné.**

Lze vyslovit názor, že na počátku je proces vytěsňování, tím spíše, že spouštěcím mechanismem jsou zpravidla chyby na straně nájemníků, velmi často legitimní. Těžko však budou obce a majitelé domů zřejmě obhajovat jako „legitimní cíl, a prostředky patřičné a potřebné“ - soustřeďování právě příslušníků romské komunity do společných ubytovacích zařízení, i zřizování takových bytových objektů pro sociálně zranitelné a ohrožené skupiny ve vymezených částech měst vůbec. Výstavba holobytů (výstavba komunitního bydlení) se pak může jevit jako nástroj prostorové etnické segregace.

Předchozí text je třeba doplnit o upozornění, že citovaná Směrnice rady se článkem 3. vztahuje na všechny osoby, co se týče státního i soukromého sektoru včetně státních orgánů a vztahuje se mj. na sociální ochranu a přístup ke zboží a k poskytování zboží a služeb, které jsou dostupné veřejnosti včetně bydlení. Článek

8. **zavazuje členské státy** zajistit, aby důkazní břemeno v soudním jednání o přímé nebo nepřímé diskriminaci (kterou pocítuje jako křivdu žalující osoba) bylo na straně žalovaného subjektu. Ten bude muset prokázat, že k porušení zásady rovného zacházení nedošlo. (Bude třeba vysvětlit, proč v ubytovnách pro neplatiče je tak vysoký podíl romských nájemníků – zatímco bytové problémy osob patřících do majority, jsou řešeny zřejmě jinak.)

Je zřejmé, že bude nezbytné přijmout vnitrostátní zákony, které budou reflektovat povinnosti státu v této oblasti, tedy nástroje, které budou zabezpečovat vynutitelnost zejména komunitárního práva na samosprávu včetně vytvoření státního dohlížecího orgánu činného v této oblasti.

5. Pozice nestátního sektoru

Může sehrát velmi významnou roli, a to v řadě směrů. Může umožňovat společenské aktivity příslušníků romské menšiny dovnitř komunity i ven při formulování a prosazování jejich zájmů a potřeb. Může se stát duchovním a společenským středem enklávy a napomáhat k rozvoji pozitivních aspektů jejich existence. Může (v podobě smíšených pro-romských organizací) napomáhat rozvoji oboustranně prospěšných vztahů a vzájemnému poznávání.

Zvláštní přednosti se mohou uplatnit v oblasti sociální ochrany a zejména v sociálním poradenství, jak jej předpokládá čl. 13. Evropské sociální charty. Státy jsou tímto článkem zavázány, aby takové sociální poradenství zabezpečily pro sociálně potřebné, přičemž jak je výše uvedeno, tyto služby může zabezpečovat i nestátní sektor. Významnou předností nestátního poradenství je (musí být) jeho nestrannost.

Nestranné poradenství (sociální ochrana) může do značné míry řešit konflikt zájmů, které mají jednotlivá pracoviště úřadu obce.

Podmínkou je, že nestátní sektor, přinejmenším například v této specifické oblasti působící, bude státem financován regulérním způsobem, nikoliv negarantovanými ročními dotacemi z centra, tím spíše, že roli centra převezmou v roce 2003 kraje. Není nadále přijatelné (po vstupu ČR do EU zejména), aby tyto aktivity spočívaly na

grantech Phare, EU, Open Fund Society a dalších, jako je tomu v mnoha případech dosud.

E. Diskuse o možnostech řešení

Poznatky vyplývající z výzkumu umožňují vymezit tři oblasti (popř. časové úseky), v nichž by měla realizovat nápravná opatření a formulovat je takto:

1. První oblasti je prevence

Sem patří zejména:

- Aktivní a včasná prevence zadlužení. (Umožňuje to současná legislativa, vyžaduje to však posílení počtu sociálních pracovníků, zejména terénních.)
- Podpora sociální práce vedoucí k nabytí schopnosti řádného užívání bytu. (Vyžaduje posílení počtu sociálních pracovníků.)
- Nestranné sociální poradenství jako ochrana před nátlakem, neuváženými nebo z nevědomosti učiněnými chybnými kroky, které by vedly ke ztrátě bydlení. (Vyžádá si přijetí zákona o hmotné nouzi, popř. zákona o sociálním poradenství, neboť je třeba zabezpečit vysokou odbornost, tj. profesionalizaci, a ta vyžaduje dlouhodobé garantované financování.)
- Zajištění oddlužení. (K tomu je třeba přijmout zákon o hmotné nouzi.) Předpokládá jej Listina základních práv a svobod v čl. 30. Cesta využití dávek státní sociální podpory k eliminaci vysokých dluhů je málo účinná. V západoevropských zemích taková řešení existují, protože existence dluhu je trvalým impulsem pro sociální vyloučení.
- Důsledné uplatnění státního stavebního dozoru a orgánů státní hygienické služby, kterým se zabrání znehodnocení bytů zanedbáním oprav a údržby s následnou manipulací s nájemníky. (Současná legislativa to umožňuje.)

- Legislativní opatření, které zabezpečí, aby započaté soudní jednání o výpovědi vedené pro existující dluh na nájemném bylo zastaveno okamžikem, kdy dlužník zaplatí dlužnou částku. (Vyžádá si změnu Občanského zákoníku.)
- Rekonstrukce životního minima a změna poskytování dávek sociální péče pokud jde o krytí nákladů na bydlení. Zavést motivační nástroje do sociální péče jako jsou smlouvy o povinnostech a aktivitách příjemců dávek a osobní programy. (Vyžádá si změnu Zákona o životním minimu a přípravu zákona o hmotné nouzi.)
- Podpora rozvoje sociální práce v romských enklávách a akceptování jejich možných pozitiv, nelze – li jejich rozvoji zabránit, tak alespoň minimalizovat negativa. Současná legislativa tomu nebrání, jde ale o zajištění financování. (To si vyžádá si přijetí zákona o sociálních službách)

2. Druhou oblastí je časový a věcný prostor v etapě „vytěsnění“, které by zabránilo segregujícímu umístění.

Sem patří zejména:

- Vzdělávací a osvětové (edukativní) působení na samosprávné orgány, aby si byly vědomy zásadních a dlouhodobých důsledků vlastních rozhodnutí v tomto směru, tj. nabídnout jim řešení, která zabrání vzniku romských enkláv, popř. zabrání, aby se romské enklávy nestaly ghetty. Informační text v tomto směru obsahuje návrh publikace, jejíž vydání je součástí tohoto projektu a která se obrací také k orgánům samosprávy.
- Vytvoření (resp. uvedení do života) státního cíleného dotačního programu pro obce, který by podporoval výstavbu bytů pro skupiny obyvatel, které vyžadují zvláštní péči a sociální služby včetně sociální práce v oblasti bydlení. (Program je připraven pod názvem „Program výstavby podporovaných bytů“ na Ministerstvu pro místní rozvoj.)

3. Třetí oblastí je správní dozor nad akty územních samospráv.

Sem patří zejména:

- Zabezpečení vymahatelnosti komunitárního práva a mezinárodních závazků, plynoucích z mezinárodních dokumentů, které jsou sice nadřazeny českému právnímu řádu, avšak nejsou kodifikovány konkrétní nástroje pro jejich vymáhání na samosprávě a dalších subjektech. Podle zákona o obcích patří do samostatné působnosti obce mimo jiné „pečovat v souladu s místními předpoklady a **místními zvyklostmi** o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů, jde především o uspokojování potřeby bydlení...” atd. Je třeba vytvořit právní rámec pro to, aby obce v těchto otázkách postupovaly „**podle evropských zvyklostí**“.
- Přijetí antidiskriminačního zákona, který by mimo jiné přerušil „legalitu“ segregačního procesu v oblasti bydlení, tj. proces, v jehož jednotlivých krocích se s velkou pravděpodobností projevuje nepřímá diskriminace, jak ji definuje Směrnice EU 2000/43/EC.
- Vytvoření orgánu pro prosazování rovného zacházení se všemi osobami bez diskriminace z důvodu rasového nebo etnického původu - podle článku 13. v kap.III. této směrnice.
- Změnou právních předpisů zajistit, aby důkazní břemeno v soudním jednání o přímé nebo nepřímé diskriminaci (kterou pocítuje jako křivdu žalující osoba) bylo na straně žalovaného subjektu. Ten bude muset prokázat, že k porušení zásady rovného zacházení.(viz Směrnice EU 2000/43/EC.)

Návrh obsahu publikace Obec a Romové

Publikace obsahuje:

- Úvod
- Informační text o problematice územní segregace v oblasti bydlení v ČR i zahraničí, o vývoji bytové politiky v ČR a trendech, které se uplatňují ve vztahu k romské komunitě a jejich podstatě. (Andrea Baršová)
- Doporučení na postup města (obce) v oblasti bydlení romské komunity, zkušenosti, postupy, příklady dobré praxe. (Hana Frištenská)
- Analýza právních aspektů institutu holobytů (obecněji „nouzového bydlení), bytových náhrad, přístřeší včetně zkušeností ze soudní praxe. (Stanislav Křeček)
- Zadlužení a sociální dávky a sociální práce (Petr Niederle)
- Povinnosti majitele domu v oblasti stavebních a hygienických předpisů (Marek Hanák a Jana Stehlíková)

(úvod bude napsán později)

Uvedené texty tvoří přílohu této zprávy.

Použitá literatura a zdroje informací:

- Gentrifikace: měnící se tvář vnitřních měst, Luděk Sýkora, článek, Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. Katedra soc.geografie a regionálního rozvoje PřF UK Praha.
- Analýza zahraničních zkušeností a přístupů v bydlení osob se speciálními potřebami se zaměřením na problémové skupiny, Socioklub, prosinec 1999.
- Výroční finanční zpráva Poradny pro občanství, občanská a lidská práva za rok 2000,(Zpráva o realizaci projektu „Máme brát diskriminaci vážně?“)
- Připomínky Poradny pro občanství, občanská a lidská práva ke Zprávě o stavu lidských práv v ČR v roce 2000
- Studie „Problémy bydlení etnických menšin a trendy k rezidenční segregaci v České republice“, Andrea Baršová, Praha, červen 2001
- „Druhá zpráva o České republice“, Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti, Štrasburk, 21. března 2000.
- „Záruky územní samosprávy na úrovni obce“, Mgr. K. Mrázová, Veřejná správa 98, č.51-52
- Závěrečná zpráva k projektu „Asistence a poradenství při návratech žadatelů o azyl...“. Leden 2000 - únor 2001. Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) Praha. V tom „Výsledky z průzkumu migračních tendencí v ČR“.
- „Romové, bydlení, soužití“ publikace v edici Sešity pro sociální politiku, Socioklub, 2000.
- Analýza vzniku, aktuální situace a možností řešení problémů obyvatel Matiční ulice“, R-Mosty, Socioklub, duben 1999.
- „Sdělení o postupu ve věci usnesení zastupitelstva městského obvodu Ústí nad Labem . Neštěmice“ materiál vlády ČR, květen 1999.
- Dopis starosty Městského obvodu Neštěmice vládnímu zmocněnci pro lidská práva, ze dne 6. 8.1999 (bez č.j.)
- „Státní, regionální a obecní bytová politika“ Sborník materiálů celostátní konference, Praha 19. října 1999.
- Evropský pohled na územní veřejnou správu v ČR. Kongres místních a regionálních samospráv, 25.května 2000, Štrasburk. In. Veřejná správa 38/2001.

- Statistický přehled soudních agend 1999 –2001, Ministerstvo spravedlnosti ČR
- Metodický pokyn MPSV ČR k problematice neplatičství
- měrnice rady 2000/43/EC ze dne 29.června 2000 provádějící zásadu rovného zacházení s osobami bez ohledu na rasový nebo etnický původ.
- „Jak se vyhnout rasovým konfliktům“ příručka Ministerstva spravedlnosti USA.
- „Předběžné posouzení situace Romské menšiny v Ústí nad Labem. Dr. Robin Oakley, poradce Rady Evropy, dokument pro Radu Evropy, vládu ČR a město Ústí nad Labem. Únor 2000.
- „Romové v České republice“, Socioklub 1999.